

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Vladislava Štellnerová

**Antoine de Saint-Exupéry: *Malý Princ* – česká recepce díla
a srovnání českých překladů**

*Antoine de Saint-Exupéry: The Little Prince – Czech Reception of the
Literary Work and Comparison of Czech Translations*

Praha 2024

Vedoucí práce: PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D.

Zadání:

Malý princ, nejznámější dílo francouzského spisovatele Antoina de Saint-Exupéry (1900–1944) poprvé vydané roku 1943, dnes patří k nejznámějším a nejviditelnějším dílům francouzské literatury obecně. Diplomová práce se zaměří na českou recepci a české překlady tohoto textu.

Práce stručně představí biografii a bibliografii Antoina de Saint-Exupéry a dále se bude věnovat konkrétně dílu Malý princ. Pro uvedení české recepce do širšího kontextu nejprve načrtne obraz toho, jak byl a je text přijímán v zahraničí. Dále popíše vývoj vydávání díla v českých nakladatelstvích od prvního uvedení v roce 1959 až po rozmanité ediční počiny vzniklé po roce 2014, kdy autorovo dílo začalo být dostupné k volnému užití (po uvolnění zákonné ochrany majetkových autorských práv). Další kapitola empirické části představí detailní translatologickou analýzu dostupných českých překladů, pokusí se tak identifikovat a komentovat jednotlivé překladatelské strategie. Pro tuto část práce bude třeba zvolit vhodnou metodologii – ta bude podrobněji představena v teoretické části.

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Jovance Šotolové, Ph.D. za odborné vedení práce, ochotný přístup a cenné rady a připomínky.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 7. 2024

Vladislava Štellnerová

Abstrakt:

První část této práce představuje životopis francouzského spisovatele Antoina de Saint-Exupéryho a jeho tvorbu. Následně blíže zkoumá dílo *Malého prince* a jeho přijetí v kontextu světové literatury. Podrobněji se zaměřuje na českou recepci a představuje přehled vydávání tohoto díla v českých nakladatelstvích, a to konkrétně před uvolněním autorské licence a po něm. Druhou část práce tvoří srovnávací analýza originálu a překladů vybraných kapitol. Zde se konkrétně zaměřuje na charakteristické prvky díla a na zvolených ukázkách zkoumá přístup jednotlivých překladatelů s cílem stanovit celkovou překladatelskou strategii.

Klíčová slova:

Antoine de Saint-Exupéry, Malý Princ, literární překlad, translatologická analýza, české překlady, česká recepce, francouzsky psaná literatura

Abstract:

The first part of this thesis presents the biography of the French writer Antoine de Saint-Exupéry and his works. It then examines in detail the work of *The Little Prince* and its reception in the context of world literature. It focuses in more detail on the Czech reception and presents an overview of the publication of this work in Czech publishing houses, specifically before and after it entered into public domain. The second part of the work consists of a comparative analysis of the original and translations of selected chapters. Here, it specifically focuses on the characteristic elements of the work and examines the approach of individual translators on selected examples in order to determine the overall translation strategy.

Key words:

Antoine de Saint-Exupéry, *The Little Prince*, translation of a literary text, translation analysis, Czech translations, Czech reception, French literature

Obsah

1. Úvod	9
2. Antoine de Saint-Exupéry a jeho dílo	10
2.1. Životopis	10
2.2. Přehled tvorby	18
2.2.1. Literární tvorba	18
2.2.2. Neliterární tvorba	23
2.3. Malý Princ.....	24
2.3.1. Okolnosti vzniku díla.....	25
2.3.2. Shrnutí děje a analýza témat a postav	26
2.3.3. Inspirace životem autora	29
3. Recepce Malého prince ve světě.....	31
3.1. Obohacování kultury překladem literárních děl	31
3.2. Zahraniční recepce	33
3.2.1. Anglicky mluvící země	33
3.2.2. Francie	35
3.2.3. Polsko.....	36
3.2.4. Rumunsko	36
3.2.5. Maďarsko.....	38
3.2.6. Turecko	38
3.2.7. Arabské země.....	39
3.2.8. Japonsko.....	40
3.2.9. Čína a Tchaj-wan	41
3.2.10. Překlady do mrtvých jazyků	42
3.2.11. Neobvyklá vydání	43
3.3. Česká recepce	43
4. Vývoj vydávání díla v českých nakladatelstvích	46
4.1. Překlady vydané před uvolněním autorské licence.....	46
4.2. Překlady vydané po uvolnění autorské licence	50

5. Translatologická analýza Malého prince	57
5.1. Metodologie	58
5.2. Uvedení překladatelů a analyzovaných vydání	58
5.3. Jazyk originálu	61
5.4. Analýza věnování.....	61
5.5. Analýza vyprávění	66
5.5.1. Kapitola I	66
5.6. Analýza přímé řeči	71
5.6.1. Kapitola II	71
5.6.2. Kapitola XXI.....	77
5.7. Shrnutí překladatelských metod.....	81
Závěr	84
Seznam použité literatury	86
Seznam příloh.....	89

1. Úvod

Francouzský spisovatel a letec Antoine de Saint-Exupéry je autorem díla, které dnes zná celý svět. Svým poutavým příběhem a filozofickými myšlenkami zaujal *Malý princ* mnoho čtenářů napříč generacemi. Jeho celosvětový ohlas je mimořádný. Dílo bylo přeloženo do více než 500 různých jazyků a dialektů, což z něj dělá jedno z nejprekládanějších děl na světě. Tato diplomová práce si dává za cíl zmapovat recepci této knihy ve světě a zanalyzovat četné české překlady, které v průběhu let vznikly.

V první části práce se budeme zabývat osobností Antoina de Saint-Exupéry a jeho tvorbou. Následně se zaměříme na recepci díla v zahraničí i v České republice. Popíšeme, jak se k dílu obecně přistupuje a jaký pozitivní i negativní vliv může přinést popularita, která je u tohoto díla nepopiratelná. Následně blíže popíšeme vývoj vydávání *Malého prince* v českých nakladatelstvích, a to od prvního uvedení v roce 1959 až po mnohé reedice a adaptace vytvořené po roce 2014, kdy byla uvolněna autorská licence.

Toto dílo se nejčastěji řadí mezi literaturu pro děti, avšak není jim věnována výhradně. Mnozí kritici věří, že dílo je stejně vhodné pro dospělé, jako pro děti. Tato dvojí identita světově nejznámějšího klasického díla může představovat překladatelskou výzvu. Na jednu stranu zde může být snaha o zachování poetiky originálu pro starší čtenáře, na druhou stranu může být jazyk zjednodušován s cílem přizpůsobit ho dětem. Na to se zaměříme ve druhé části této diplomové práce, která je věnována translatologické analýze. Nejprve popíšeme charakteristické prvky díla a na vybraných ukázkách se je pokusíme komentovat v originálu i překladu. Současně budeme sledovat, jak jednotlivé prvky řeší různí překladatelé. Na tomto základě se poté pokusíme popsat jejich překladatelskou strategii.

2. Antoine de Saint-Exupéry a jeho dílo

Antoine de Saint-Exupéry, slavný francouzský spisovatel a letec, proslul zejména literárním dílem *Malý princ*, které svým příběhem a filozofickými myšlenkami okouzlo čtenáře po celém světě. Všechna Saint-Exupéryho díla zkoumají důležitost lidských vztahů a pátrají po smyslu života. Při psaní čerpal ze svých životních zkušeností, dobrodružství a práce pilota. Aby člověk pochopil jeho tvorbu, je důležité poznat jeho život. Jelikož má tato kapitola pouze informativní charakter, při jejím psaní vycházíme z jediné biografie s názvem *Saint-Exupéry* od autora Erica Deschodta. Tato publikace podrobně popisuje jeho život v kontextu tehdejší společensko-politické situace a mapuje veškeré události od raných let až po tragické zmizení během průzkumného letu za druhé světové války. Zabývá se nejen klíčovými aspekty jeho letecké kariéry, literárními úspěchy a osobním životem, ale také jeho myšlenkami, motivacemi a filozofií. Čerpá z osobních dopisů, vzpomínek a dalších primárních zdrojů. Jedním z nich jsou například články časopisu *Icare* vydávaného Národním odborovým svazem dopravních pilotů, který přes deset let shromažďoval o autorovi *Malého prince* velké množství informací z celého světa. Proto toto dílo považujeme za nejcennější zdroj informací o Saint-Exupérym, jehož obsah se v následujících řádcích pokoušíme shrnout.

2.1. Životopis

Antoine de Saint-Exupéry se narodil 29. června 1900 v Lyonu jako třetí z pěti dětí a prvorozený syn. Když byly Antoinovi necelé čtyři roky, náhle mu zemřel otec na mozkovou mrtvici a jeho matka tak zůstala sama s pěti dětmi. Mnoho času poté trávili na zámku u jejích rodičů nebo u prarodiny na zámku Saint-Maurice-de-Rémens. Malý Antoine byl tím vším unesen a prožil zde krásné dětství, na které vzpomínal celý život. (Deschodt, 2002, s. 9–16)

V roce 1909 se Marie de Saint-Exupéry s rodinou odstěhovala do Le Mans, rodiště Antoinova otce. Toto přesídlení bylo pro chlapce náročné. Jeho dědeček na něj byl velmi přísný a školní disciplínu Antoine přímo nenáviděl. Nebyl zde šťastný a těšil se na prázdniny na zámku Saint-Maurice. V jeho blízkosti se mimo jiné nacházelo letiště, kam malý Antoine jezdil na kole a kde se také poprvé setkal se svým budoucím povoláním. (s. 16–22)

Když bylo Antoinu de Saint-Exupéry čtrnáct let, vypukla první světová válka. Jeho matka jakožto diplomovaná zdravotní sestra nastoupila jako hlavní ošetřovatelka v Ambérieu a své dva syny poslala do internátu jezuitské koleje Montgré ve Villefranche-sur-Saône. Zde se jim však nelíbilo a po třech měsících se sami rozhodli vrátit do Svatého kříže v Le Mans. Odtud navždy odjeli roku 1915 a nastoupili do marianistické koleje ve švýcarském Fribourgu, kde Antoine také odmaturoval. Jeho bratr se toho však nedomohl, jelikož v roce 1917 ve svých 15 letech následkem zdravotních potíží zemřel. Antoine mu později vzdal hold ve svém díle *Pilote de guerre (Válečný pilot¹)*. (s. 23–28)

Po maturitě se Antoine rozhodl absolvovat zkoušky na Námořní akademii. U přijímacích zkoušek však dva roky po sobě neuspěl a rozhodl se zapsat na Akademii výtvarných umění do ateliéru architektury. Studium Akademie roku 1920 přerušila jeho vojenská služba. Vzpomněl si na svou fascinaci létáním a požádal o nástup k letectvu. O rok později nastoupil k 2. pluku stíhacího letectva se základnou v Neuhoftu, pár kilometrů od Štrasburku. Tam byl přidělen k útvaru pomocného leteckého personálu. Toužil pilotovat letadlo, avšak vojáci základní služby neměli na kurzy pilotování právo. Rozhodl se proto požádat o přeložení do Maroka a spojil se s Východní leteckou společností, ve které chtěl získat osvědčení civilního pilota. Připojil se tedy k 37. leteckému pluku se základnou v Casablance. Vůbec se mu tam však nelíbilo a viděl tam jen vulgaritu a bezduchost, což v něm vyvolalo hluboké znechucení. (s. 29–51)

Koncem roku 1921 získal v Rabatu osvědčení vojenského pilota a přijal nabídku přihlásit se do konkursu pro budoucí důstojníky v záloze, ačkoliv mu instituce vojenství nic neříkala a armádu neměl nijak rád. Nastoupil do Istres – letecké metropole, kde se nacházelo výcvikové středisko francouzských armádních pilotů. Úspěšně podstoupil zkoušku a stal se žákem důstojnické školy v kraji Berry. Ani tam nebyl Antoine šťastný, často psal dopisy své matce, ve kterých jí líčil své pocity a svěřoval se jí, jak moc se mu po ní stýská. (s. 52–61)

---

¹ Do češtiny toto dílo přeložil Jiří Konůpek a vydalo ho nakladatelství Mladá fronta v roce 1962. Dále vyšlo v nakladatelství Naše vojsko v roce 1967, 1968 a 2008; v nakladatelství Odeon v roce 1973, 1976 a 1981; v nakladatelství Erika v roce 1995; v nakladatelství BB art v roce 2000 a v nakladatelství Dobrovský v roce 2015. (zdroj: Souborný katalog ČR, cit. 2024-07-31)
Pozn. V češtině vycházela tvorba Antoina de Saint-Exupéry většinou ve výběrech, která zahrnovala více jeho děl, proto se budou data a nakladatelé opakovat.

Po prověrkách na konci stáže, již v hodnosti podporučíka, požádal o přidělení k pluku v Le Bourget. Služba tam byla velmi snadná a měl mnoho volného času, díky čemuž poznal svoji lásku a snoubenku – Louisu de Vilmorin. Pocházela z bohaté rodiny, která jí sňatek s chudým letcem marně rozmlouvala. Při jednom letu došlo k nehodě způsobené zablokovaným motorem a Antoine de Saint-Exupéry se ocitl v nemocnici s proraženou lebeční kostí. Louisina rodina ho přemlouvala ke změně zaměstnání a on ustoupil. Roku 1923 byl osvobozen z vojenské služby a musel si najít novou práci, s čímž mu pomohla rodina jeho snoubenky. Sňatek jí však stále nepřestala rozmlouvat, Louisa proto nakonec vztah ukončila. (s. 62–70)

V roce 1924 nastoupil Saint-Exupéry jako prodejce u firmy Saurer, výrobce nákladních automobilů. V jeho vnitřním světě se začaly střetávaly zcela protichůdné myšlenkové pochody: touha se usadit s klidnou dívkou a založit s ní rodinu, a touha po rychlém automobilu a malém letadle, které si koupí, až bude bohatý. Nebyl však rozeným prodávčem a za necelý rok a půl prodal jediný automobil. (s. 79–80) Když se jeho práce ve firmě Saurer chýlila ke konci, zaměřil se opět na letectví, které zjevně bylo jeho „skutečným a jediným povoláním“. (s. 84) Díky známostem nastoupil k Francouzské letecké společnosti (CAF).

V roce 1926 obdržel vojenský pilot Antoine de Saint-Exupéry osvědčení pilota civilní dopravy. V říjnu téhož roku odjel do Toulouse, podstoupil tam pilotní zkoušky a začal pracovat pro leteckou společnost Latécoère, která rozvázala poštu. Nejprve pracoval jako mechanik a až později se stal pilotem. Když konečně usedl za řízení letadla, první tři měsíce létal nad španělskými horami. Poté ho přidělili na úsek linky Casablanca-Dakar. Jednou došlo k nehodě nedaleko Senegalu, po níž musel měsíc strávit v nemocnici. Po této události měl nárok na zdravotní dovolenou, kterou strávil v Saint-Maurice u matky a v Agay u nejmladší sestry, která se úspěšně provdala za bohatého šlechtice. Během odpočinku mu přišel naléhavý telegram se zvláštní diplomatickou misí. Měl za úkol usmířit civilní letce soukromé Všeobecné společnosti pro letecké podnikání (Latécoère) a proti nim stojící pěchotu španělské armády. Španělsko si nepřálo, aby francouzská letadla přelétala nad jeho koloniemi v Africe. Antoine de Saint-Exupéry byl tedy vyslán do Cap Juby jako ředitel letiště, kde strávil 18 měsíců, během nichž plnil svůj hlavní úkol – usmířit Španěly, Maury a Francouze. Tento nesnadný úkol Saint-Exupéry díky své povaze zvládl bezchybně. Španělé si ho velmi vážili a Maurové byli

vyvedeni z míry tím, jaký zájem jim projevoval. „Po poušti se brzy rozneslo, že vedle španělské pevnosti v Juby žije jeden letec, co není jako ostatní...“ (s. 128) Rovněž pomáhal vysvobozovat kurýry ze zajetí Maurů, a dokonce osvobodil jednoho muže z Marrakéše, kterého Arabové prodali do otroctví. V té době tak zastupoval svoji společnost, svůj národ a možná i určité pojetí Evropy. (s. 91–141)

V roce 1929 vydal svůj první román *Courrier sud (Kurýr na jih²)*. Také se vrátil ke své práci a vozil poštu na lince Toulouse-Casablanka, než byl přeložen do Buenos Aires v Argentině na místo provozního ředitele argentinské společnosti Aeroposta. Vedoucí pozice však Saint-Exupérymu nevyhovovala a Buenos Aires (stejně jako většina předchozích měst) se mu vůbec nelíbilo a cítil se tam vězně. Na druhou stranu se tam setkal s Consuelo Gomez Carrillovou, vdovou po guatemalském literátovi a zamiloval se do ní. Zanedlouho ji požádal o ruku a v dubnu roku 1931 se vzali. Ředitelem Aeroposty však dlouho nezůstal. Kvůli problémům v mateřské společnosti Aéropostale bylo zrušeno mnoho linek, včetně té do Argentiny. Saint-Exupéry se tak opět stal pilotem na lince do Casablanky. V té době začal psát svůj druhý román *Terre des Hommes (Země lidí³)*. (s. 143–194)

Po Vánocích 1932 rodina prodala zámek Saint-Maurice, kde Saint-Exupéry vyrůstal. „Z této budovy a jejího parku vzešlo všechno, čím se později stal. V tomto prostředí plném štěstí dozrával. Tady se seznámil s poezií a hudbou.“ (s. 205)

Rok 1933 pro něho byl obzvláště smutný. Děsily ho předtuchy ohledně vývoje v Evropě a jeho vlastní finanční situace. Ani v manželství se mu v dané době moc nedařilo. Společnost Aéropostale se pomalu rozpadala a Saint-Exupéry s ní rozvázal pracovní poměr. Na podzim téhož roku ho nakonec přijali jako zkušebního pilota u Latécoèra v Toulouse-Montaudranu. V prosinci však při jednom zkušebním letu udělal chybu a při přistávání na vodní hladině se letadlo překotilo. Při nehodě naštěstí nikdo z posádky nezemřel, ale Antoine de Saint-Exupéry již nadále nemohl

---

² Do češtiny toto dílo přeložila Marie Janů a vydalo ho nakladatelství Naše vojsko v roce 1968 a 2008. Poté vyšlo také v nakladatelství Odeon v roce 1973, 1976 a 1981; v nakladatelství Mladá fronta v roce 1988; a v nakladatelství Aurora v roce 2000. V překladu Tomáše Kybala dílo publikovalo v nakladatelství Levné knihy KMa v roce 2004 a nakladatelství Garamond v roce 2016. (zdroj: Souborný katalog ČR, cit. 2024-07-31)

³ První překlad pořídila v roce 1946 Jaroslava Weissová pro nakladatelství ELK. Následně dílo vycházelo v překladu Věry Smetanové, a to v nakladatelství Odeon v roce 1946, 1973, 1976 a 1981; v nakladatelství Mladá fronta v roce 1988; v nakladatelství Erika v roce 1995; v nakladatelství Aurora v roce 1996, 1999 a 2003; a naposledy v nakladatelství Garamond v roce 2016. (zdroj: Souborný katalog ČR, cit. 2024-07-31)

být zkušebním pilotem a společnost Latécoère ho propustila. Rok 1934 tak začal pochmurně – byl bez peněz, bez práce a o jeho profesionálních schopnostech kolovaly sarkastické komentáře. (s. 205–214)

V dubnu 1934 mu společnost Air France nabídla místo v propagační službě s příležitostnými lety po Francii i do zahraničí. Saint-Exupéry byl vzhledem k situaci nucen tuto nabídku přijmout. Jeho první prací bylo spolupracovat na filmu o letecké lince Air France mezi Marseille a Alžírem. Tohoto úkolu se ujal zodpovědně a svědomitě. Byl přítomen i u filmového střihu a navrhl spoustu vylepšení. Poté byl vyslán na jednoměsíční studijní cestu do Indočíny. (s. 215–222)

Díky známostem se Saint-Exupérymu podařilo splnit jeho dávný sen: stal se majitelem vlastního letadla. Krátce poté ho společnost Air France vyslala na přednáškové turné kolem Středozemního moře, aby posílil slávu francouzského letectví. Vyrazil na ni s dávným přítelem a kolegou Jean-Marie Contym a letěli v Saint-Exupéryho novém letounu. Navštívili postupně Alžír, Tunis, Tripolis, Běnghází, Káhiru a další. Nakonec dorazili do Marseille a vrátili se do Paříže. Tam se opět přihlásily jeho finanční potíže, a aby je vyřešil, rozhodl se pokusit o překonání leteckého rekordu, za který byla vypsána vysoká finanční odměna. Během letu však havaroval v libyjské poušti. Poplašná zpráva o havárii dorazila ještě ten den do Paříže a ministerstvo letectví žádalo představitele Francie, aby zahájili pátrání. To bylo neúspěšné, ale Saint-Exupérymu se naštěstí podařilo z místa nehody dostat do Káhiry, a to s pomocí beduína, který ho na poušti zpozoroval. Za tři dny ušel v poušti skoro 200 kilometrů. Deník *L'Intransigent*, který tuto akci pomohl financovat, se ze šťastného rozuzlení radoval, protože vyprávění o nehodě, třech dnech útrap a následném záchránění bylo pro čtenáře daleko přitažlivější než příběh o úspěšném dálkovém letu. Články vycházely postupně a měly velký úspěch. Tato sláva však Saint-Exupérymu potřebné bohatství na splacení dluhů nepřinesla. (s. 242–253)

Nastal rok 1936. Jarní parlamentní volby přivedly k moci Lidovou frontu, vládu sestavil Léon Blum. Nacistické a fašistické ideologie sílily. Ve Španělsku vypukla občanská válka a Antoine de Saint-Exupéry tam byl vyslán, aby o ní napsal článek. Mimo to podnikal také různé cesty za účelem přednášek. Na jedné z nich dokonce

mluvil o své knize *Vol de nuit* (*Noční let*⁴). Za jakoukoliv cestu byl rád, protože mohl uniknout z Paříže, kde se dusil. Manželství ho ubíjelo, což vedlo k jejich rozchodu. I když každý bydlel jinde, Saint-Exupéry toužil být ještě dál a rozhodl se vydat do Ameriky. (s. 255–273)

Začátkem ledna 1937 se i s letadlem nalodil na loď a připlul do New Yorku. „Ta země ho fascinovala, ale zároveň děsila: Saint-Exupéry se domníval, že svoboda je tu pouze vábničkou. Pesimismus zklamaného dítěte v něm stále ožíval. [...] Byl znechucený materialistickým způsobem života a zděšený mechanicitou lidského chování.“ (s. 278–279) V únoru vyletěl z Brownsville a mířil do Punta Arenas, kam však nikdy nedoletěl. Cestou ho čekalo 11 mezipřistání. Při startu z Guatemaly došlo k nehodě, po které musel Saint-Exupéry strávit měsíc v nemocnici. Po tomto zážitku byl psychicky velmi otřesený. V tomto období také pracoval na knize *Terre des Hommes*. Poté se ještě nedoléčený vrátil do Evropy a vydal se na místa svého dětství. Několik týdnů strávil u sestry v Agay a poté odjel do Švýcarska. Navštívil školu Svatého Jana, zámek Saint-Maurice i svoji guvernanku ve vesničce Étoile. (s. 276–282)

V Evropě byla cítit blížící se válka. Německo vyrábělo zbraně, v Sovětském svazu probíhaly popravy a panoval kult Marxe, Lenina a Stalina. Koncem září 1938 si Hitler nárokoval Sudety, byla podepsána Mnichovská dohoda a nedlouho poté získal celé Československo. Na žádost novin *Paris-Soir* napsal Saint-Exupéry na toto téma tři články, ve kterých popsal vlastní pocity. Autor byl vnitřně rozpolcen, což se projevovalo v jeho protikladných úvahách. (s. 283–285)

V lednu 1939 odjel znovu do Ameriky. Francie se začínala obávat, že ústupky mír nezajistí. Bylo jasné, že se válka nemilosrdně blíží. Saint-Exupéry obdržel mobilizační rozkaz a musel se vrátit do Francie. Jeho přítel Jean Giraudoux ho chtěl uchránit před odchodem na frontu a žádal ho, aby se s ním na ministerstvu informací věnoval propagandě. (s. 288–306) Tuto nabídku však Saint-Exupéry odmítl s argumentem, že „mimo dosah bojů může člověk jen lhát“. (s. 316) Nakonec ho

---

⁴ První český překlad tohoto díla pořídil Bedřich Vaníček pro nakladatelství Spolek výtvarných umělců Mánes. Dále dílo vycházelo v překladu Jiřího Konůpka, a to v nakladatelství Mladá fronta v roce 1962 a 1988; v nakladatelství Naše vojsko v roce 1967, 1968 a 2008; v nakladatelství Odeon v roce 1973, 1976 a 1981; v nakladatelství Erika v roce 1995; v nakladatelství BB art v roce 2000, v nakladatelství Levné knihy KMA v roce 2004; v nakladatelství Vyšehrad v roce 2008; v nakladatelství Garamond v roce 2015; v nakladatelství Dobrovský v roce 2015; a v nakladatelství OneHotBook v roce 2022. (zdroj: Souborný katalog ČR)

přidělili k jednotce, která nacvičovala bombardovací lety na dlouhou vzdálenost. Bombardování na slepo nenáviděl, a proto požádal o přeložení ke stíhacímu letectvu, i když jeho zdravotní stav nemluvil v jeho prospěch. Byl moc starý a unavený, proto ho přeřadili k jednotce průzkumné eskadry. Později byl opět převelen, tentokrát do CNRS, tedy Státního centra vědeckého výzkumu. Jako pilot se měl podílet na výzkumech pro praktické potřeby armádního letectva. S CNRS byl navíc v kontaktu již dříve ohledně podobných výzkumů a měl jak rozhled ve vědeckém bádání, tak praktické znalosti v oblasti letectví. Ačkoliv byl Saint-Exupéry pro tuto práci jako stvořený, přidělení do výzkumu ho nepotěšilo, jelikož nechtěl opustit svou jednotku. Přeložení proto odmítl. Účastnil se dále průzkumných letů nad nepřátelským územím Německa. Za nedlouho se však začala ozývat stará zranění, revmatické bolesti a objevila se i vysoká horečka. Saint-Exupéry byl nucen odjet do Paříže na lékařské vyšetření. V květnu dostal zprávu, že německá armáda obsazuje Nizozemí, Belgie a Lucembursko. O pár hodin později byl vyhlášen letecký poplach a po dvou dnech se objevily konvoje tanků v Ardenách. Nepřátelé už obsadili Sedan a rychle postupovali kupředu. Letecké jednotky se proto musely pomalu přesouvat. Vyléčený Saint-Exupéry pokračoval v průzkumných letech. Obdržel dokonce vyznamenání za to, že byl „díky svým skvělým intelektuálním a morálním kvalitám pro vojáky svého útvaru vzorem odpovědného plnění povinností a obětavosti“. (s. 346) Ze zdravotních důvodů ho však nakonec zbavili povinnosti vojenské služby. Začalo pro něj období úzkosti: trápil se kvůli válce, trápení francouzského lidu a zániku Francie. „Osobní trápení [...] ustoupilo obavám širšího záběru. Všeobecná bída mu dala zapomenout na bídu vlastní. Jeho mladické ‚snad bych si zasloužil, abych byl trochu šťastný‘ ustoupilo už před lety zcela jiným starostem. Teď, když přišla válka a pohltila jeho zemi, se vracel sám k sobě, vracel se k tomu, z čeho vzešel: k dětství ve Francii. Byl to začátek období, kdy se u něho střídala naprostá skleslost se zmatenou činorodostí, období nerozhodnosti a rozervanosti.“ (s. 350) Jen *Citadelle (Citadela*⁵), jeho nové dílo, bylo jeho útočištěm. Dále na ní pracoval a přitom pozoroval, jak se vše kolem hroutí. Psal o lásce a vznešenosti a svou tvorbou se snažil přispět ke vzkříšení poraženého národa. Časem si uvědomil, že ve Francii zůstat nemůže. Nemohl tam

---

⁵ V českém překladu toto dílo vyšlo pouze v překladu Věry Dvořákové a výhradně v nakladatelství Vyšehrad, a to v letech 1975, 1984, 1994, 1996, 1996, 2000, 2002, 2004, 2008, 2011, 2012, 2017, 2018, 2019 a 2022. (zdroj: Souborný katalog ČR)

dělat ani jednu ze dvou věcí, které uměl, tj. pilotování a psaní. Jeho myšlenky by totiž nikdy nemohly vyjít tiskem, protože i v tzv. svobodné zóně byla pomalu zaváděna cenzura. Jako jediné možné útočiště se mu jevily Spojené státy americké. (s. 316–366)

Do New Yorku doplnul v prosinci 1940. Přebýval v bytě u Central Parku a užíval si autorského honoráře za *Wind, Sand and Stars (Terre des Hommes)*, který každým dnem narůstal. Jeho portrét byl vystaven mezi jeho knihami ve výkladní skříni každého knihkupectví a na jeho počest byla uspořádána večeře Sdružením amerických knihkupců u příležitosti předání Národní knižní ceny (National Book Award) za rok 1939. (s. 367–375)

Velmi ho trápilo, že se války nemohl zúčastnit fyzicky. Odmítal však zůstat v pozadí. Rozhodl se navštívit přítele v Kalifornii, kde pokračoval v psaní *Pilote de guerre*. Když se v listopadu vrátil do New Yorku, bylo už dílo skoro hotové a nedlouho poté vyšlo. V prosinci 1941 japonské námořnictvo zaútočilo na americkou pacifickou flotilu v Pearl Harbouru a následující den vyhlásil Hitler Spojeným státům válku. Saint-Exupéry se dennodenně trápil, že se nemohl účastnit válečných operací, a proto se od chvíle, kdy Amerika vstoupila do války, snažil prosadit jako dobrovolník. Všichni se divili, proč tolik usiluje o možnost bojovat. Ani *Le Petit prince*, ani *Citadelle*, ani přátelé mu nedali zapomenout na válku a na jeho velkou touhu vrátit se do ní. Američané ho však mezi své vojáky zařadit odmítli, a tak když do Spojených států přijel francouzský generál Béthouart, Saint-Exupéry se chopil příležitosti a žádal o návrat do boje. Generála přesvědčil a v dubnu 1943 dostal povolávací rozkaz. V té době také vyšel *Le petit prince*. Saint-Exupéry se tímto dílem svým způsobem rozloučil s USA a vyrazil do Alžíru. Po příjezdu se cítil skoro jako ve Francii. Setkal se se starými známými a ze všech sil se snažil, aby ho přidělili k jeho bývalému útvaru. Ačkoliv už byl na pilotování poměrně starý, přesto ho přijali. Očekávanou radost však nepocíťoval. Prostředí, ve kterém se pohyboval, bylo smutnější než kdy jindy. Na základně se k smrti nudil a o svém zoufalství psal přátelům i nejbližším. (s. 375–415) „Melancholie ho doprovázela od dětství, ale s přibývajícími léty byl ještě rozjitřenější.“ (s. 416)

V červenci byl jeho oddíl převelen do Tuniska a Saint-Exupéry absolvoval první bojovou akci. Během druhého bojového letu došlo k problémům při přistávání a

s letadlem narazil do olivovníku. To stačilo jako důvod, aby Saint-Exupéry dostal zákaz létání. V srpnu byl převelen do Alžíru, kde měl čekat na další zařazení. Začal pomýšlet na návrat do Spojených států amerických. (s. 418–420) „Najednou se ocitl v jakémisi vnitřním vyhnanství: jako dobrovolníkovi mu vzali práci a jako spisovatele ho zakázali.“ (s. 421) Do služby se marně snažil vrátit půl roku. Nakonec se mu skrze známosti podařilo připojit ke své jednotce, se kterou se zúčastnil hned několik bojových akcí. Na tu poslední se vydal 31. července 1944 a již se z ní bohužel nevrátil. (s. 429–436)

2.2. Přehled tvorby

Antoine de Saint-Exupéry byl v předchozí kapitole představen především jako pilot. Byl však i výborným spisovatelem a psaní bylo jeho druhou vášní. „Chvilé, kdy nebyl ve vzduchu, trávil s perem v ruce.“ (Deschodt, 2002, s. 49) Jeho spisovatelský talent se začal projevovat už ve čtrnácti letech, kdy dostal první cenu za slohovou práci a vydal jedno číslo třídního časopisu *Echo*. Na koleji ve Švýcarsku pak psal verše o válce, kam kvůli svému nízkému věku nemohl nastoupit. Ve svých verších napodoboval Victora Huga, Verlaina a Rostanda. Zamiloval si i symbolisty, Baudelaira a Mallarmého. Kromě básní napsal také libreto k operetě a snil o tom, že mu přinese slávu a bohatství. Do kontaktu se spisovatelskou komunitou přišel díky své sestřenici Yvonne de Lestrangle, u níž pobýval, když byl v Paříži. Yvonne de Lestrangle se pohybovala v literárních kruzích a vedla debaty s lidmi z prestižního literárního časopisu *La Nouvelle Revue Française*. Mezi horlivé diskutující patřil například i André Gide a Saint-Exupéry se s ním spřátelil.

2.2.1. Literární tvorba

Do světa literatury vstoupil Antoine de Saint-Exupéry v roce 1926, kdy bylo v revue *Navire d'argent* uveřejněno několik úryvků z jeho novely o letectví s názvem *L'Évasion de Jacques Bernis (Únik Jacquese Bernise)*. Revue vydávala Adrienne Monnierová a jejím redaktorem byl Jean Prévost. V posledním čísle se podařilo vytisknout osm úryvků z této novely a jméno Saint-Exupéry se ocitlo vedle dalších literárních velikánů, jako byl například Jean Giraudoux. Šlo o příběh pilota, který miluje, ale není milován, a který přijde při předvádění letecké akrobacie o

život. Tyto úryvky rovněž shrnovaly všechna témata Saint-Exupéryho budoucí tvorby: neopětovaná láska, odchod, nenahraditelná vznešenost povolání, bratrství, pohrdání rizikem a smíření se smrtí. (Deschodt, 2002, s. 87–88)

V dopisech, které psal své matce, se často objevovaly zmínky o jeho úplně prvním románu – *Courrier sud (Kurýr na jih)*. Jeho psaní se věnoval převážně v době, kdy byl povolán jako ředitel letiště do Juby. „Tamní podnebí se zdálo být pro literární tvorbu velice vhodné.“ (s. 127) Na konci roku 1927 oznámil matce, že román má šest řádek. Mnoho stránek totiž zahodil do koše, což dělával často. Román chtěl také ukázat André Gidovi. Začátkem roku 1928 oznámil své sestře, Gabrielle d'Agay, že je kniha hotová. Její tisk proběhl na jaře roku 1929 v nakladatelství Gallimard. Dílo vypráví příběh nenaplněné lásky mezi linkovým pilotem a mladou bohatou ženou, která nakonec zůstává sama, protože se nemůže vzdát přepychu, ve kterém žije se svým manželem. Pilot se smutkem odchází, protože tato láska bylo to jediné, co měl. Milenci se nakonec rozcházejí, nejspíš i proto, že jsou oba „nesmírně čistí a ušlechtilí“. (s. 144) Příběh je silně autobiografický. Objevují se zde obrazy ze Saint-Exupéryho dětství a další prvky: města, která jako pilot navštívil nebo kde působil, letadlo převážející poštu atd. Velkým námětem je v této knize prchavost času, která se pojí s melancholií. Důležitým motivem jsou tři ctnosti: odvaha, mládí a láska. Saint-Exupéryho první kniha, která tak „silně straní kráse a dobru“, byla literárními kruhy přijata velmi kladně, ačkoli byl Saint-Exupéry ještě zcela neznámý autor. (s. 146) Saint-Exupéryho uznával i André Gide a byl v jistém smyslu jeho patronem. Dokonce bojoval za vydání *Courrier sud* u Gastona Gallimarda. Jedna z recenzí, která o tomto díle vyšla, pocházela od Edmonda Jaloux, který působil v časopise *Les Nouvelles littéraires*. Ve svém článku uznal, že kniha má velké kouzlo, moderní rámeček a lyrický tón. Měl však výhrady k ději, chabé zápletky a výstavbě celku, který dle jeho slov působil zmateně. Ani další kritici nebyli s knihou spokojeni. Mnozí z jeho kolegů od letectva si po jejím přečtení mysleli, že je Saint-Exupéry zradil. Rozhořčilo je, že dal nahlédnout do věcí pilotů a letectví, a navíc je spojil s lyrikou. Souběh dvou profesí – spisovatele a linkového pilota – pocíťovali jako nepřipustné porušení nepsaných pravidel specializace: nebylo přípustné mít dvojí nadání. Podobné názory Saint-Exupéryho velmi mrzely, neboť touto knihou chtěl jen „vzdát veliký hold prostředí, jež si vyvolil“. (s. 151) Ostatní se k němu začali chovat ještě

chladněji, což Saint-Exupéryho nesmírně tížilo. Jiným jeho kolegům a přátelům se nicméně *Courrier sud* líbil. (s. 152)

V roce 1930 začal psát druhý román s názvem *Vol de nuit (Noční let)*. Konečnou verzi vytvořil až v roce 1931, a když s ní byl spokojen, dal ji přečíst i André Gidovi. Ten se nabídl, že ke knize napíše předmluvu. Stálo v ní, že o lidské slabosti, samotě a úpadku už toho víme spoustu, neboť dnešní literatura je odhaluje až příliš dovedně; ale potřebujeme, aby nám někdo ukazoval, co znamená překonávat sebe sama a že je k tomu nezbytná vypjatá vůle. (s. 197) Tímto výrokem Gide mnohé překvapil. Francouzští čtenáři v něm viděli odborníka na morální zkaženost, a najednou oslavoval letce jako hrdinu. Kniha vyšla na podzim a v literárních kruzích vyvolala pozdvižení, především kvůli záruce, kterou dílu dodalo Gidovo jméno. První čtenáře si *Vol de nuit* získal mezi lidmi, kteří ocenili jeho morální poselství, a ti okamžitě přispěli k „vytvoření obrazu Saint-Exupéryho jako morálního autora, jako učitele překonávání překážek i sebe sama“. (s. 199) Je to příběh pro mladé lidi, příběh plný objevování a průkopnictví. K jeho napsání ho vedly zkušenosti při hledání ztraceného kamaráda v Andách. Ačkoliv tato kniha pozitivním způsobem vyzdvihuje sílu lidského ducha, našla si i své kritiky. Odsuzovali ji především piloti, dle nichž pasáže jim věnované neodpovídaly skutečnosti. Stěžovali si, že je autor vykreslil jako „figurky na šachovnici, kterými hráč pohybuje, jak je mu libo“. (s. 201) Jiné hlasy Saint-Exupérymu zase vyčítaly jeho obdiv k autoritám, který si spojovaly s podporou diktatury. Důvodem byla částečně společenská situace a atmosféra doby, ve které se podobné myšlenky nějakou dobu ozývaly z Itálie i Německa. Přesto za toto dílo Saint-Exupéry později získal cenu Femina. (s. 203)

Další vydané dílo nese název *Terre des Hommes (Země lidí)*. Začal ho psát poté, co přišel o práci ředitele letiště v Argentině a stal se opět pilotem na lince do Casablanky. Když během pobytu ve Spojených státech s letadlem havaroval, musel se s vážnými zraněními zotavovat v nemocnici. Saint-Exupéry ale nebyl v USA neznámý. V roce 1931 tam již vyšel román *Vol de nuit* pod názvem *Night Flight*, a dokonce byl podle něj natočen film. Vydavatelé Eugene Reynal a Curtice Hitchcock Saint-Exupéryho přijali s otevřenou náručí a přáli si s ním uzavřít další smlouvu na knihu. Exupéry nevěděl, co by mohl napsat, a tak během své rekonvalescence pročítal vše, co za uplynulých sedm let vytvořil: články, vyprávění o svých zážitcích atd. Když to všechno poskládal, uviděl, že tyto krátké texty jako by na sebe samy

přirozeně navazovaly. Z toho všeho vznikla *Terre des Hommes*. Do tohoto díla se promítla i jedna příhoda s nefunkčním kompasem a blouděním, ze kterého se v románu stala „epická bludná pouť od jedné hvězdy ke druhé, s docházejícím benzinem, nad mlhou, nad mořem; takové neohrožené i neklidné putování nad obávaným neznámem, hrozícím nepochybnou smrtí“. (s. 193–194) Než se Saint-Exupéry vrátil do Francie, předal překladateli Lewisi Galantièrovi nevytříděný rukopis, z něhož měl sám vybrat, co by mohlo být vhodné pro americké čtenáře. Později odevzdal rukopis *Terre des Hommes* i Gastonu Gallimardovi, přesto ale na textu stále něco upravoval. Svého amerického překladatele rovněž zasypával dopisy s instrukcemi, co k textu ještě připojit nebo z něj vyřadit. Bylo toho tolik, že se proti tomu L. Galantière vzbouřil. Odmítal vynechat určité stránky, protože se mu zdály vynikající. Saint-Exupéry nakonec ustoupil, a tak se stalo, že román *Terre des Hommes* byl v anglickém překladu (*Wind, Sand and Stars*) daleko objemnější než text vydaný ve Francii. V lednu 1939 odjel Saint-Exupéry znovu do USA, aby se s překladatelem domluvil osobně. Americký vydavatel si od něho dokonce vyžádal další dvě kapitoly, nakonec ovšem vznikla jen jedna s názvem *Letec a živly*, ve které Saint-Exupéry vypráví o svém zápase s patagonským uragánem. Kniha je sice zdánlivě jen kompilací vydaných článků a historek, přesto však měla nesmírně kladnou čtenářskou odezvu. „Každý z krátkých zážitků, obsažných v *Zemi lidí*, mluví přímo k srdci. [...] Vyzařuje z něj nakažlivá a jedinečná pozornost k lidskému údělu. Pozornost něžná, všeobjímající, uchovávací však pouze věci krásné a vznešené.“ (s. 287) Těch několik portrétů z pouště, hor a bouří odhaluje úžasný vztah lidí a planety a hlubokou soudržnost lidského rodu. V březnu 1939 vyšla v deníku *L'Action française* první recenze od spisovatele Roberta Brasillacha. Kritizoval v ní Saint-Exupéryho obhajobu nezávislých jedinců a individuální hrdinství. Dle Brasillacha by člověk neměl růst jen sám pro sebe, ale pro společenství, které by mělo hodnotově stát na prvním místě. Také mu vytýkal přemíru lyrismu. O dva dny později o knize referoval i časopis *Les Nouvelles littéraires*. René Lalou v článku přijal s uznáním autorův univerzalizmus a současně obdivoval, že se Saint-Exupéry vyhnul jakémukoli egoismu i egocentrismu. Henry Bordeaux mezitím ve Francouzské akademii bojoval za to, aby Saint-Exupérymu byla udělena Velká cena za román, což se také stalo. Kniha *Wind, Sand and Stars* byla v USA hned po vydání označena za „knihu měsíce“. V srpnu 1939 otiskl francouzský časopis *Marianne* pod názvem *Letec a živly* výše zmíněnou kapitolu,

kteřá byla zařazena pouze v americkém vydání. V prosinci v Paříži Antoine de Saint-Exupéry obdržel od Francouzská akademie za knihu *Terre des Hommes* Velkou cenu za román. V únoru 1940 byla kniha *Wind, Sand and Stars* v USA vyhlášena knihou roku.

Z literárního hlediska byl Saint-Exupéryho exil ve Spojených státech nejbohatším obdobím jeho života. Jednak začal pracovat na *Citadelle*, a jednak napsal a v roce 1942 vydal *Pilote de guerre (Válečný pilot)*. Začátkem února text vyšel francouzsky v newyorském nakladatelství Éditions de la Maison Française a jeho americká verze v překladu L. Galantièra se objevila ve třech pokračováních v časopise *The Atlantic Monthly* pod názvem *Flight to Arras*. V USA byla tato kniha okamžitě zvolena knihou měsíce a prodalo se neuvěřitelné množství výtisků. Dílo hned vzápětí putovalo do Francie do rukou G. Gallimarda, který však musel knihu předložit německé cenzuře. K tisku byla schválena pod podmínkou, že z ní bude vynechána věta „Hitler, který rozpoutal tuhle idiotskou válku“. (s. 389) V knihkupectví se objevila v prosinci téhož roku a byla nejprodávanější knihou celé měsíce. Dílo vypráví krátký příběh o průzkumném letu v dosahu střelby nepřátelských děl. V roce 1943 se v novinách *Les Nouveaux Temps* objevila velmi pozitivní kritika od Pierra Mac Orlana: „Tato kniha je vpravdě vznešená a krásná, možná je to ta správná kniha o válce roku 1939. Četl jsem ji dvakrát a mým přáním je, aby ji četli i jiní... Pro většinu lidí bude poučením, pro ostatní posilou...“ (s. 403) Vycházely však i negativní kritiky, a to převážně z pera Pierra-André Cousteaua, který Saint-Exupéryho kritizoval za vyzdvihování Židů a za to, že Žid je i jeden z hrdinů knihy. Dle něj byl *Pilote de guerre* odsouzeníhodné dílo. V další kritice knihu označil za otřesnou „apoteózu židovské bojechtivosti a ospravedlnění všech zločinů, jež byly proti Francii za války i před ní spáchány“. (s. 405) Podobné názory měl také kritik Masteau, jenž napsal, že dílo „je projev zrady, úplné a bezpodmínečné přistoupení ke gaullismu“. (s. 405) Všechny tyto negativní reakce dosáhly svého cíle: *Pilote de guerre* byl zakázán a stažen z prodeje. Jakákoli další distribuce musela být tajná. Proto koncem roku 1943 bylo v Lyonu vytištěno první ilegální vydání knihy. Druhé vydání následovalo hned další rok, avšak většina nákladu byla v pařížské kanceláři La Chaîne zabavena gestapem.

V únoru 1943 vydalo francouzské nakladatelství Brentano's *Lettre à un otage (Dopis rukojmímu)*⁶. Dílo je věnováno Léonu Werthovi, spisovateli a výtvarnému kritikovi, který představoval onoho rukojmího. Text začíná vzpomínkou na Lisabon roku 1940, přeplněný utečenci, kteří čekají, až budou moct odplout z Evropy do Ameriky. Saint-Exupéry se opět zastává bratrství a žádá, aby se zapomělo na sváry. Všechny síly je třeba spojit proti nepříteli a po jeho porážce je využít k budování společnosti spravedlivější, než byla ta předešlá. *Dopis* vyvolal v New Yorku bouřlivé reakce, zejména ze strany uprchlíků, které Saint-Exupéry na začátku textu popisuje. (s. 409)

S tím, jak Němci postupovali, se musely přesouvat i letecké jednotky. Saint-Exupéry pokračoval v průzkumných letech a během té doby rovněž pracoval na *Citadelle (Citadela)*. „Byl to pro něj jediný způsob, jak uniknout pocitu nenapravitelnosti situace, který se ho zmocnil v okamžiku, kdy německá armáda zaplavila Francii.“ (s. 345) Časem si uvědomil, že ve Francii není možné zůstat, a proto se rozhodl hledat útočiště v USA. U Gastona Gallimarda nechal kopii *Citadelle*, ale důrazně ho upozornil, že se zatím jednalo pouze o náčrt. *Citadelle* sám příhodně nazval svým „posmrtným dílem“. (s. 359)

2.2.2. Neliterární tvorba

Antoine de Saint-Exupéry psal kromě literárních děl také předmluvy ke knihám nebo články o letectví. V roce 1932 napsal předmluvu ke knize José Le Bouchera *Osud Josepha-Marii Le Brixie*, v roce 1933 ke knize *Vznešenost a bída letectví* od Maurice Bourdeta a v roce 1937 k překladu knihy Ann Morrow-Lindberghové *Zvedá se vítr*. Pro časopis *Marianne* napsal mimo jiné i nekrolog Maurice Noguèse, ředitele Air France – společnosti, pro kterou Saint-Exupéry pracoval. (Deschodt, 2002, s. 229–230)

Psaní článků se často pojilo se služebními cestami do zahraničí. Například v roce 1935 byl Saint-Exupéry vyslán do Sovětského svazu, aby napsal článek o letecké přehlídce konané u příležitosti 1. května. Kvůli omezenému počtu míst se na ni

---

⁶ Český překlad tohoto díla pořídil Jirí Konůpek a vydalo ho nakladatelství Mladá fronta v roce 1962; nakladatelství Naše vojsko v roce 1967, 1968 a 2008; nakladatelství BB art v roce 2000; a nakladatelství Dobrovský v roce 2015. Další překlad pořídila Zdeňka Stavinohová pro nakladatelství Vyšehrad, ve kterém vyšlo v roce 2000 a 2015.

nakonec nedostal, ale na druhou stranu získal jiné zážitky z Moskvy, o něž se podělil v šesti různých článcích publikovaných v deníku *Paris-Soir*. Zahrnovaly dojmy z revolučního Ruska, „zločiny a tresty v sovětské justici“, dojmy z letu na palubě největšího letadla na světě nesoucí jméno Maxim Gorkij, vyprávění o návštěvě u francouzské učitelky, která už dlouho žila v Moskvě, a o dítěti z rodiny polského horníka, jež mu připomínalo Mozarta. Tyto reportáže z Ruska měly velký úspěch. Po návratu do Paříže publikoval další články, které vycházely v periodikách jako *L'Excelsior*, *Minotaure* nebo v týdeníku *Marianne*. (s. 233–238) Podobně byl v roce 1936 vyslán do Španělska, když tam vypukla občanská válka (viz výše, kapitola 2.1., s. 10). Výsledkem této cesty byly tři články. První vyprávěl o bombardování Madridu frankistickým dělostřelectvem, druhý popisoval jednu noc před útokem, kterou autor probděl v republikánských liniích, a třetí byl oslavou vnitřního nasazení jistého četaře, dříve účetního v Madridu. Exupéry psal se soucitem a nesmírným obdivem k prostým lidem a oslavoval vnitřní nasazení.

Když si v září roku 1938 Hitler nárokoval Sudety a byla uzavřena Mnichovská dohoda, napsal Saint-Exupéry na žádost deníku *Paris-Soir* tři články, ve kterých popsal své pocity z této situace. Články vyšly v říjnu pod souhrnným názvem *Mír, nebo válka?* Autor se cítil vnitřně rozpolcen protikladnými názory a nebyl schopen nikoho odsoudit. Pro tento časopis později vydal další sérii článků, tentokrát pod souhrnným názvem *Dobrodružství a mezipřistání*. (s. 283)

Poslední článek, který Saint-Exupéry napsal, nesl název *Dopis Američanům*. „Je jedním z nejkrásnějších textů, jaké můžeme číst o přátelství mezi dvěma národy, neboť je dokonale prostý a pravdivý.“ (s. 432) Tento článek slíbil Johnu Phillipsovi, válečnému dopisovateli a fotografovi časopisu *Life*, výměnou za to, že mu pomůže dostat se zpět k jeho jednotce. Článek v časopise nakonec kvůli záplavě důležitějších zpráv nevyšel.

2.3. Malý Princ

Patrně nejznámějším Saint-Exupéryho dílem je kniha *Malý princ*, kterou Eugen Drewermann popsal jako nadčasovou „velepíseň přátelství a kamarádství, zobrazenou s jímavou prostotou a krásou“, jež nám ukazuje spojenectví lásky, kterou nedokáže přemoci ani smrt. (Drewermann, 1996, s. 5) Dle něj lze „příběh o

malém princí číst také jako zašifrovanou vzpomínku na dětství, jako jakýsi soukromý regenerační sen.“ (s. 55)

2.3.1. Okolnosti vzniku díla

„Exupéry tuto pohádku, která dovršila jeho světovou proslulost, napsal v období osobní prázdnoty a zklamání, uprostřed vnitřní pustiny, v okamžiku, kdy jeho směřování ke hvězdám, jeho pozorování života z výše, jeho perspektiva světa shora definitivně narazila na své hranice: ‚letec‘ se ‚zřítil‘. V takové životní krizi se myšlenky obracejí zpět k minulosti, aby člověk navázal v místě, kde se vlákna zauzlila, a aby si ujasnil představu o sobě. Tak ‚letec‘ po nehodě potkává ‚dítě‘, které v něm samotném nikdy nesmělo žít, a spolu s ním se v symbolické podobě vynořují vzpomínky a obrazy ukazující, jak ‚malý princ‘ žil před tím, než potkal ‚dospělého‘ a než sám musel dospět.“ (Drewermann, 1966, s. 55–56)

Myšlenka na vytvoření příběhu o malém princí vznikla kolem roku 1942, v době, kdy Antoine de Saint-Exupéry pobýval v exilu ve Spojených státech amerických. „Na jeho kresbách se už několik let velice často objevovala postavička malého chlapce s dlouhou vlající šálou, který v sobě měl jakousi nesmlouvavou vážnost mládí. Byla-li kresba barevná, byly jeho vlasy žluté jak sláma.“ (Deschodt, 2002, s. 392) Americký vydavatel Curtice Hitchcock Saint-Exupérymu jednou řekl, že by měl napsat knížku pro děti. Tento návrh autora mírně řečeno zaskočil. „Pro děti? Ale to člověk musí dítětem být!“ namítal. (s. 392) Sám sebe se ptal, zda dítětem stále ještě je, a pokud ano, zda jím je dostatečně. Ačkoliv ho ten návrh zpočátku vylekal, myšlenku vzal za svou. Přišel totiž na to, že stáří neexistuje. Člověk nikdy nestárne, a je-li srdce stále mladé, je možné psát i pro děti. (s. 393)

Knihu chtěl mít ilustrovanou, jelikož děti mají rády obrázky. Ačkoliv kreslil pořád, vlastní knihy si nikdy neilustroval. Jednou se toho ujal známý výtvarník Bernard Lamotte a Saint-Exupéry byl s výsledkem zcela spokojený. Avšak v tomto případě se rozhodl udělat vše sám. „Rok 1942 byl tedy ve znamení akvarelových barev a nespočetných podob světlovlaseho kloučka.“ (s. 393) Do ilustrací vkládal značné úsilí. Vše muselo být dokonalé. Na jednom z akvarelu byly tři podivné rostliny s mohutnými kmeny, které svými kořeny dusily maličkou planetku. „To je můj

baobab,‘ řekl nesmírně hrdě. ‚Moje vrcholné dílo,‘ dodal prostě. [...] ‚Nad tímhle baobabem musí být každý u vytržení.‘“ (Deschodt, 2002, s. 400)

Malý princ vyšel v březnu 1943 jen pár dní před Saint-Exupéryho odjezdem do Alžiru, a byl tedy zároveň jeho jakýmsi rozloučením s USA.

2.3.2. Shrnutí děje a analýza témat a postav

Dílo je uvedeno dnes již ikonickým příběhem vypravěče z doby, kdy byl ještě malý kluk a v inspiraci knihou o pralese nakreslil obrázek hroznýše, který spolkl obřího slona. Vyobrazení této situace, jež je pro dítě naprosto jasné a pochopitelné, bylo potřeba vysvětlit dospělým. Eugen Drewermann ve své eseji *Co je důležité, je očím neviditelné: Hlubinně psychologický výklad malého prince* konstatuje, že při malování obřího hroznýše poprvé dochází k tomu, že dítě ztrácí důvěru ke světu dospělých: nedaří se mu s nimi dorozumět, usmívají se a smějí nad dětskou tragédií, protože nejsou s to „vidět srdcem“, a i když dostanou skoro rentgenový snímek trávicího procesu hada, vysvětlují si to jako dětské noční můry a hořčnaté fantazie, kterým je nutno zamezit tím, že dítě zaměstnají skutečným světem. (Drewermann, 1996, s. 57) A jelikož „dospělí sami nikdy nic nechápou a děti to hrozně unavuje, stále a stále jim něco vysvětlovat“ (Saint-Exupéry, 1984, s. 10; citováno podle českého překladu Zdeňky Stavinohové), rozhodne se vypravěč pro jiné povolání a stane se pilotem, což čtenáře přivádí k další části příběhu.

Již dospělý vypravěč havaruje s letadlem v saharské poušti. Jeho situace je vážná – letoun je těžce porouchaný, pilot má malé zásoby jídla a vody a je tam sám. Právě v tu chvíli potkává hlavního hrdinu našeho příběhu – malého prince. Eugen Drewermann kloučka s blondatými vlasy připodobňuje k náboženskému motivu královského dítěte. „Ve všech národech se vyprávějí příběhy o královských dětech, které přicházejí ze skrytých částí světa k lidem a dokáží vše vidět jinýma očima.“ (Drewermann, 1996, s. 11) Takový byl i malý princ. Pilotovi připomene, jaké to je smýšlet jako dítě. Nakreslí malému princovi obrázek slona v hroznýšovi, který si pamatuje z dětství a se kterým u dospělých pohořel. Malý princ ho však správně interpretuje okamžitě. Jeho postava ztělesňuje ztracené dětství a přináší osvobození od obsedantního a šíleného světa dospělých. (s. 5)

Pilot se s malým princem postupně seznamuje a dozvídá se o něm nové věci. O malé planetě s názvem asteroid B-612, ze které pochází, o patálii s baobaby a o západech slunce, na které se rád dívá. Dozvídá se o pyšné a krásné růži, o kterou se staral, než se s ní nadobro rozloučil. Malý princ opouští svoji planetu a „vydává se na pouť po lidských slabostech, jež působí neštěstí tohoto světa.“ (Deschodt, 2002, s. 393) Poprvé se tak setkává s podivným světem dospělých, o němž pilotovi vypráví a o lidech, kteří obývají jiné planety. Těmito postavami se zabývá i Eugen Drewermann v kapitole příhodně nazvané „Dospělí – portréty samotářů“. Putování po těchto planetách označuje za přehlídku marnosti, nicotnosti a naprosté neschopnosti milovat cokoli kromě sebe. Každý obývá pro sebe vlastní planetu vzdálenou světelné roky všem lidem i všemu lidství. Považují se za seriózní lidi jen proto, že všechno přeměňují v čísla. Čtenáři se nejprve setkávají s postavou osamělého, autoritativního a panovačného starého krále, který všechny lidi vnímá jen jako své poddané a namlouvá si, že vše ovládá svými rozkazy. „Jeho styk s lidmi se omezuje na otázku, k čemu je může použít a nasadit v rámci svých fiktivních mocenských zájmů.“ (Drewermann, 1996, s. 18) Na druhé planetě poznáváme ješitu, který je závislý na obdivu druhých a každé jeho setkání s lidmi se proměňuje v boj o přízeň. Na třetí planetě malý princ objevuje pijana, který již nesnese pohled na sebe sama, a místo aby na sobě pracoval a šel za příčinami své sebenenávisti, pije, aby na to zapomněl. Na čtvrté planetě žije byznysmen, jehož posedlost majetkem zapříčinila, že veškerý svůj čas tráví počítáním hvězd. Tito dospělí obyvatelé planet mají společné, že se jako hypnotizovaní ženou za určitými cíli, sice protismyslnými a absurdními, ale subjektivně přece jen chápanými jako prospěšné. (s. 25) Obrat nastává, když malý princ navštíví pátou planetu obývanou lampářem, jehož smyslem života je jeho práce, kterou odvádí vskutku poctivě. Nedokáže se však přizpůsobit změnám a v zájmu plnění své povinnosti uvízl v nekonečném kruhu neustálého rozsvěcování a zhasínání lampy na planetě, která se otáčí stále rychleji. Chorobně přitom touží po klidu, ale nenachází ho. (s. 20–28) Na šesté a poslední planetě se malý princ setkává se místopiscem, který v životě paradoxně neopustil svou pracovnu a nikdy nepoznal skutečný život venku. Vnímá to jako pouhé maření času, liché pobíhání sem a tam. „Zaznamenáváním životních zkušeností se mu zdá být mnohem cennějším než živoucí zkušenost sama.“ (s. 28) Na každé planetě malý princ odhaluje ubohou existenci těchto dospělých, kterou se Eugen Drewermann snaží hlouběji analyzovat. Dle něj se za tímto chováním skrývají strachy každé

postavy. Král má strach z bezmoci, nicotnosti a bezvýznamnosti. Ješita sám o sobě pochybuje a má strach z neocenění a pohrdání. Pijan zoufale touží udělat cosi, co by umožnilo odbourat přespřílišné nároky vůči sobě a až víra ve vlastní hodnotu by mu pomohla zbavit se jeho frustrace. Byznysmen má chronický strach z prázdnoty a chudoby. Lampář má strach z toho, co by se stalo, kdyby se odchýlil od diktátu cizích pokynů, a zeměpisec má strach ze skutečnosti a ze všeho, co nelze exaktně definovat. (s. 30–31) Kdežto „dítě je člověk, který se naučil odmítat zdánlivý svět dospělých strachů ‚velkých‘ lidí. [...] Takové dítě se nedá oslepit mocí, ctižádostí, kariérou a penězi ‚velkých‘ lidí, protože ví, že vše, co je lidsky pravé [...], může být pochopitelné a přístupné toliko ‚maličkým‘“. (s. 12)

Po setkání s těmito prapodivnými a zakomplexovanými dospělými se malý princ vydává na planetu Zemi. Ocitá se v africké poušti, kde se poprvé setkává s hadem. V životě malého prince hraje tato postava klíčovou roli, které se budeme věnovat později. Malý princ se vydává na cestu přes poušť a ocitá se v zahradě plné růží, které mu připomínají jeho milovanou květinu. Hlavní hrdina pocítuje zklamání. Výjimečnost a jedinečnost květiny, o které ho ona sama přesvědčila, se ukazuje být nepravdivá. Květina byla pouhým exemplářem svého druhu, jedna z mnoha. Je to okamžik, kdy je u malého prince v sázce vše: otázka jedinečnosti jeho růže pro něho rozhoduje o smyslu celého světa. Díky ní si i on připadal výjimečný, a to teď ztratil. Je tedy třeba, aby malý princ pochopil, v čem spočívá jedinečnost jeho růže: není to objektivní kvalita, ale je dána duševním postojem. Lze ji vnímat pouze zvnitřku. Vlastní srdce je to, co druhému propůjčuje jeho hodnotu a dodává mu význam. (s. 38)

To však pochopí až díky lišce, kterou vzápětí potká. Prozradí mu tajemství: „správně vidíme jen srdcem. Co je důležité je očím neviditelné.“ (Saint-Exupéry, 1984, s. 74; citováno podle českého překladu Zdeňky Stavinohové) Hrdinové mnoha pohádek potkávají pomáhající zvířata, která s nimi rozmlouvají a ukazují jim správnou cestu. V *Malém princ*i tuto roli ztělesňuje právě liška. Neříká princovi v podstatě nic nového, ale připomíná mu, v čem spočívá jeho vnitřní bohatství. Mezi ním a jeho růží vzniká pouto důvěry a důvěrnosti, které je spojuje. Malý princ tak poznal tajemství přátelství, které spočívá právě v „trpělivém, postupně zrajícím procesu sblížení, ‚ochočení‘“. (Drewermann, 1996, s. 38–39)

Tím končí vyprávění malého prince. Dozvídáme se, že je to přesně rok ode dne, kdy dopadl na Zemi a byl čas vrátit se domů. Malý princ přece jen dospěl k novému poznání: „Jsem zodpovědný za svou růži...“ (Saint-Exupéry, 1984, s. 75; citováno podle českého překladu Zdeňky Stavinohové) Vše v tomto bodě vrcholí. Smysl věcí nespočívá v nich samých, nýbrž ve vzájemných vztazích a odpovědnosti. Pro malého prince to však znamená, že se musí rozloučit se světem a vrátit se ke své růži. A tento návrat pro něho znamená smrt. Malý princ jí kráčí neohroženě vstříc. V této chvíli se opět setkává s hadem, čímž se uzavírá kruh putování malého prince po Zemi. Had v pohádce ztělesňuje smrt, akceptování smrti a konečnost pozemské existence. Současně je však také určitým způsobem přirozeným symbolem obnovy a nového počátku. (Drewermann, 1996, s. 36–45)

Malý princ přišel jen na krátký čas a musel se vrátit zpět za světlem hvězd. Navrátil se na svou maličkou planetu z věrnosti ke své růži. Svět se po jeho návštěvě nezměnil, ale je možné ho vidět jeho očima. Malý princ ztělesňuje to, čím by člověk mohl být. Drewermann ho chápe jako duchovní obraz toho, co v nás bylo usmrceno ještě, než jsme se narodili.“ (s. 11–17)

2.3.3. Inspirace životem autora

Mezi příběhem o malém princovi a skutečnými událostmi ze života Antoina de Saint-Exupéryho je bezpochyby mnoho paralel. Tou nejnápadnější je pravděpodobně místo, kam je situována hlavní část příběhu – saharská poušť. Ta hrála v životě Antoina de Saint-Exupéryho velkou roli. Jako pilot nad ní často létal, a tím pádem mu připomínala mládí. Mimo jiné část svého života strávil jako ředitel letiště v Cap Juby, které bylo pouští obklopeno. Při psaní o ztroskotaném letci nejspíše vycházel z vlastní zkušenosti, kdy s přítelem havaroval na Sahaře. Poušť však nelze vnímat jen fyzicky jako místo na zemi, neboť dle Drewermanna „poušť“ v Saint-Exupéryho řeči znamená především lidskou poušť. Není to ani tolik místo v prostoru jako stav nesmyslnosti, duševní vyprahlosti a nahromadění nicoty a nicotností. (Drewermann, 1996, s. 32) Jednoduše řečeno osamělé místo.

Méně přímý, ale přesto zajímavý autobiografický prvek je přítomnost zvířat v autorově životě. Saint-Exupéry se o živočichy velmi zajímal a ze svých leteckých výprav si domů vozil všelijaké tvory, které nelze zařadit do klasické kategorie

domácích mazlíčků. Z Patagonie si například přivezl tuleně, v jednom z dopisů matce napsal, že si ochočil chameleona, a jednou se vrátil domů s podivnou liškou. (Deschodt, 2002, s. 176) Mohl to být jeden z důvodů, proč jako „zvířecího průvodce“ malého prince zvolil právě tohoto tvora? Drewermann přišel s jiným vysvětlením. Liška může být vnímána jako evropský nástupce egyptského boha Anubise se šakalí hlavou, věrného průvodce truchlící Isis během jejího hledání milovaného bratra a chotě Osirise. „Anubisovo tajemství spočívá v magické znalosti znovuoživení, a právě tato funkce zřejmě připadá i lišce v *Malém princí*.“ (Drewermann, 1996, s. 37)

Eugen Drewermann tvrdí, že postava malého prince i s jeho starostmi, pocity viny, obavami a pocity závazku vůči tajemné růži vychází z autorovy přímé zkušenosti. Podle něj je růže zosobněním Saint-Exupéryho matky. Stejně jako malý princ prožíval obavy vůči své růži, podobné pocity vyjadřoval i Antoine v dopisech své matce. Lze v nich nalézt identické projevy starosti, smutku, potřeby ochrany, odpovědnosti, závislosti a otevřeně deklarované věrnosti matce, neměnné bez ohledu na vzdělání, povolání, sňatek i válku. (s. 70)

3. Recepce Malého prince ve světě

Malý princ je jedno z nejprodávanějších a nejprekládanějších děl na světě a již od prvního vydání si získalo srdce mnoha čtenářů. Nejenže vznikly překlady do mnoha známých jazyků, ale současně se také objevilo mnoho divadelních inscenací, muzikálů, dvě opery a animovaný film. „Příběh o dítěti putujícím po hvězdách, jež spadlo dolů na zem a zjevilo se ztracenému pilotovi, většinu kritiků zaskočil. Profesionální soudcové knih dost dobře nevěděli, co o něm říct. Asi žádná kniha se v tomto století nesečkala s tak velkým počátečním neporozuměním. Avšak i přes to si toto dílo získalo – a každý den stále získává – zástupy čtenářů ve všech zemích světa.“ (Deschodt, 2002, s. 410–411)

3.1. Obohacování kultury překladem literárních děl

Na tom, že se příběh *Malého prince* od Antoina de Saint-Exupéryho stal celosvětově uznávaným a populárním, měla značný podíl překladová literatura. Dílo téměř od začátku překročilo hranice jednoho státu a začalo vycházet v mnoha „velkých“ jazycích, což vzbudilo zájem tzv. malých kultur, které s myšlenkou na obohacení národní literatury začaly vytvářet překlady do svých národních jazyků. Těmito tématy cirkulace a zhodnocení literárních textů se ve své publikaci *Světová republika literatury* zabývá francouzská literární teoretička a kritička Pascale Casanova. Jedním z klíčových pojmů pro pochopení důvodů pro doplňování národních literatur je rozdělení literárního světa na dva póly, s autonomním pólem na jedné straně, což je literární prostor s vysoce rozvinutými literárními prostředky, a s pólem nerozvinutých či teprve vznikajících literárních prostorů na straně druhé. Do první kategorie se řadí kultury, které jsou z hlediska literatury největší, nejstarší, a tudíž i nejbohatší, jako je například Francie. Díky bohaté historii a dlouhé literární tradici je francouzštině přisuzována vysoká míra literárnosti. Tento pojem v sobě zahrnuje prvky jako je moc, prestiž a objem lingvisticko-literárního kapitálu. Literární prestiž se opírá o více či méně početné profesionální prostředí, vybrané a kultivované publikum, specializovaný tisk, vyhledávané vydavatele a pochopitelně o slavné a respektované spisovatele. Je možné ji mimo jiné měřit také počtem literárních překladů. Tím, že překladatelé exportují text z jednoho prostoru do druhého, fixují literární hodnotu daného díla. (Casanova, 2012, s. 31–38) Skrze

překlad dokážou promítnout obraz autora a/nebo jeho děl v jiné kultuře a pozvednout je za hranice kultury jejich původu. (Lefevere, 1992, s. 9) „Pro cílové jazyky, z literárního hlediska nejméně rozvinuté, představuje překlad způsob, jak shromáždit literární bohatství, v určitém smyslu importovat velké univerzální literární texty do nerozvinuté literatury.“ (Casanova, 2012, s. 169) Literární dědictví daného národa tak poroste a zvýší se jeho kulturní bohatství. (s. 40)

Kromě toho, že překlady vytvářejí obraz spisovatele, díla, období, žánru, a někdy i celé literatury, také ovlivňují společnost a přinášejí „vysokou“ literaturu „neprofesionálnímu čtenáři“. Ten však často nečte literaturu tak, jak ji napsali její autoři, ale tak, jak ji přepsali její „přepisovatelé“. Překlady totiž podle Andrého Lefevera vznikají ve službách nebo pod tlakem určitých ideologických proudů. Ať už přepisovatelé vytvářejí překlady, literární historie, referenční díla, antologie, kritiky nebo edice, do jisté míry přizpůsobují a manipulují originály tak, aby odpovídaly dominantnímu nebo jednomu z dominantních ideologických proudů své doby. O to se starají dva tzv. kontrolní faktory, z nichž prvním jsou profesionálové. Mohou to být nejen překladatelé, ale i kritici, recenzenti nebo učitelé. Občas potlačí některá literární díla, která odporují dominantnímu pojetí literatury (poetiky) a společnosti (ideologii). Mnohem častěji však literární díla přepisují, dokud pro poetiku a ideologii dané země a doby nejsou přijatelná. Druhým kontrolním faktorem jsou tzv. patroni. Jedná se většinou o osoby a instituce, které jsou držiteli moci ve společnosti (politická strana, společenská třída, nakladatelé atd.). Patroni se snaží regulovat vztah mezi literárním systémem a ostatními systémy, které dohromady tvoří společnost a kulturu. Zpravidla působí prostřednictvím institucí zřízených za účelem regulace šíření literatury: vědeckých akademií, orgánů cenzury, kritických časopisů a vzdělávacích zařízení. Většinou působí mimo literární systém jako takový, a proto předávají část své autority profesionálům, kteří mají zajistit soulad literatury s dobovou ideologií. (Lefevere, 1992, s. 4–15) Pravděpodobně nejvidentnějším případem takové kontroly je jakýkoli totalitní režim, u nás například období socialismu. Ačkoliv pro mnoho zemí *Malý princ* nepředstavoval problém z hlediska nesouladu s dobovou ideologií, jak ukážeme dále, pár zemí určité pasáže nebo i dílo jako celek pobouřilo.

Sociální sféra je provázána nejen s politickými faktory, ale i s těmi ekonomickými. V důsledku toho nabývají literární díla ve společnosti ekonomickou povahu a jsou

vnímána jako zdroj finančního zisku. Na něj se kulturní tvorba také často zaměřuje. Kvůli tomu, že je dílo *Malého prince* světově známé, oblíbené a úspěšné, stalo se z něj ekonomicky přínosné kultovní dílo. Nakladatelství publikují nové překlady a adaptace, jelikož je tím zaručen finanční zisk. (Doğan a Peker, 2024)

3.2. Zahraníční recepce

Recepce *Malého prince* se v jednotlivých zemích a kulturách liší. Překladatelé i čtenáři k tomuto dílu přistupovali různě v závislosti na pozici kultury v literárním prostoru, politickým a ekonomickým faktorům a interpretaci díla. Při mapování zahraniční recepce nám sloužily jako zdroje publikované studie a studentské práce, které se této tematice věnovaly. Neméně cenným zdrojem byla rovněž webová stránka petit-prince-collection.com, která shromažďuje informace o největší sbírce děl *Malého prince*. Jejím tvůrcem a sběratelem je Jean-Marc Probst, který ke dni 20. 7. 2024 nasbíral neuvěřitelných 7221 vydání v 587 různých jazycích. Tyto stránky jsou průběžně aktualizovány. Ačkoliv na nich není uvedeno konkrétní datum, na základě přidaných příspěvků jsme odvodili, že obsažené informace jsou maximálně rok staré.

3.2.1. Anglicky mluvící země

Malý princ vyšel poprvé v roce 1943 v nakladatelství Reynal & Hitchcock ve Spojených státech amerických. Pravděpodobně z toho důvodu bylo první vydání v anglickém překladu, nikoliv ve francouzském originálu, který následoval až o pár dní později. První anglické vydání vyšlo v nákladu 525 výtisků, z nichž 25 bylo neprodejných, a všechny byly opatřeny autogramem autora (francouzské vydání vyšlo v nákladu 260 výtisků s autogramem autora, z nichž 10 bylo neprodejných). Anglický překlad vyhotovila Katherine Woods a po více než půl století byl také jediný, který v tomto jazyce na trhu existoval, a za těch 50 let se stal referenčním. Mnoho nových překladů vyšlo v 90. letech 20. století a na přelomu 20. a 21. století, jmenovitě od Irene Testot-Ferry, T. V. F. Cuffe, Alana Wakemana a Richarda Howarda. Od té chvíle začali lidé překlady mezi sebou porovnávat a rozpoutali vášnivou diskusi. Některým současným čtenářům se překlad Katherine Woods zdá do jisté míry zastaralý, což je v kontextu vývoje jazyka naprosto přirozené. Avšak i přesto je její dílo oceňováno za použití jazyka, který je podle recenzí něžný, jemný,

půvabný a krásně vystihuje atmosféru originálu. Nejpodstatnějším rysem, na který recenze poukazují, je poetická jednoduchost. Naproti tomu Howardův překlad někteří považují za mdlý, ochuzený a zbavený půvabu a duše. Kritizují modernizaci jazyka a snahu o zbytečné zjednodušení výchozího textu. Jiní recenzenti ho za naopak chválí. Oceňují, že je překlad přesnější a bližší originálu a jeho jazyk je jednodušší a „dětšejší“, a tudíž se předpokládá, že je vhodnější pro děti. (Dybiec-Gajer, 2012, s. 112–115) Ve studii, která se zabývá recepcí překladů do angličtiny, autorka cituje jednu recenzi ze *School Library Journal*, jejíž pisatel je toho názoru, že „nový překlad do ‚moderní‘ angličtiny přibližuje klasickou pohádku dnešním dospívajícím, aniž by tím utrpěla krása a jednoduchost autorova psaní“.⁷ (s. 114) Kvality Howardova překladu většinou vyzdvihují nakladatelské anotace, zatímco kritiky jeho překladu pocházejí od samotných čtenářů. Je patrné, že jsou oddaní prvnímu překladu. Většina recenzí, které autorka studie uvádí, pochází ze stránek distribučního e-shopu Amazon.com a jsou často anonymní. Není tedy možné určit, o jaké čtenáře se jedná. Mohou být různého věku, vzdělání, profesního zaměření a pocházet z různého kulturního prostředí. Na tomto základě proto není možné vytvořit spolehlivý korpus reprezentující preference určité skupiny lidí. (s. 115)

Jedna z prvních recenzí vyšla 11. dubna 1943 v deníku *The New York Herald Tribune* a byla od spisovatelky Pamelý Lyndon Travers, autorky slavné knihy o Mary Poppins. Na úvod se zamýšlí nad tím, komu je kniha vlastně určena. Píše, „Nedokážu posoudit, zda se jedná o knihu pro děti. Ne že by na tom záleželo, protože děti jsou jako houby. Nasají do sebe podstatu každé knihy, kterou čtou, ať už jí rozumí, nebo ne.“⁸ Konstatuje však, že v sobě příběh skrývá morální ponaučení, které knihu poutá spíše ke světu dospělých a k jehož pochopení musí být srdce „poznávané láskou a utrpením“, což často naštěstí není případ dětí. Ať tak či onak je „*Malý princ* na nějakém místě zasáhne a září tam, dokud nepřijde čas, aby ho pochopily.“⁹ (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23)

Ve stejný den vyšla i recenze v deníku *New York Times*. Její autorka Beatrice Sherman napsala, že *Malý princ* je podobenství pro dospělé v podobě jednoduchého

---

⁷ This new translation into “modern” English brings a classic tale into sharper focus for today’s teens without sacrificing the beauty and simplicity of the author’s writing.

⁸ I cannot tell whether it is a book for children. Not that it matters, for children are like sponges. They soak into their pores the essence of any book they read, whether they understand it or not.

⁹ The little prince will strike them in some place that is not the mind and glow there until the time comes for them to comprehend it.

příběhu pro děti. „Je to krásný příběh sám o sobě, který v sobě skrývá poetickou, tesknou filozofii.“¹⁰ Stručně také okomentovala anglický překlad, který je dle ní adekvátní a zachovává jednoduchost půvabné pohádky s významným podtextem. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23)

Další článek vyšel 26. dubna 1943 v časopise *Time: The Weekly Newsmagazine* pod názvem „Adult Fairy Tale“ (Pohádka pro dospělé). Jak už titulek napovídá, recenzent konstatuje, že Antoine de Saint-Exupéry napsal pohádku pro dospělé, která „vyzývá dospělého člověka a oplakává ztrátu dítěte v dospělém jedinci.“¹¹ (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23)

Na závěr bychom chtěli zmínit recenzi Anne Carroll Moore, která vyšla v květnovém/červnovém čísle časopisu *The Horn Book Magazine* v roce 1943. Velice v ní chválí ilustrace, které tvoří nedílnou součást tohoto filozofického díla. Zaujaly ji také komentáře jiných dospělých recenzentů, kteří se snaží knihu zařadit. „Je to kniha pro dospělé, nebo pro děti? Kdo to může posoudit? Já se na ni dívám jako na knihu tak neotřelou a jinou. Tak originální, a přitom protkanou moudrostí, že mezi knihami zaujímá nové místo.“¹² (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23)

3.2.2. Francie

Ve Francii začaly přípravy na publikaci *Malého prince* až po druhé světové válce. Dílo vydalo nakladatelství Gallimard (stejně jako všechna Saint-Exupéryho díla) a text šel do tisku 30. listopadu 1945, aby kniha byla k dispozici na Vánoce. Distribuce však nakonec byla odložena a první vydání vyšlo až v dubnu 1946, přesně tři roky po publikaci díla ve Spojených státech amerických. První vydání v nakladatelství Gallimard čítalo 12 750 výtisků a bylo velmi podobné americké verzi jen s několika málo rozdíly. Kresby byly zvětšeny, barvy byly místy odlišné a v textu se objevilo i pár tiskových chyb. Ty byly v následujících vydáních opraveny, až na jeden, který zůstal nepovšimnut několik let. Jednalo se o číslo 325, které astronom dal objevené planetce. Ve vydání z nakladatelství Gallimard se dlouho

---

¹⁰ It is a lovely story in itself which covers a poetic, yearning philosophy.

¹¹ It challenges man the adult, and deplores the loss of the child in man.

¹² Is it for adults or for children? Who shall say? I look upon it as a book so fresh and different, so original yet so infused with wisdom as to take a new place among books in general.

objevovalo jako 3251. Odhalit takovou chybu je bez pečlivé kolace nemožné, což je možná důvod, proč ji opravili až později. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-24)

Zájem čtenářů si *Malý princ* získal okamžitě a od prvního vydání se ve Francii prodalo více než 11 milionů výtisků. V žebříčku nejoblíbenějších knih francouzských čtenářů se dílo umístilo na třetím místě, hned po *Bibli* a *Bídnících* Victora Huga. A v roce 1999 byl *Malý princ* časopisem *Le Parisien* dokonce zvolen knihou století. (Mohammed a Duraid, 2014, s. 351)

3.2.3. Polsko

Jako další se v roce 1947 objevil polský překlad, jehož tvůrkyní je Marta Malicka. Toto vydání nezískalo příliš velkou popularitu, ačkoliv ho nakladatelství Siedmioróg mezi lety 1997 a 2000 vydalo znovu nejméně čtyřikrát. Mnohem známější a populárnější překlad pořízený Janem Szwykowskim vyšel v nakladatelství PAX o dekádu později, tedy v roce 1958. Tento překlad byl tak populární, že do roku 1989 vzniklo nejméně 12 vydání. Za dob Polské lidové republiky vznikl ještě třetí překlad, pod nímž jsou podepsaní Wiera a Zbigniew Bieńkowsy. Poté po roce 1989 došlo v nakladatelské branži k právním a ekonomickým změnám, díky kterým mohly vznikat nové překlady *Malého prince*. Do roku 2012 (ještě před uvolněním autorských práv) na polském trhu existovalo celkem 12 překladů. Další pořídila v roce 1997 pro nakladatelství KAW Marta Cywińska. Tento překlad je zajímavý tím, že překladatelka záměrně cílila na dospělé publikum, jak sama uvádí v poznámce překladatele. Další překlady vypracovali Janina Karczmarewicz-Fedorowska, Anna Trznadel-Szczepanek, Barbara Przybyłowska, Halina Kozioł, Piotr Drzymała a Zofia Barchanowska. (Dybiec-Gajer, 2012, s. 112–148) Už takto rozmanitá kolekce se po uvolnění autorských práv ještě zdvojnásobila a nyní čítá nejméně 130 vydání od 25 různých překladatelů. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-24)

3.2.4. Rumunsko

Recepci *Malého prince* v Rumunsku zkoumala ve své doktorské práci Anca-Andreea Chetrariu. Zabývala se konkrétně vzděláváním v rumunských školách a

ukazovala, jakou roli hraje při tvorbě překladů a adaptací požadavek, aby dílo odpovídalo potřebám školních osnov. *Malý princ* je v Rumunsku na seznamu doporučené četby pro školáky ve věku 10 až 14 let, což jim má pomoci seznámit se se světovými spisovateli. První překlad *Malého prince* vyšel poprvé v roce 1962, za komunistického režimu, téměř 20 let po vydání originálu. Překlad vytvořil rumunský básník a prozaik Benedict Corlaci a vydalo ho nakladatelství specializující se na dětskou literaturu, což ho umožnilo zařadit do školních osnov. Tato verze byla dlouho považována za kanonický rumunský překlad Saint-Exupéryho díla. Komunistická strana však zabránila jejímu opětovnému vydání, jelikož překladatel Benedict Corlaci byl označen za nepřítele komunistického režimu. Jeho překlad tak znovu vyšel až necelých deset let po pádu komunismu, přesněji v roce 1998. Jeho překlad dokonce překročil hranice jednoho státu a byl vydán i v Moldavsku. Za komunismu se o *Malého prince* zajímala také překladatelka Anca Balaci, která se zaměřovala na výuku a studium jazyků. V roce 1964 připravila k vydání *Malého prince*, pro které použila text ve francouzštině, ale přidala k němu bohatý poznámkový aparát, ve kterém uvedla rumunské ekvivalenty různých výrazů, a na konci zakomponovala i slovníček s rumunským překladem vybraných slov, který měl pomoci s porozuměním textu. Jak to bylo v dané politické situaci běžné, toto vydání překladatelka opatřila předmluvou, ve které představila Antoina de Saint-Exupéryho jako vzor socialistického člověka, přesně v duchu komunistické propagandy. Ačkoliv se nejedná o překlad, toto vydání plnilo jak vzdělávací funkci, tak obohacovalo kulturu. Čtenáři tak měli možnost seznámit se s původním dílem Saint-Exupéryho a zároveň se učit francouzštinu. Zcela nový překlad vyšel až v roce 2004. Jeho autorkou je Ileana Cantuniari, která kromě *Malého prince* přeložila také další Saint-Exupéryho díla a stala se tak „rumunským hlasem“ tohoto autora. Její překlad byl vydán opakovaně, a to v letech 2009, 2010 a 2011 v různých formátech. Zajímavé je například vydání z roku 2010, které obsahuje trojrozměrné ilustrace a nabízí nový pohled na pohádkový svět malého prince. (Chetrariu, 2014) Stejně jako v jiných zemích, i v Rumunsku se situace po uvolnění autorských práv změnila a začaly vznikat nové překlady. V současné době existuje minimálně 66 rumunských vydání od 21 různých překladatelů. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-21)

3.2.5. Maďarsko

V maďarštině vyšel *Malý princ* poprvé v roce 1957 v překladu Zigányho Miklóse. Komunistická strana ho však hned rok nato zakázala a nařídila, aby byl stažen z prodeje. Dle ní bylo dílo v rozporu s komunistickou ideologií. Děti byly budoucnost socialistického světa a musely stát oběma nohama pevně na zemi. Musely mít jasný obraz života a světa a při pohledu na nebe měly vyhlížet Sputniky, ne pohádkového prince, který z nostalgie bláhově touží po smrti. Kvůli tomu bylo dílo v Maďarsku zapovězeno a v maďarském překladu ho bylo možné sehnat jedině v Kolíně nad Rýnem a Buenos Aires v překladu Vámosé Pálného. V Maďarsku byl znovu k dispozici až od roku 1970, tentokrát v překladu Rónaye Györgyho. Tato verze se stala kanonickou. Tento překlad byl publikován nejčastěji a v průběhu let vyšel v mnoha různých vydáních. Zároveň vycházel i překlad Zigányho Miklóse, jen v o něco menší míře. K velkému nárustu překladů došlo opět po roce 2015. Nyní lze na literárním trhu nalézt nejméně 54 vydání od 13 různých překladatelů, což ve srovnání s jinými zeměmi není příliš převratná změna, ale ve srovnání s předchozí maďarskou situací poměrně ano. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23)

3.2.6. Turecko

Vzhledem k univerzálnímu významu díla není překvapivé, že *Malého prince* překládali i v Turecku. První turecký překlad pořídil Ahmet Muhip Diranas v roce 1953 a opublikoval ho časopis *Child and Home Magazine* na etapy ve třech číslech. Nebyl to však jediný překlad, který ten rok vznikl. Společně s ním se objevily dva další, jeden od Selima İleriho a druhý od Azry Erhata. Ukazuje to, že dílu byl přikládán velký význam. V letech 1943 až 1960 bylo dílo překládáno především do velkých jazyků, jako je angličtina, španělština, japonština a italština. I díky tomu vzrostla hodnota knihy a Turecko tak mohlo prostřednictvím překladu obohatit vlastní literární kulturu. (Doğan a Peker, 2024, s. 270–272) Je však třeba zmínit, že dílo se zpočátku netěšilo velké oblibě. Jedním z důvodů mohla být i pro Turecko velmi kontroverzní věta v kapitole číslo čtyři „un dictateur turc imposa à son peuple, sous peine de mort, de s’habiller à l’européenne“. (Saint-Exupéry, 1981, s. 18) Tato fráze způsobila značný rozruch zejména v 90. letech 20. století. Koncem tisíciletí byla turecká nakladatelství zaplavena dopisy se stížnostmi. Čtenáři jim hrozili žalobami a někteří je dokonce skutečně podali. Proto byla věta o diktátorovi

v mnoha raných překladech často eufemizována. (Doğan a Peker, 2024, s. 272) Například v prvním vydání z roku 1953 byla upravena následovně: „Díky bohu, že Turecko má dobrého prezidenta a že se lidé mohou oblékat podle evropské módy.“¹³ (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23) Není to však pravidlo a existuje mnoho překladů *Malého prince*, které výraz „un dictateur turc“ překládají jako „turecký diktátor“ bez jakékoli cenzury. Týká se to převážně novějších překladů vydaných po roce 2015. Zmíněný problém vůbec neomezil překládání díla, ba naopak, časem vzrostla i jeho popularita, která možná souvisí také s adaptací příběhu do různých uměleckých forem. (Doğan a Peker, 2024, s. 272–273)

Po vypršení autorských práv došlo k prudkému nárůstu překladů a *Malý princ* se stal jakousi rozšířenou kulturní komoditou. Jen v roce 2015 vyšlo 71 nových překladů včetně opětovných vydání starších překladů. (s. 270) V Turecku doposud vzniklo nejméně 389 vydání od 216 různých překladatelů. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-23)

3.2.7. Arabské země

V arabských zemích je Antoine de Saint-Exupéry jedním z nejznámějších autorů. Do arabštiny bylo dílo přeloženo poprvé básníkem Youssefem Ghassoubem a vyšlo v roce 1963 v nakladatelství St. Paul Library v Libanonu. Následoval překlad Hamada Ibrahima, který vyšel v Egyptě v roce 1967, a překlad Ruzana Al'abada Alakhrase, jenž vyšel v Sýrii v roce 1987. Poslední překlad je zajímavý tím, že ho překladatel opatřil podnázvem *Malý objevitel*, což bylo motivováno příběhem *Malého prince*, ve kterém hrdina navštěvuje různé světy. V arabském světě bylo novinkou dvojjazyčné vydání, které vydávala dvě nakladatelství v Bejrútu. Toto vydání bylo určeno zejména arabským studentům, kteří se díky *Malému princovi* mohli učit francouzsky. Kromě arabsko-francouzských vydání vycházely i dvojjazyčné arabsko-anglické verze. V této podobě se dílo objevilo v roce 2007 v Jordánsku v překladu Samira Izzata a Md. Nassara a v roce 2008 také v Egyptě v překladu Mohammeda Hassana Abd Elwalyho. Dále vyšly překlady i v různých nářečích, například tuniském, alžírském a berberském (to vyšla až tři různá vydání).

---

¹³ Thank God that Turkey has a good president and that the people may dress in European fashion.

Podle odborníků se jedná o první překlady dětské knihy, které byly přeloženy do jazyků s převažující ústní tradicí. (Mohammed a Duraid, 2014, s. 348–354)

3.2.8. Japonsko

Japonsko zůstávalo po dlouhou dobu mimo mezinárodní literární prostor a vytvořilo si velmi silnou literární tradici. Tento národ byl uzavřen do sebe a reprodukoval v úzkém okruhu své vlastní normy. Upřednostňují tak národní literaturu, která pro cizince zůstává značně nepřístupná. Průvodním jevem je téměř naprostá nepřítomnost překladů, neznalost mezinárodních literárních novinek a kritérií moderní literatury. (Casanova, 2012, s. 136–137) Avšak i přesto se první japonský překlad, o který se postaral překladatel Arô Naitô, objevil velmi brzy, již v roce 1953. Stejně jako všude po světě, i v Japonsku mělo dílo úspěch a od jeho prvního vydání se prodalo šest milionů výtisků. Ačkoli byl překlad chválen pro svou kvalitu, měl i pár nedostatků. Profesor francouzské literatury Mino Hiroshi poukázal na problém jazykového rejstříku, který Arô Naitô použil. Překladatel pracoval s vědomím, že čtenáři díla budou primárně děti, a tak se pro ně snažil text zjednodušit. Tím, že cílil na konkrétní čtenářskou obec, udal specifický tón tohoto díla. Zajímavé také je, že v japonštině byl název *Malý princ* upraven. Jeho doslovný překlad by japonské čtenáře mohl údajně nechat chladnými a nic by v nich neevokoval, proto bylo nutné jej přibarvit. Z toho důvodu bylo dílo přeloženo jako *Le Prince de l'étoile (Princ z hvězdy)*. Tento překlad byl na japonském trhu jediný až do roku 2005, kdy vypršela výhradní práva na překlad, která drželo nakladatelství Iwanami. Poté se objevilo nepřeborné množství nových překladů a vydání. Jen v letech 2005 a 2006 jich bylo čtrnáct. Díky tomu se podle Mina Hiroshiho rozšířil okruh čtenářů na všechny generace. Mezi nově vydané překlady patří překlad Natsuki Ikezawy, jehož se od roku 2005 do roku 2017 prodalo více než 500 000 výtisků. Vznikla rovněž divadelní adaptace, kterou předváděla divadelní společnost Tōkyō Kaze na japonských školách. Následně v roce 1993 vznikl i první muzikál. (Roland-Gosselin, 2021, s. 43–56) V roce 1999 bylo zřízeno také první Muzeum Saint-Exupéryho *Malého prince* jako součást projektu na oslavu 100. výročí od jeho narození. Muzeum se nacházelo ve městě Hakone přibližně 150 kilometrů od Tokia. Bylo postaveno jako malé městečko, jehož součástí byla i replika domu, ve kterém se Saint-Exupéry narodil, a různé kanceláře,

ve kterých působil (Cap Juby, Buenos Aires). Muzeum se stalo oblíbenou atrakcí díky budovám postaveným ve francouzském stylu, růžové zahradě a restauraci Le Petit Prince, ve které se podávala jídla inspirovaná příběhem. Muzeum bohužel zavřeli v roce 2023 kvůli chátrání budov a nízkému počtu návštěvníků v důsledku pandemie Covid-19.¹⁴

3.2.9. Čína a Tchaj-wan

Sylvie Allasonnière ve své studii „Le traducteur-explorateur de mentalités“ zkoumala překlady *Malého prince* v Tchaj-wanu. Analyzovala zejména stav tamního překladatelského průmyslu a zjistila, že pouze 2,19 % knih vydaných tchajwanskými nakladatelstvími bylo přeloženo z francouzštiny, zatímco 79,39 % bylo přeloženo z angličtiny. Je to způsobeno tím, že angličtina je v dnešní době globální prostředek komunikace a na Tchaj-wanu jí ovládá více lidí než francouzštinu. Obyvatelé této země mají k francouzské literatuře přístup pouze prostřednictvím čínštiny nebo angličtiny: většina francouzských románů vychází v angličtině, z níž překladatelé také pořizují čínské překlady. Avšak bez znalosti jazyka originálu a bez kontroly, zda je anglická verze přesná, to může vést k nejrůznějším chybám a posunům, které knihu dělají nespolehlivou. Co se týče *Malého prince*, překlady jsou nejčastěji pořizovány z anglické verze v překladu Katherine Woods. Překlady do čínštiny nejsou ani zdaleka tak přesné a pečlivě upravené, jako překlady vydávané v západních zemích. (Montoneri, 2010, s. 28–45) Zdá se, že se v Číně klade větší důraz na kvantitu nežli kvalitu, neboť čínské překlady tvoří téměř 1/5 celkového počtu vydání (tedy 1334 z 7221) a jsou pořizeny 487 různými překladateli. (petit-prince-collection.com, cit. 2024-07-21)

Jedním z nejuznávanějších čínských překladatelů *Malého prince* je Li Jihong. Jako osobnost hrál důležitou roli při výměně kulturního bohatství mezi Čínou a Francií. Čínským čtenářům předložil vynikající překlady mnoha klasických francouzských děl a vydal také několikamilionové bestsellery. Při překladu *Malého prince* zjistil, že doslovný význam příběhu je snadné pochopit, ale hlubší význam vyžaduje velké úsilí. Podle něj se nejedná jen o pohádku pro děti, nýbrž o brilantní

---

¹⁴ HOUGH, Chris. The Little Prince Museum in Hakone is closing at the end of March. *TimeOut* [online]. 2023-01-13. [cit. 2024-07-20]. Dostupné z: <https://www.timeout.com/tokyo/news/the-little-prince-museum-in-hakone-is-closing-at-the-end-of-march-011323>

existencialistické dílo, které lidem připomíná, aby se v každodenním shonu řídili svým srdcem. Li Jihongův překlad vyšel v roce 2013, je plný poezie a smutku, používá jednoduchý jazyk a vytváří filozofickou a dětskou verzi románu, která nutí čtenáře k zamyšlení. (Xinyu, 2023, s. 22)

Čínskou recepci *Malého prince* zkoumal také Bernard Montoneri, ve své práci se zabýval dvojjazyčnými čínsko-francouzskými vydáními tohoto díla. Analýzou zjistil, že francouzská část textu obsahuje velké množství chyb a překlepů. Jako příklad můžeme uvést „les fleurs sent faibles“, „le géogrophe“, „les livres de géographic“ nebo „passer une caravans“ (Montoneri, 2010, s. 31–32). Bylo rovněž zajímavé, že se stejné chyby opakovaly ve třech různých vydáních. Proč tyto nedostatky představují problém? O francouzskou literaturu v originále se ve východních zemích zajímají především učitelé a studenti francouzštiny na středních a vysokých školách. Pro učitele, kteří Saint-Exupéryho dílo používají ve výuce, je podobné množství překlepů nepřijatelné a činí všechna vydání nedůvěryhodnými. Studentům se navíc jazyk učí špatně, když jsou knihy plné chyb. Přitom má tento problém vcelku jednoduché řešení – požádat o kontrolu textu korektora, který je roditelým mluvčím francouzštiny. (s. 32)

3.2.10. Překlady do mrtvých jazyků

Jak je obecně známo, *Malý princ* je jedním z nejpřekládanějších děl na světě, ale ještě pozoruhodnější je, že byl přeložen i do mrtvých jazyků nebo ranných vývojových fází současných jazyků. Ve střední angličtině (2008), starofrancouzštině (2017), staré horní němčině (2009), gótštině (2021), starořečtině (2017), mozarabštině (2020) a thai sukhothai (2021) vzniklo po jednom vydání. Dvě vydání existují ve střední horní němčině (2008 a 2019) a sanskrtu (2013 a 2016). Ve staroangličtině vyšlo dílo celkem třikrát (2010, 2018 a 2022) a ve staroegyptštině až čtyřikrát – dvakrát samostatně (2018 a 2023) a dvakrát v dvojjazyčném vydání s francouzštinou (2017 a 2022). Z mrtvých jazyků je nejvíce překladů v latině. Mezi lety 1961 a 2024 vzniklo celkem 15 vydání od čtyř různých překladatelů. Tři vydání jsou mimo jiné dvojjazyčná v kombinaci s holandsštinou, němčinou a italštinou. Latina je také jediný mrtvý jazyk, do kterého byl *Malý princ* přeložen již ve 20. století, neboť překlady do ostatních jazyků vznikly relativně nedávno.

3.2.11. Neobvyklá vydání

Během let vyšlo mnoho různých adaptací, často i s novými ilustracemi slavných umělců. Vyjmenovat je všechny by rámci této práce nebylo možné, proto jsme se rozhodli zmínit jen pár z nich, které nás z různých důvodů zaujaly.

V roce 2003 vyšlo v Bamaku, hlavním městě západoafrického státu Mali, vydání *Malého prince*, které do bambarštiny přeložil Modibo Sidibe. Jedná se o jedinou publikaci, ve které je malý princ v původních ilustracích vyobrazen s tmavou pletí. Nejedná se o jediné vydání, které bylo nějakým způsobem lokalizováno. Ve vydání z roku 2018, které vyšlo v nakladatelství Arrissala v Casablance, má malý princ na hlavě uvázaný šátek, který na severu Afriky nosí Tuaregové.

Na světě existuje jen několik málo vydání s autogramem Antoina de Saint-Exupéryho, a ještě méně z nich je opatřeno autogramem jednoho z rodinných příslušníků nebo blízkých lidí tohoto slavného spisovatele. Jednu knihu podepsala jeho sestra Gabrielle de Giraud d'Agay, jednu její syn a Saint-Exupéryho synovec a kmotřenec François de Giraud d'Agay, a v neposlední řadě celou jednu edici podepsal sám Léon Werth, kterému autor *Malého prince* věnoval.

Mezi mnohými překlady do dialektů je i jeden unikátní a poměrně experimentální. V chorvatském vydání se překladatel nebo nakladatel rozhodl, že každé postavě přidělí jiné chorvatské nářečí. V jednom díle tak každý mluví trochu jinak.

Na závěr bychom chtěli zmínit adaptaci, která vyšla v roce 2022 v nakladatelství Editorial 192 et BBDO Costa Rica v Kostarice. V tomto vydání se malý princ namísto s liškou setkává se psem. Inspirací pro tuto změnu byla oblast v kostarických horách, kde se nachází útulek pro toulavé psy s názvem Territorio de Zaguates.

3.3. Česká recepce

Jak bylo možné vidět na mnohých příkladech světové recepce, *Malý princ* má značný vliv na literaturu, kulturu a vzdělávání v různých zemích, Českou republiku nevyjímaje. Toto dílo zůstává do dnešní doby jako povinná četba na mnoha základních i středních školách a v některých oborech se s ním mohou setkat i studenti vysokých škol. Jedna bakalářská práce z roku 2023 se zabývala právě

využitím díla ve vzdělávání. V rámci této práce provedla studentka šetření v 6. až 9. ročníku na základní škole a v 1. ročníku na střední škole s cílem prozkoumat čtenářské povědomí o *Malém princí*. Výsledky následně porovnávala s podobným šetřením, které proběhlo v roce 2012. Většina výsledků se týkala výuky ve třídě a pro naši studii nejsou relevantní, ale zajímavé je, že se příběh ukázal být mnohem oblíbenější u chlapců než u dívek a že z celkového počtu respondentů knihu četla zhruba jedna čtvrtina žáků, což je oproti roku 2012, kdy knihu četlo 40 %, značně méně. (Černá, 2023, s. 49)

Domníváme se, že příběh budou znát spíše středoškolští studenti posledních ročníků, jelikož je dílo na seznamu četby k maturitě. U recenzí na stránkách *Knihy Dobrovský* a *Databáze knih* mnoho recenzentů z řad maturantů dílo velmi chválilo. Někteří ho k maturitě přímo doporučovali, jiní poznamenali, že dílo četli spíše z donucení. A jak už to bývá, některým se líbilo, jiným zase ne:

„Zkrátka už klasika, kterou jsem původně četla z donucení kvůli maturitní četbě, avšak překvapila.“ (*Knihy Dobrovský: Anonym*)

„Četla jsem to jako povinnou četbu. Příběh mě bavil, ale nenacházela jsem žádný hlubší význam.“ (*Databáze knih, Ivet_V*)

Před lety v rámci povinné četby mě *Malý princ* moc nezaujal. Teď, v pokročilé dospělosti, jsem ocenila filozofické myšlenky i možnost vnímat okolní svět opět očima dítěte. Část knížky jsem předčítala i čtyřletému synovi a líbila se i jemu. (*Databáze knih: Aliii*)

Je zajímavé procházet recenze lidí, kteří knihu četli v dětství a poté znovu v dospělosti. Bez výjimky každý měl naprosto odlišné zkušenosti. Některým se v dětství nelíbila, jiní ji nechápali a někdo ji jednoduše bral jako hezkou pohádku. Ocenit ji dokázali až v dospělosti:

„Když jsem četla tuto knížku jako malá někde v 6. třídě, tak se mi vůbec nelíbila a nechápala jsem ji. Ale když jsem si ji přečetla teď, tak jsem ji pochopila o dost lépe – je v ní dost skrytých moudr. Mohu ji určitě doporučit.“ (*Knihy Dobrovský: Hana*)

„Dříve jsem knihu ráda neměla, ale čím jsem starší, tím víc ji dokážu ocenit.“ (*Knihy Dobrovský: Aneta S.*)

„Malého prince jsem četla několikrát v životě. Poprvé jsem ho přečetla v 6 letech a tehdy pro mě nebyl nic jiného než úžasná pohádka. Čím jsem ale byla starší, tím více jsem v jednotlivých řádcích viděla symboliku a jako kdyby je psal sám život. Zkrátka kniha, kterou můžu číst každý rok a vždy v ní objevím něco nového.“ (*Databáze knih: KajkaRych*)

„Už ani nevím, kolikrát jsem MALÉHO PRINCE četla. Poprvé jako dítě, tehdy jsem však ještě ani zdaleka nedokázala ocenit to vše, co kniha čtenáři

předává. V průběhu celého svého dosavadního života jsem se k němu mnohokrát vrátila.“ (*Databáze knih: Knižní střípky*)

Prostřednictvím recenzí lze také pozorovat rozdělení čtenářů na dva tábory. Na ty, kteří *Malého prince* považují za univerzální dílo vhodné jak pro děti, tak pro dospělé, a na ty, kteří věří, že je to pohádka pro dospělé, nikoliv pro děti:

„Unpopular opinion: Malý princ není pohádka pro děti, nýbrž filozofická pohádka pro dospělé.“ (*Databáze knih: pani-ari*)

„Je to pohádka? Není to pohádka? No, každopádně to není pohádka pro malé děti, je v ní mnoho filosofie“ (*Databáze knih: olívoil*)

„Skvělá knížka! Každý si v ní najde to své, jak děti, tak dospělí.“ (*Knihy Dobrovský: Teenka*)

„Tuto malou knížku čtete s úsměvem na rtech, i když Vám občas tečou slzy. Je vhodná jak pro děti, tak dospělé.“ (*Knihy Dobrovský: Veronika Vasková*)

Nejvíce však převládá názor, že dílo je pro všechny, a každý si v něm najde něco svého. Mladší čtenáři jistě ocení pohádkovost a rozkošné kresby, ale aby člověk pochopil filozofii a hlubší záměr, který se v *Malém princovi* skrývá, musí dospět. Recenzenti z vlastní zkušenosti říkali, že v dětství to pro ně byla jen pohádka a že vnitřní krásu a hluboké myšlenky díla začali vnímat a chápat mnohem později. Mnoho jich také zmínilo, že se k příběhu rádo vrací a že s každým dalším přečtením dokážou v díle objevit něco nového.

„Zhodnotil bych to asi tak. Přečteno už několikrát a vždy když dočtu knihu, tak vzhlednu někam ke hvězdám a doufám, že beránek nesnědl růži.“ (*Databáze knih: tomasabi*)

4. Vývoj vydávání díla v českých nakladatelstvích

Malý princ vyšel poprvé v roce 1943 a dodnes sklízí veliký úspěch. Jedná se o jednu z nejpřekládanějších knih, jejíž dostupnost se značně zvýšila od chvíle, kdy skončila doba ochrany autorských práv. Ta dle § 27 odst. 1 autorského zákona č. 121/2000 Sb. trvá po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti. Tím pádem se uvolnila ke dni 1. 1. 2015. Cílem této kapitoly je zmapovat vydávání překladů *Malého prince* v českých nakladatelstvích v letech před uvolněním autorské licence, tedy od vydání prvního českého překladu v roce 1959 do roku 2014, a po uvolnění autorské licence, tedy od roku 2015 až do současnosti.

4.1. Překlady vydané před uvolněním autorské licence

Mezi lety 1959 a 2014 vycházel *Malý princ* nejčastěji samostatně v překladu Zdeňky Stavinohové s originálními ilustracemi Antoina de Saint-Exupéryho ve Státním nakladatelství dětské knihy (SNDK), později přejmenovaném na Albatros. Mimo jiné byl také publikován v souboru próz s názvem *Moje planeta*, který kromě *Malého prince* v překladu Zdeňky Stavinohové obsahoval také díla *Kurýr na jih*, *Noční let*, *Země lidí* a *Válečný pilot*. Výbor vyšel v nakladatelství Odeon celkem dvakrát, poprvé v roce 1976 a podruhé v roce 1981. Třetí vydání se objevilo až v roce 1993, tentokrát však v nakladatelství KTN K. E. Macana jako zvukový záznam pro nevidomé. V roce 1998 byl poprvé vydán nový překlad z pera Martina Sasáka v nakladatelství Cesta. Později se však ukázalo, že se jedná o mírně upravený překlad Zdeňky Stavinohové, v podstatě tedy plagiát.

Nakladatelství postupně začala hledat i kreativnější přístupy ke zpracování příběhu malého prince. V roce 2010, kdy nakladatelství Albatros převzalo francouzskou publikaci *Malý princ* v podobě velké obrazové knihy s trojrozměrnými rozkládacími obrázky. I pro toto vydání nicméně použilo zavedený překlad Z. Stavinohové.

Seznam knih *Malého prince* vydaných mezi lety 1959 a 2014 jsme zpracovali do Tabulky 1 níže. Tabulka obsahuje pouze tištěná vydání, ne zvukové záznamy. Zahrnuli jsme do ní i publikace, které jsou původním příběhem volně inspirované.

Abychom je odlišili, vyznačili jsme je červeně. Veškeré informace jsme získali ze Souborného katalogu ČR.

Rok	Název	Překladatel	Nakladatelství
1959	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK)
1966	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK)
1972	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1976	Moje planeta	Zdeňka Stavinohová	Praha: Odeon
1977	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1977	Malý princ (Braillovým písmem)	?	[Česko]: Slepcká tiskárna Svazu invalidů
1981	Moje planeta	Zdeňka Stavinohová	Praha: Odeon
1984	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1989	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1994	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1996	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1998	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
1998	Malý princ	Martin Sasák	Praha: Cesty
2000	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2002	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2004	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Brno: Masarykova univerzita. Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky
2005	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2005	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2007	Malý princ (Braillovým písmem)	?	Praha: KTN
2009	Malý princ (komiks)	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2010	Malý princ – Velká obrazová kniha	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2010	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2012	Malý princ a Větrná planeta	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2012	Malý princ a planeta Ohnivého ptáka	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta

2012	Malý princ a Planeta hudby	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2012	Malý princ a Planeta globů	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2012	Malý princ a Nefritová planeta	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2012	Malý princ a Astronomova planeta	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2012	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2013	Malý princ a Vagónová planeta	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2013	Malý princ a planeta Slova	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2013	Malý princ a planeta Ludoky	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2013	Malý princ a planeta knihomolů	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2013	Malý princ a planeta Karapoxů	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2013	Malý princ a Obrova planeta	Lucie Šavlíková	Praha: Mladá fronta
2013	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2013	Malý princ (Braillovým písmem)	?	Praha: KTN
2014	Malý princ a planeta Velkého Šaška	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2014	Malý princ a planeta Polykače	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2014	Malý princ a planeta Lakrimavor	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2014	Malý princ a Gehomova planeta	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2014	Malý princ a Gargandova planeta	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2014	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2014	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2014	Malý princ	Radim Lapčík	Praha: Dobrovský
2014	Malý princ	Ladislav Niklíček	Říčany: Sun

Tabulka 1. Vydávání Malého prince v českých nakladatelstvích mezi lety 1959 až 2014 (zdroj: Souborný katalog ČR k datu 14. 6. 2024)

Jak je patrné z tabulky, hlavním vydavatelem *Malého prince* bylo nakladatelství Albatros a do roku 2005 vycházelo dílo výlučně v překladu Zdeňky Stavinohové (nepočítaje plagiát vydaný v nakladatelství Cesty v roce 1998). Až roku 2010 se nakladatelství Albatros rozhodlo vydat dílo v novém překladu Richarda Podaného. Nejednalo se však o náhradu za starší vydání, neboť překlad Zdeňky Stavinohové vycházel i nadále. Tyto dva překlady byly někdy publikovány v témže nakladatelství dokonce paralelně, jako například v roce 2010 a 2014, knihy se však lišily grafickým zpracováním.

Je zajímavé, že ještě v roce 2014 se na knižním trhu objevily dva nové překlady od Radima Lapčíka a Ladislava Niklíčka. Doba ochrany majetkových práv by se dle § 27 odst. 8 autorského zákona č. 121/2000 Sb. měla správně počítat „vždy od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání“. To znamená, že autorská práva na *Malého prince* by měla být platná v období od 1. 1. 1945 do 1. 1. 2015.

Kromě klasických překladů původního díla vznikaly i nejrůznější adaptace. Z knižních vydání se jednalo například o komiks inspirovaný slavnou pohádkou, který v roce 2009 vytvořil mistr frankofonního komiksu Joann Sfar. Při tvorbě české verze byl použit překlad Zdeňky Stavinohové. V roce 2012 začala vycházet nová komiksová série *Malého prince* s podtitulem *Nová dobrodružství inspirovaná nesmrtelným příběhem Antoina de Saint-Exupéryho*. Jedná se o pokračování příběhu, které vytvořil Guillaume Dorison podle animovaného televizního seriálu.

Jak je vidět, popularita příběhu pomohla *Malému princovi* překonat hranice daného žánru a začaly vznikat různé adaptace, a to i z pera českých autorů. Například v roce 1965 napsal Milan Pavlík na motivy knihy Antoina de Saint-Exupéryho loutkovou hru *Malý princ: pohádkový epitaf o 2 dějstvích*. Text určený především publiku z divadelní branže vyšel v nakladatelství Dilia. Od té doby vzniklo mnoho divadelních inscenací o malém princovi, včetně muzikálů, oper, a dokonce i baletů. Tato práce si však dala za cíl zmapovat pouze knižní vydání překladů *Malého prince* a divadelní adaptace hlouběji nezkoumá, nicméně by to mohlo být zajímavým tématem pro další studii.

Snaha zpřístupnit pohádku i dětem a dospělým s různými omezeními dala vzniknout také vydáním psaným Braillovým písmem. Taková kniha se na trhu

objevila poprvé v roce 1977 v nakladatelství Slepecká tiskárna Svazu invalidů a poté znovu v roce 2007 a 2013, tentokrát v nakladatelství KTN. Další možností, jak zpřístupnit literární díla nevidomým osobám, jsou audioknihy, o což se v případě *Malého prince* postaralo v roce 2010 nakladatelství Knihovna a tiskárna pro nevidomé Karla Emanuela Macana.

Zvukové záznamy knih samozřejmě nejsou určeny jen pro nevidomé a v současné době jsou obecně velmi populární. *Malý princ* se v této podobě objevil na trhu hned několikrát. V roce 1991 a 2013 ho vydalo nakladatelství AudioStory, v roce 1994 nakladatelství Forte, v roce 2002 a 2003 nakladatelství Multisonic a v roce 2008 nakladatelství Popron. Tyto zvukové záznamy vyšly v každém nakladatelství v novém obsazení. Dvakrát také vyšly úryvky *Malého prince* jako součást většího celku, který zahrnoval zvukové záznamy jiných literárních děl. Tento soubor vyšel v roce 1999 v nakladatelství AudioStory pod názvem *Nejen růže: zvukový portrét Jana Potměšila* a poté znovu v roce 2006 v nakladatelství Popron Music.

V tomto období vyšla také první karetní hra *Malý princ: udělej mi planetu!*, ve které si děti, jak již název napovídá, vytvářejí vlastní planety. Tuto hru inspirovanou slavným příběhem vytvořila společnost REXhry v roce 2013 a učinila tak svět malého prince interaktivnějším.

4.2. Překlady vydané po uvolnění autorské licence

Od chvíle, kdy skončila doba trvání ochrany autorských práv, získalo více nakladatelů možnost knihu tisknout a publikovat, což vedlo k prudkému nárustu nových vydání. Hned v roce 2015 se objevilo pět nových překladů: od Michaly Markové, Heleny Zmatlíkové, Olgy Sixtové, Jiřího Žáka a Jana Malíka. Stále také vycházela nová vydání již existujících překladů Zdeňky Stavínkové a Richarda Podaného. V roce 2019 získal nový překlad Jiřího Pelána významné ocenění Zlatá stuha.

Vycházela také dvojjazyčná vydání se zrcadlovým překladem, překlady z jiných jazyků a nesčetné adaptace.

Pro větší přehled přikládáme tabulku zpracovanou na základě údajů ze Souborného katalogu ČR

Rok	Název	Překladatel	Nakladatelství
2015	Le Petit Prince = Malý princ	Michala Marková	Praha: Argo
2015	Le Petit Prince = Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2015	Malý princ a planeta Okidů	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2015	Malý princ a planeta Kublixů	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2015	Malý princ a Planeta času	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2015	Malý princ a Kopéliova planeta	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2015	Malý princ	Helena Zmatlíková	Praha: Fragment
2015	Malý princ	Olga Sixtová	Praha: Rybka
2015	Malý princ	Jiří Žák	Praha: Fortuna Libri
2015	Malý princ	Martin Sasák	Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o.
2015	Malý princ	Jan Malík	Praha: Naše vojsko
2015	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2016	Malý princ a planeta Bamálií	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2016	Malý princ a Aškabarova planeta	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2016	Malý princ	Michala Marková	Praha: Stanislav Juhaňák – Triton
2016	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2016	Malý princ	Zdeňka Stavinohová / Věra Jandourková	Praha: Práh
2016	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Tympanum, s.r.o.
2016	Malý princ	Radim Lapčík	Praha: Dobrovský
2016	Malý princ (Braillovým písmem)	?	Praha: KTN
2017	Malý princ a Hadova planeta	Veronika Sysalová	Praha: Mladá fronta
2017	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2018	Malý princ	Lucie Emmerová	Praha: Euromedia
2018	Malý princ	Zdeňka Stavinohová	Praha: Albatros
2018	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2019	Malý princ pro malé i velké	Michaela Řeřichová	Praha: Euromedia Group

2019	Malý princ	Monika Červenková	Praha: Euromedia
2019	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2019	Malý princ	Jiří Pelán	Praha: Euromedia Group
2019	Malý princ	Radim Lapčík	Praha: Dobrovský
2019	The little prince = Malý princ	Drahomíra Michnová	Dubicko: INFOA
2020	Malý princ slaví Vánoce	Leona Holubová	Brno: CPress
2020	Malý princ: pohádka na cesty	?	Ostrava: Bookmedia
2020	Malý princ = Le petit prince	Miroslava Ševčíková	Brno: Edika
2020	Malý princ	Marta Brichová	London: Design Media Publishing
2020	Malý princ	Radim Lapčík	Praha: Dobrovský
2020	Malé principál	Jindra Eliáš	Brno: Jota
2020	The little prince = Malý princ	Dana Olšovská	Brno: Edika
2021	Malý princ: podle knihy Antoina de Saint-Exupéryho	–	Dubicko: INFOA
2021	Malen'kij princ = Malý princ	?	Dubicko: INFOA
2021	Der kleine Prinz = Malý princ	?	Dubicko: INFOA
2021	Malučký princ	Petr Odehnal	Brno: Jota
2022	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2022	Malý princ	Barbora Kalvodová	Říčany: Sun
2022	The little prince = Malý princ	Dana Olšovská	Brno: Edika
2023	Malý princ	Jiří Žák	Praha: Dobrovský
2023	Malý princ	Monika Červenková	Praha: Euromedia Group
2023	Malej princ	Klára Hoffmanová / Jarmila Bachmannová	Brno: Jota
2024	Malý princ	Richard Podaný	Praha: Albatros
2024	Malušenký princ	Cyril Škarnětka / Francka Kubíková	Brno: Jota

Tabulka 2. Vydávání Malého prince v českých nakladatelstvích mezi lety 2014 až 2024 (zdroj: Souborný katalog ČR k datu 14. 6. 2024)

Uvolnění práv umožnilo rovněž vznik daleko širší škály adaptací inspirovaných původním příběhem. V nakladatelství Mladá fronta i nadále vycházela v překladu francouzská komiksová série *Malý princ: Nová dobrodružství inspirovaná nesmrtelným příběhem Antoina de Saint-Exupéryho*.

Zcela nový příběh se objevil v roce 2020, kdy v nakladatelství CPress vyšla kniha *Malý princ slaví Vánoce: podle příběhu Antoina de Saint-Exupéryho* od autora Martina Baltscheita, kterou z německého originálu *Der kleine Prinz feiert Weihnachten* přeložila Leona Holubová. V příběhu malý princ teskni po svém příteli pilotovi, a proto se ho po mnoha letech vypraví hledat na Zemi. Přichází sem v předvánočním čase a zamýšlí se nad smyslem Vánoc.

Nejednalo se jen o nové příběhy. Často vycházely verze původního díla ve zkrácené nebo jinak upravené podobě. Například v roce 2019 vyšla zkrácená verze originálního textu s názvem *Malý princ pro malé i velké*. Její autor Grün Anselm vybral svoje nejoblíbenější části původního příběhu a přidal k nim svůj komentář a interpretaci.

V roce 2020 vyšel v překladu z italštiny *Malý princ: pohádka na cesty* jako leporelo. V tomto vydání byl příběh upraven pro nejmenší čtenáře. Vyprávění je zjednodušené a doprovází ho dobře čitelný text a pěkné barevné ilustrace.

V roce 2021 originální příběh Saint-Exupéryho převyprávěla Jarmila Klusoňová a vydala v nakladatelství INFOA s názvem *Malý princ: podle knihy Antoina de Saint-Exupéryho*.

V některých případech podobné adaptace doprovázely i nové ilustrace. Jednu z nich vytvořila v roce 2019 Agnès de Lestrade a nové celostránkové ilustrace zpracovala Valerie Docampo. Do češtiny ji z italského originálu *Il piccolo principe* přeložila Monika Červenková.

Nebyla to jediná kniha, která obsahovala nové ilustrace. Například vydání z roku 2015 v překladu Richarda Podaného ilustroval Fladimír Fuka a vydání z roku 2016 v překladu Michaly Markové ilustrovala Markéta Vydrová.

Velmi zajímavé je vydání z roku 2016 z nakladatelství Práh. Jedná se o přepsaný překlad Zdeňky Stavinohové, o který se postarala 17letá Věra Jandourková, jež dílo

opatřila také vlastními ilustracemi. Neobvyklost toto vydání spočívá v tom, že je pojato jako reprodukce rukopisné verze.

V roce 2019 vyšlo v Albatrosu nové vydání díla v překladu Richarda Podaného, ale tentokrát s ilustracemi Elišky Podzimkové, které jako první využívají moderních technologií a jsou interaktivní: prostřednictvím aplikace v telefonu si děti mohou na obrázky najet a rozpohybovat je. Toto vydání tak nabízí zážitek nad rámec tradičního tisku.

V roce 2023 nabídlo nakladatelství Dobrovský dvě vydání *Malého prince* v překladu Jiřího Žáka. Jednou s originálními ilustracemi Antoina de Saint-Exupéryho a podruhé s ilustracemi Claudie Bordin.

Publikace s novými ilustracemi často vznikaly v jiných zemích, než byla Francie, a tudíž i překlady do češtiny byly pořízeny z jiných jazyků než francouzština. V roce 2022 příběh o malém princí převyprávěla španělská autorka Sara Torricová, ilustrovala Eva María Geyová a do češtiny přeložila Barbora Kalvodová. Toto vydání vyšlo v nakladatelství Sun. Další překlad ze španělštiny pořídila v roce 2020 Marta Brichová pro nakladatelství Design Media Publishing.

Dále také vznikla dvojjazyčná vydání, která slouží především ke vzdělávacím účelům. Hned v roce 2015 vyšly dva francouzsko-české zrcadlové překlady. Jeden z nich od Michaly Markové v nakladatelství Argo a druhý od Richarda Podaného v nakladatelství Albatros. V roce 2020 vznikl v nakladatelství Edika další francouzsko-český text, tentokrát v překladu Miroslavy Ševčíkové a ve zkrácené a upravené verzi, která byla přizpůsobena začínajícím čtenářům francouzštiny. Francouzské dvojjazyčné verze doplnila i vydání v jiných jazycích. Edika vydala v roce 2020 a 2022 anglicko-českou verzi, kterou do češtiny přeložila Dana Olšovská. Kromě Ediky na dvojjazyčných textech hojně pracovalo i nakladatelství INFOA. V roce 2019 publikovalo anglicko-český text přeložený Drahomírou Mnichovou z anglického překladu francouzského originálu, který byl navíc opatřen poznámkami pod čarou, jež čtenáře upozorní na důležitá anglická slovní spojení. Nakladatelství se rovněž ujalo vytvoření rusko-české a německo-české zrcadlové verze pro mírně pokročilé, ty vyšly v roce 2021.

Na popud vášnivé sběratelky knižních vydání *Malého prince* Martiny Dlabajové vznikly v nakladatelství Jota překlady do čtyř různých nářečí. Jako první vznikl

v roce 2020 překlad v brněnském hantecu, o který se postaral legendární brněnský diskžokej a moderátor Jindra Eliáš a ilustracemi jej opatřil Aleš Leznar. Hned o rok později následovalo vydání ve valaštině přeložené historikem Petrem Odehnalem a ilustrované Romanem Kudláčkem. V roce 2023 sbírku doplnil překlad v podkrkonošském nářečí, který vznikl ve spolupráci dvou překladatelek – Kláry Hoffmanové a Jarmily Bachmannové. Knihu doprovázejí ilustrace Rudolfa Štorkána. A v neposlední řadě vyšlo v roce 2024 vydání ve slováckém nářečí, které vzniklo opět ve spolupráci dvou překladatelů – Cyrila Škarnětky a Francky Kubíkové – a které ilustroval František Pavlica.

Kromě původní verze příběhu a nově vytvořených adaptací mohou čtenáři na trhu nalézt i nespočet aktivit pro děti, díky kterým mohou poznat svět malého prince zcela jinak. V roce 2015 vyšel v Albatrosu zápisník, kam si mohou děti (nebo i dospělí) psát zápisky, postřehy nebo vzpomínky. Deník je doplněn ilustracemi Antoina de Saint-Exupéryho a citáty z knížky v překladu Richarda Podaného.

Na motivy slavné pohádky byly vytvořeny i společenské hry. V roce 2015 vznikl ve společnosti Rexport *Malý princ: Cesta ke hvězdám*. V této hře se hráč v roli pilota letadélka snaží doletět na planetu malého prince. Dále v roce 2016 vzniklo ve společnosti Triton pexeso s ilustracemi Markéty Vydrové.

Za všemi těmito počiny stojí snaha udělat *Malého prince* pro děti zábavnějším a interaktivnějším. Například v roce 2015 vyšla v nakladatelství CPress knížka *Malý princ: nakresli mi beránka*, která obsahuje 40 omalovánek a dalších aktivit. Překlad k ní pořídila Šárka Belisová. Podobně zaměřená je i kniha z *Hraj si a vybarvuj: Malý princ*, jež vyšla v roce 2018 v nakladatelství Pikola. Malé děti v ní naleznou mnoho aktivit a úkolů inspirovaných textem a ilustracemi Antoina de Saint-Exupéryho, jako jsou spojovačky, bludiště, hledání rozdílů, kvízy, zábavné otázky a další. Kniha obsahuje i zvětšené černobílé původní ilustrace, které si děti mohou vybarvovat. Autoři se touto formou navíc snaží dětem předat zajímavé informace o přírodě, vesmíru i naší planetě. Překlad k této knize pořídila Jana Kordíková, vycházela z anglického originálu *Fun with colour*.

V tomtéž roce vyšla i kniha *Malý princ: hrajeme si – zábavné učení*, kde se děti zábavnou formou seznamují s tímto klasickým dílem a řeší spoustu úkolů. Kniha *Malý princ – knížka s puzzle* obsahuje stručné převyprávění příběhu, který z

německého originálu přeložila Alena Bezděková, a je navíc doplněn o puzzle, otázky a další úkoly související s textem slavné knihy. Veškerá tato díla se snaží rozvíjet dětskou mysl a podněcovat jejich fantazii. Není tomu jinak ani v knize *Malý princ: zábavné magnety*, kde pomocí obrázkových magnetů mohou děti vymýšlet vlastní příběhy a příhody malého prince a jeho přátel.

V dnešní době je k dispozici široká škála médií, jež představují příběh *Malého prince* veřejnosti. Jedním z nich jsou audioknihy. První se objevila hned v roce 2015 v nakladatelství Dobrovský. V roce 2016 nahrálo audio i nakladatelství Tympanum podle překladu Zdeňky Stavinohové z roku 1977. V roce 2017 vydalo zvukový záznam nakladatelství Supraphon a v roce 2020 vyšla audiokniha *Malý princ: dobře vidíme jen srdcem: to podstatné očima neuvidíš*, v překladu Jiřího Pelána v nakladatelství Témbr. Popularita příběhu dostala v roce 2015 *Malého prince* i na filmová plátna, kdy režisér Mark Osborn vytvořil na motivy knihy animovaný film. A jako zajímavost na závěr: tištěné vydání *Malého prince* prodávaly i s tabulkou čokolády Čokoládovny Fikar.

5. Translatologická analýza Malého prince

Klasická literatura je taková, která uniká času, je vyrvána ze sféry stárnutí a prohlášena za nadčasovou a nesmrtelnou. (Casanova, 2012, s. 119–120) To však neplatí pro její překlady. Ty zpravidla zastarávají rychleji než původní dílo, neboť „překladatel velmi často zůstává v zajetí slohových prostředků, které byly běžné v době jeho mládí“. (Levý, 2012, s. 73) Jazyk překladatele má kvůli tomu „kratší životnost“. Dalším důvodem zastarávání překladu je interpretace díla. Než překladatel přistoupí k etapě překladu, je čtenářem jako každý jiný. Jako takový bere objektivní text a v mysli ho konkretizuje. Chápe umělecké dílo pod zorným úhlem své doby. (s. 46) Vzhledem k rozdílnému vybavení jazykových materiálů není možné vždy dosáhnou plné významové shody vyjádření. V originále se může objevit mnohoznačný výraz, který je třeba v překladu konkretizovat. Tím dochází k interpretaci a zúžení významu. (s. 56)

Jak jsme uvedli v předchozí kapitole, *Malý princ* se těší hojnému počtu překladů. Důvodem jejich vzniku byla však spíše představa komerčního zisku z prodeje oblíbené knihy nežli potřeba vytvořit nový text kvůli jeho zastarávání. V každém případě provedeme u tohoto díla translatologickou analýzu a porovnáme jednotlivé strategie. Budeme celkem pracovat s deseti různými překlady. Zvolili jsme pouze ty, které byly vytvořeny z francouzského originálu. Jak jsme v předchozí kapitole zmínili, mnohé z nich jsou zprostředkované překlady vypracované z jiných jazyků, než byla francouzština. U nich předpokládáme, že bude docházet k větším odchylkám a srovnávání s francouzským originálem by nebylo věrné. Proto jsme se omezili na překlady od následujících překladatelů:

- Zdeňky Stavínkové (1972)
- Richarda Podaného (2010)
- Ladislava Niklíčka (2014)
- Olgy Sixtové (2015)
- Heleny Zmatlíkové (2015)
- Jiřího Žáka (2015)
- Michaly Markové (2016)
- Radima Lapčíka (2017)
- Lucie Emmerové (2018)
- Jiřího Pelána (2019)

Kromě výše uvedených existuje i překlad Martina Sasáka. Jeho vydání však bylo identifikováno jako mírně upravený překlad Zdeňky Stavinohové. Tuto skutečnost dokazuje Richard Podaný v článku *Malý princ dvakrát jinak, a přec stejně*, který je dostupný na stránkách iLiteratura.cz¹⁵. Jelikož bychom její překlad tím pádem komentovali dvakrát, rozhodli jsme se mu nevěnovat.

5.1. Metodologie

Během analýzy budeme vycházet z modelu překladatelky a teoretičky Danielle Risterucci-Roudnický, který představuje ve svém díle *Introduction à l'analyse des œuvres traduites*. Na úvod stručně popíšeme mimotextové faktory, kam Risterucci-Roudnický řadí nakladatele, edici, ilustrace a peritexty (název díla, předmluvu, doslov a obálku). Kromě těchto prvků sem zařadíme i informace o překladateli a následně se krátce zaměříme na jazyk výchozího textu, což nám poslouží jako podklad pro následnou analýzu. V ní se zaměříme na lexikální, syntaktické a sémantické prvky a budeme je porovnávat s jednotlivými překlady. (Risterucci-Roudnický, 2008, s. 86–88) Při popisu překladatelských postupů se budeme opírat o terminologii Jiřího Levého, kterou uvádí v díle *Umění překladu*. (2012)

Vzhledem k rozsahu a počtu analyzovaných překladů se zaměříme pouze na vybrané kapitoly, z nichž vybereme klíčové pasáže vykazující charakteristické rysy výchozího textu. Ty budou prezentovány ve formě tabulky spolu se všemi překlady. To nám umožní přistupovat k analýze systematicky a porovnávat jazyková rozhodnutí a postupy jednotlivých překladatelů nejen vůči výchozímu textu, ale i mezi sebou. Pro přehlednost jsme analýzu rozdělili na tři části, v rámci, kterých se zaměříme na věnování, vyprávění a dialogy. Ačkoliv se budeme maximálně snažit popsat překladatelské volby objektivně, místy může být naše hodnocení spíše subjektivní.

5.2. Uvedení překladatelů a analyzovaných vydání

Úplně první český překlad *Malého prince* pořídila v roce 1959 **Zdeňka Stavinohová**. Tato překladatelka působila na katedře romanistiky Filozofické

---

¹⁵ PODANÝ, Richard. Malý princ dvakrát jinak, a přec stejně. iLiteratura.cz [online]. 2005 [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/17357-saint-exupery-antoine-de-maly-princ>

fakulty Masarykovy univerzity v Brně a ve své vědecké práci se zaměřovala na jazykovou a překladatelskou problematiku. Překládala francouzskou literaturu, a kromě *Malého prince* přeložila také výbor z překladů Saint-Exupéryho, který vyšel roku 1999 a knižní vydání vzpomínek z korespondence s matkou tohoto autora. V analýze pracujeme s vydáním z roku 1984, které vyšlo s originálními ilustracemi autora v nakladatelství Albatros, jež se soustředí na vydávání knih pro děti a mládež. Jako páté vydání vyšlo v nákladu 50 000 výtisků. Název díla byl přeložen doslovně, tedy jako *Malý princ (Le Petit prince)*, stejně jako u všech budoucích překladů. Je zajímavé, že kniha je doporučena čtenářům od 7 let.

Druhým překladatelem je **Richard Podaný**, který kromě z francouzštiny překládá i z angličtiny. Věnuje se jak krásné, tak žánrové literatuře (sci-fi, fantasy, hororům, thrillerům) a literatuře pro děti a mládež. Za své překlady získal několik ocenění, mimo jiné také hlavní tvůrčí odměnu v rámci Ceny Josefa Jungmanna v roce 2005. Námi analyzovaný překlad *Malého prince* vyšel v roce 2010 jako 13. vydání této knihy rovněž v nakladatelství Albatros. Z hlediska grafických prvků je proto velmi podobný vydání v překladu Zdeňky Stavínkové a je rovněž opatřen původními ilustracemi autora.

V roce 2014 se objevil překlad **Ladislava Niklíčka** v nakladatelství Sun. Jedná se o poslední překlad, který vznikl před uvolněním autorských práv. Překladatel překládá díla řadící se k beletrii, ke knihám pro děti a mládež a sci-fi a fantasy. Toto vydání je mnohem větší než předchozí dvě. Písmenka jsou rovněž velká, z čehož usuzujeme, že je toto dílo mnohem víc přizpůsobeno dětským čtenářům.

Následující rok vyšly hned tři nové překlady. Prvním z nich je překlad **Olgy Sixtové**, který vydalo nakladatelství Rybka Publishers. V tomto vydání jsou stále původní ilustrace, formát není příliš velký a dílo je poprvé opatřeno poznámkou vydavatele a poznámkou k překladu. V nich je uvedeno, že kniha byla zpracována tak, aby co možná nejpřesněji odrážela podobu původního vydání, které vyšlo v roce 1943 v New Yorku v nakladatelství Reynald & Hitchcock. Pokusili se co nejvíc napodobit původní formát knihy i rozmístění ilustrací na jednotlivých stránkách. V poznámce k překladu stojí, že si je překladatelka vědoma úskalí, se kterými se ve zdánlivě jednoduché knize bude potýkat. Komentuje, že veškeré prvky, které na první přečtení mohou působit zvláště (například vykání a tykání

v jedné větě, častá opakování slov atd.), jsou ve skutečnosti záměrem autora a neměla by se stírat. Stejně tak by se překlad neměl přizpůsobovat dětskému čtenáři, jelikož by originální dílo ochudil, a měla by se ctít poetika originálního díla. V závěru uvádí, že věří, že dílo je vhodné jak pro děti, tak pro dospělé, nicméně pro ocenění jeho smyslu musí člověk dosáhnout určité citové zralosti.

Dalším novým překladem vydaným v roce 2015 je překlad **Heleny Zmatlíkové**. Byla primárně ilustrátorkou dětských knih, kterých pořídila téměř 300. Její ilustrace zdobí i toto vydání, které vyšlo v nakladatelství Fragment, jež se zaměřuje na beletrii a populárně naučnou literaturu zejména pro děti a mládež.

V roce 2015 vyšel ještě jeden překlad, a to od herce, spisovatele a scénáristky **Jiřího Žáka**. Překládal primárně herecké životopisy, knihy herců, divadelní hry, romány a literaturu faktu. Překlad *Malého prince* pořídil pro nakladatelství Fortuna Libri, které se zaměřuje především na populárně-naučnou literaturu, dětské knihy a praktické příručky. Toto vydání vyšlo s původními ilustracemi autora.

Další překlad pořídila v roce 2016 **Michala Marková** a velmi propracovanými ilustracemi ho opatřila Markéta Vydrová. Dílo vydalo nakladatelství Stanislav Juhaňák – TRITON, které se specializuje na biografie, sci-fi, fantasy a pohádky. Toto vydání je opatřeno doslovem, ve kterém překladatelka děkuje všem, kteří se podíleli na vydání této knihy, a také čtenářům za shovívavé přijetí překladu. Kromě z francouzštiny překládá také z angličtiny a v roce 2003 získala v rámci Ceny Josefa Jungmanna tvůrčí cenu za překlad knihy *Dáma*.

V roce 2017 vydalo nový překlad **Radima Lapčíka** nakladatelství Dobrovský. Na základě informací z internetových zdrojů se patrně jedná o jeho první a zatím také jediný literární překlad. Dílo zachovává originální ilustrace autora.

V roce 2018 vyšel v jednom z největších nakladatelství na českém trhu Euromedia Group překlad **Lucie Emmerové**, která se zaměřuje na překlad knih pro děti

V neposlední řadě vytvořil v roce 2019 nový překlad český literární historik a překladatel **Jiří Pelán**. Zaměřuje se především na překlad z románských jazyků (francouzštiny a italštiny), ale příležitostně překládá i z němčiny a za jazykové spolupráce i z dalších jazyků. Zabývá se klasickou i současnou prózou, poezií, dramatem i odbornými texty. V roce 1997 získal Cenu Josefa Jungmanna, v roce

2002 Státní cenu za překladatelské dílo a také Magnesii literu. Za překlad *Malého prince*, který vyšel v nakladatelství Píkola, obdržel Pelán ocenění Zlatá stuha.

5.3. Jazyk originálu

Malý princ je charakteristický tím, že autor používá jednoduchý jazyk, který je srozumitelný pro děti, ale je zároveň místy poetický a dokáže předat hluboké filozofické myšlenky. Vyprávění obsahuje vcelku jednoduchou slovní zásobu, v níž se mísí knižní a hovorové výrazy. Některým z nich děti možná neporozumí, ale na pochopení textu jako celku by to nemělo mít žádný vliv. Naopak by to mohlo obohatit jejich slovní zásobu. Jedním z nejnápadnějších rysů je autentické vyprávění, které navozuje dojem mluveného rozhovoru. Připomíná spíše proud myšlenek a nemá vůbec charakter psaného připraveného textu. Přispívá k tomu mimo jiné použití výrazů, jako je „ça“, „voilà“, „une fois“ atd.

Z hlediska syntaxe jsou věty krátké a jednoduché. Dochází ke střídání *passé composé* a *passé simple*. Text je členěn do odstavců, což je pro nejmenší čtenáře ideální. Neunaví je to, neztratí nit a nemusí udržovat dlouho pozornost.

Podstatnou část díla tvoří dialogy postav, které jsou občas proloženy vyprávěním. Jednotlivé repliky zní velmi autenticky, např. „Mais qu'est-ce que tu fait là?“. Autor také často využívá tři tečky, které fungují jako odmlka. Postava něco pronese, vzápětí se odmlčí, zamyslí se a pokračuje dál. Emotivnost dialogů vytvářejí kromě lexika také vykřičníky, které autor hojně používá.

V textu se rovněž hojně vyskytují citoslovce, což pro francouzský text není vůbec neobvyklé. Naproti tomu český jazyk na to není příliš zvyklý, tudíž bude třeba vyhodnocovat, kdy a jaké citoslovce použít, aby to nepůsobilo příznakově.

5.4. Analýza věnování

Antoine de Saint-Exupéry věnoval tuto knihu svému příteli Léonu Werthovi, který se během války musel kvůli židovskému původu skrývat. U věnování přicházejí čtenáři poprvé do kontaktu s jazykem díla, které se snaží do jisté míry napodobovat jazyk dětí. Autor hned od začátku promlouvá ke čtenářům a vytváří napětí mezi dospělými a dětmi:

Originál	Je demande pardon aux enfants d'avoir dédié ce livre à une grande personne.
Stavinohová	Odpusťte, děti, že jsem věnoval tuto knihu dospělému!
Podaný	Omlouvám se dětem, že jsem tuhle knihu věnoval dospělému.
Niklíček	OMLOUVÁM SE DĚTEM, že tuto knihu věnuji dospělému.
Sixtová	Prosím děti, aby mi odpustily, že jsem tuto knihu věnoval dospělému.
Zmatlíková	Milé děti, přijměte moji omluvu za to, že jsem tuhle knížku věnoval dospělému.
Žák	Omlouvám se dětem, že jsem tuto knihu věnoval dospělému člověku.
Marková	Omlouvám se všem dětem, že jsem tuhle knížku věnoval dospělému.
Lapčík	Omlouvám se dětem, že jsem tuhle knížku věnoval někomu, kdo už je velký.
Emmerová	Promiňte, děti, že jsem tuhle knihu věnoval dospělému.
Pelán	Omlouvám se všem dětem, že jsem věnoval tuhle knížku dospělému člověku.

Tabulka 3. Úryvky z originálu a překladů – věnování část 1.

Již v první větě z autora vyzařuje pokora, když se čtenářům omlouvá. Je zajímavé, že se k nim obrací, ale současně je neoslovuje přímo. Tento prvek zůstal zachován ve většině překladů kromě tří. Stavinohová a Emmerová oslovení přeložily jako „odpusťte/promiňte, děti“. V této podobě to více implikuje, že čtenářem je dítě. Není to však tak silné jako v překladu Zmatlíkové, která se oslovením „milé děti“ k dětem obrací přímo.

Následující úryvek bezprostředně navazuje na výše uvedenou větu. Poté, co se autor za svoji volbu omluvil, odůvodňuje svoje rozhodnutí věnovat toto dílo dospělému člověku:

Originál	J'ai une excuse sérieuse : cette <u>grande personne</u> est le meilleur ami que j'ai <i>au monde</i> . J'ai une autre excuse : <u>cette grande personne</u> peut tout comprendre, même les livres pour enfants. J'ai une troisième excuse : <u>cette grande personne</u> habite la France où elle a faim et froid. Elle a bien besoin d'être consolée.
Stavinohová	Mám závažnou omluvu: <u>ten dospělý</u> je můj nejlepší přítel. Mám ještě jednu omluvu: <u>ten dospělý</u> dovede všechno pochopit, dokonce i knihy pro děti. A mám ještě třetí omluvu:

	<u>ten dospělý</u> bydlí ve Francii, trpí tam hladem a zimou. Velice potřebuje, aby ho někdo potěšil.
Podaný	Mám k tomu závažnou omluvu: <u>ten dospělý</u> je nejlepším přítelem, <i>jakého na světě mám</i> . Mám i další omluvu: <u>ten dospělý</u> rozumí všemu, dokonce i knihám pro děti. A mám ještě třetí omluvu: <u>ten dospělý</u> žije ve Francii a trpí tam hladem a zimou. Potřebuje utěšit.
Niklíček	Mám pro to vážný důvod: <u>Ten dospělý</u> je můj nejlepší přítel. Mám i další důvod: <u>Ten dospělý</u> dokáže pochopit všechno, dokonce i knížku pro děti. A mám i třetí důvod: <u>Ten dospělý</u> žije ve Francii, kde je zima a hlad. Proto potřebuje potěšit.
Sixtová	Mám závažnou omluvu: <u>tenhle dospělý</u> je ten nejlepší přítel, <i>kteřého na světě mám</i> . Mám ještě jinou omluvu: <u>tenhle dospělý</u> dokáže všemu porozumět, dokonce i knížkám pro děti. A mám třetí omluvu: <u>tenhle dospělý</u> žije ve Francii, kde trpí hladem a zimou. Opravdu potřebuje utěšit.
Zmatlíková	Mám pro to vážný důvod: <u>tenhle dospělý</u> je tím nejlepším přítelem, <i>kteřého na světě mám</i> . Mám ještě jeden důvod: <u>tenhle dospělý</u> dokáže porozumět všemu, dokonce i knížkám pro děti. A mám ještě třetí důvod: <u>tenhle dospělý</u> bydlí ve Francii, kde trpí hladem a zimou. Moc potřebuje utěšit.
Žák	Mám pro své jednání vážný důvod: <u>Ten dospělý člověk</u> je nejlepší přítel, <i>jakého jsem kdy na světě měl</i> . Mám i druhou omluvu. <u>Ten dospělý člověk</u> dokáže pochopit všechno, dokonce i knihy pro děti. Mám ještě třetí omluvu: <u>Ten dospělý člověk</u> bydlí ve Francii, má hlad a je mu zima. Potřebuje utěšit.
Marková	Mám pro to vážný důvod: <u>tenhle dospělý</u> je nejlepší přítel, <i>jakého na světě mám</i> . Mám ještě jeden důvod: <u>tenhle dospělý</u> chápe všechno, dokonce i knížky pro děti. A mám důvod do třetice: <u>tenhle dospělý</u> žije ve Francii, má hlad a je mu zima. Potřebuje, aby mu někdo udělal radost.
Lapčík	Ale mám pro to dobrý důvod: <u>tenhle dospělák</u> je ten nejlepší přítel, <i>kteřého na světě mám</i> . No a pak – <u>tenhle dospělák</u> rozumí všemu, dokonce i knížkám pro děti. A do třetice: <u>tenhle dospělák</u> je teď ve Francii, je mu zima a má hlad. Moc potřebuje, aby ho někdo utěšil.
Emmerová	Mám k tomu ale vážný důvod. <u>Ten dospělý</u> je můj nejlepší přítel. Dalším důvodem je, že všemu rozumí, dokonce i knihám pro děti. Třetím důvodem je, že bydlí ve Francii, má hlad a je mu zima. Potřebuje utěšit.
Pelán	Mám pro to vážnou omluvu: <u>ten dospělý</u> je nejlepší přítel, <i>jakého na světě mám</i> . Mám ještě jednu omluvu: <u>ten dospělý</u> všemu rozumí, i knížkám pro děti. A mám i třetí: <u>ten dospělý</u> bydlí ve Francii a má tam hlad a je mu zima. Moc potřebuje, aby ho někdo utěšil.

Tabulka 4. Úryvky z originálu a překladů – věnování část 2.

Na základě zvoleného lexika, syntaxe a obsahu vět je patrné, že věty mají připomínat proud myšlenek nebo mluvenou konverzaci. Autor mohl mít věnování v konečné podobě hned na začátku, bez jakéhokoliv dalšího odůvodnění. To by však mohlo způsobit jistá úskalí a hrozilo by, že by věnování nikdo nepochopil. Text zde tedy hraje klíčovou roli a také dává čtenáři možnost nahlédnout do filozofických úvah autora.

V této pasáži bychom se chtěli zaměřit na překlad výrazu „grande personne“, který autor schválně použil na místo „adulte“, aby napodobil mluvu dítěte. V českém jazyce není možné tento rys plně zachovat, neboť spojení slov „velký člověk“ evokuje něco zcela jiného. Proto se překladatelé nejčastěji uchýlovali k prostému „dospělý“. O jistou hovorovost se pokusil Lapčík zvolením kolokviálního výrazu „dospělák“, který se používá v mluvené komunikaci a působí tak méně formálně. Kromě něj zvolil jiný výraz i Žák, u kterého nalezneme „dospělý člověk“. Zajímavým prvkem textu je, že se tento výraz opakuje třikrát po sobě. Tuto repetici dodržují všichni kromě Emmerové, která se rozhodla slovo „dospělý“ uvést jenom jednou. Tím se však odklonila od záměru autora.

Ke stejné repetici dochází u slovního spojení „j'ai une excuse“, což překladatelé překládají buď jako „mám pro to důvod“ nebo „mám pro to omluvu“. Obě řešení jsou za nás v pořádku. Opakování tohoto výrazu dodržují všichni kromě Lapčíka, u kterého je tento jev jen implicitně.

Při porovnávání dané pasáže jsme zjistili, že v první větě mnoho překladatelů vynechává „au monde“, když autor označuje Léona Wertha za nejlepšího přítele na světě. Nepovažujeme to vyloženě za chybu, jelikož je tento význam do jisté míry obsažen v adjektivu „le meilleur“, ale zaujalo nás, že takto smýšleli tři různí překladatelé.

Co se týče syntaxe, zaměřili jsme se na způsob, jakým jsou věty rozděleny. Každé odůvodnění je uvedeno krátkou větou, za kterou následuje dvojtečka. Většina překladatelů to takto zachovala i v překladu, až na pár výjimek. Emmerová se rozhodla dvojtečky nepoužít a místo toho vytvořila hlavní a vedlejší větu. Lapčíkovu překlad se do jisté míry drží výchozí struktury, jen ve druhé větě se

rozhodl místo dvojtečky použít pomlčku. Předpokládáme, že tato změna byla učiněna proto, aby se vyhnul trojímu opakování téže interpunkce, avšak v tomto případě to působí spíše rušivě a odklání se to od záměru autora.

Z věnování bychom se ještě rádi podívali na následující větu:

Originál	Si toutes ces excuses ne suffisoient pas, je veux bien dédier ce livre à l'enfant qu'a été autrefois cette grande personne.
Stavinohová	Nestačí-li všechny tyhle omluvy, rád věnuji tuto knihu dítěti, kterým kdysi ten dospělý byl.
Podaný	Pokud všechny zmíněné omluvy nestačí, klidně můžu knihu věnovat dítěti, kterým tenhle dospělý kdysi býval.
Niklíček	A jestli tyto důvody nestačí, věnuji tuto knihu dítěti, které už je nějaký čas dospělým.
Sixtová	Jestli ani všechny tyto omluvy nestačí, pak chci tuto knihu věnovat dítěti, kterým tenhle dospělý kdysi byl.
Zmatlíková	Pokud vám však není ani jeden z mých důvodů dost dobrý, rád tuhle knížku věnuji dítěti, kterým i tenhle dospělý kdysi byl.
Žák	Kdyby všechny tyto omluvy nestačily, chci tuto knihu věnovat dítěti, kterým tento dospělý člověk kdysi byl.
Marková	A jestli ani všechny tyhle důvody nestačí, rád bych tuhle knížku věnoval dítěti, kterým býval, než se stal dospělým.
Lapčik	No a kdyby vám tyhle důvody nestačily, můžu pořád ještě tuhle knížku věnovat klukovi, ze kterého tenhle dospělák vyrostl.
Emmerová	Pokud vám všechny tyhle důvody nestačí, rád bych knihu věnoval dítěti, kterým tenhle dospělý kdysi byl.
Pelán	Jestli všechny tyto omluvy nestačí, pak tu knížku věnuji dítěti, kterým ten dospělý kdysi byl.

Tabulka 5. Úryvky z originálu a překladů – věnování část 3.

K této větě překladatelé přistupovali rozdílně a přišli s mnoha různými řešeními. Překlad Stavinohové, Zmatlíkové, Markové a Emmerové, který využívá výrazu „rád bych“, má oproti ostatním zdvořilejší tón, což také odpovídá výchozímu textu, ve kterém „bien“ pomáhá zjemnit poměrně hrubší výrok „je veux“ nebo-li „chci“. V takové podobě ho můžeme nalézt v překladech Sixtové a Žáka. U Niklíčka a Pelána je věta formulována jako prosté konstatování skutečnosti „věnuji tuto knihu“ / „pak tu knížku věnuji“. Překlad Podaného a Lapčíka se od ostatních liší z primárně

z hlediska hovorovosti. Užitím výrazů „klidně“ a „pořád ještě“ je silně zdůrazněna mluvenost.

5.5. Analýza vyprávění

Pro analýzu vyprávění jsme zvolili hned první kapitolu, jež jako jedna z mála neobsahuje žádné dialogy. Tvoří ji jedna z klíčových částí knihy, která připravuje půdu pro setkání vypravěče s malým princem.

5.5.1. Kapitola I

První kapitola je v jistém smyslu poměrně technická. Vypravěč rekonstruuje své vzpomínky a popisuje, co kreslil a jak to dospělí vnímali. Vciťuje se do sebe, když byl ještě dítě a velmi výstižně ilustruje dětské uvažování. Nyní už ale dítětem není a z toho důvodu je zde cítit značné napětí v jeho promluvě. Snaží se to vyprávět jako dítě, ale přitom je už dospělý. Jeho promluva navozuje dojem konverzace dospělého s dítětem, který mu přizpůsobuje jazyk. Tón textu je mírně nostalgický a z části i kritický. To platí zejména ve větách, které kritizují neschopnost dospělého člověka pochopit kreativní dětský svět. Jazyk je poměrně jednoduchý, což jednak opět poukazuje na řeč dítěte a jednak dává vyniknout filozofickým myšlenkám o kreativitě a vnímání světa. Důležitým prvkem této kapitoly jsou mimo jiné i ilustrace, na které text odkazuje.

Požadovaného tónu autor dosahuje primárně volbou lexika:

Originál	Les grandes personnes <u>ne comprennent jamais rien toutes seules</u> , et <i>c'est fatigant</i> , pour les enfants, de toujours et toujours leur donner des explications.
Stavinohová	Dospělí <u>sami nikdy nic nechápou</u> a děti to <i>hrozně unavuje stále a stále</i> jim něco vysvětlovat.
Podaný	Dospělí <u>nikdy nic nepochopí sami od sebe</u> – a pro děti <i>je únavné jim pořád dokola</i> všechno vysvětlovat...
Niklíček	Dospělí totiž <u>nikdy nic nechápou</u> a pro děti <i>je únavné jim pořád</i> všechno vysvětlovat.
Sixtová	Dospělí <u>nechápou nikdy nic sami od sebe</u> a pro děti <i>je únavné jim pořád a pořád</i> něco vysvětlovat.
Zmatlíková	Dospělí <u>nikdy nic nepochopí</u> a děti už <i>dost unavuje</i> všechno jim stále dokola vysvětlovat.

Žák	Dospělí <u>sami nikdy nic nepochopí</u> a pro děti je <i>strašně únavné</i> pořád jim něco vysvětlovat.
Marková	Dospělí <u>nikdy nic nepochopí jen tak sami od sebe</u> a pro děti je <i>hodně únavné</i> , když jim musí pořád něco vysvětlovat.
Lapčík	Oni dospěláci <u>nikdy ničemu nerozumí sami od sebe</u> a pořád jim něco vysvětlovat, to jednoho <i>unaví</i> .
Emmerová	Dospělí <u>nikdy nic nechápou</u> a je to <i>opravdu únavné</i> , jak jim děti musí všechno donekonečna vysvětlovat...
Pelán	Dospělí <u>sami nikdy nic nechápou</u> a pro děti je <i>únavné</i> pořád dokola jim něco vysvětlovat.

Tabulka 6. Úryvky z originálu a překladů – kapitola I část 1.

Lze vidět, že se zde opět objevuje výraz „les grands personnes“ stejně jako v předchozím úryvku. Jejich řešení se opět příliš neliší, což není překvapivé, neboť u tohoto výrazu nepředpokládáme existenci příliš mnoha variant. Na co bychom však chtěli poukázat je dvojí negace „ne... jamais“ a „rien“, která pomáhá utvářet tón věty a umocňuje pocit rozčarování dítěte. Hned po ní následuje výraz „toutes seules“, jenž akcentuje názor vypravěče ohledně dospělých a jejich neschopnost cokoliv pochopit bez dodatečných vysvětlení. „C’est fatigant“ vystihuje, jak je emocionálně vyčerpávající dospělým něco neustále objasňovat. Na tento nekonečný koloběh vysvětlování poukazuje opakování výrazu „toujours“. V rámci syntaxe je zajímavé, že výraz „pour les enfants“ je vložený a oddělený čárkami, díky čemuž je na děti kladen větší důraz. Tón této věty odráží jemnou kritiku. Je z něj cítit, že děti unavuje a frustruje věčné nepochopení ze strany dospělých.

Na základě této analýzy nyní porovnáme originál s překlady. Nejdříve se zaměříme na opakování adverbia „toujours et toujours“. Někteří překladatelé se rozhodli od duplicity upustit a zvolili jednoduchý výraz „pořád“. Ačkoliv je tam kritika stále cítit, není tak důrazná jako v originále. Proto se přikláníme více k překladům, které tuto složku zachovávají. Stavinochová a Emmerová se rozhodly držet více originálu a zvolily výrazy „stále a stále“ a „pořád a pořád“. U překladu Podaného, Zmatlíkové a Pelána je tento prvek také zachován užitím fráze „pořád dokola“, která velmi elegantně podtrhuje důležitou složku opakování. Se zdárným řešením přišla také Emmerová, která zvolila výraz „donekonečna“, jenž stejně jako u předchozích řešení obsahuje ironii.

Ve větě „les grandes personnes ne comprennent jamais rien toutes seules“ považujeme za nutné zachovat, jak dvojí negaci, tak kritiku dospělých a jejich neschopnosti chápat věci bez vysvětlení dětí, což většina překladů dodržela. Jen u Niklíčka, Zmatlíkové a Emmerové dochází k drobnější nivelizaci kvůli vynechání výrazu „toutes seules“, který na základě předchozí analýzy považujeme za důležitý.

V neposlední řadě bychom chtěli okomentovat překlad slovního spojení „c'est fatigant“, které mnozí překladatelé umocňují použitím hodnotících adjektiv a adverbii. Lze to nalézt konkrétně v překladu Stavinochové („hrozně unavuje“), Zmatlíkové („dost unavuje“), Žáka („strašně únavné“), Markové („hodně únavné“) a Emmerové („opravdu únavné“). Stavinochová, Zmatlíková a Žák navíc používají taková adverbia, která dodávají výrazu na hovorovosti.

Jediné, co bychom vytkli, je překlad fráze „et c'est fatigant, pour les enfants,“ v překladu Lapčíka jako „to jednoho unaví“. Tímto zobecněním se ztrácí poměrně důležitý prvek – že to unavuje konkrétně děti, protože děti jsou ty, které musí dospělým všechno vysvětlovat.

V podobném duchu se nese i následující úryvek:

Originál	Les grandes personnes m'ont <u>conseillé</u> de laisser de côté les dessins de serpents boas ouverts ou fermés , et de m'intéresser plutôt à <i>la géographie, à l'histoire, au calcul et à la grammaire</i> .
Stavinochová	Dospělí mi však <u>poradili</u> , abych nechal toho kreslení otevřených a zavřených hroznýšů a zajímal se raději o <i>zeměpis, dějepis, počty a mluvnici</i> .
Podaný	Dospělí mi <u>radili</u> , abych nechal být obrázky otevřených i zavřených hroznýšů a místo toho se zajímal o <i>zeměpis, dějepis, počty a mluvnici</i> .
Niklíček	Dospělí mi ale <u>řekli</u> , že bych se neměl starat o kreslení hroznýše ani zvenčí, ani zevnitř , ale že bych se měl víc zajímat o <i>zeměpis, dějepis, matematiku a jazyky</i> .
Sixtová	Dospělí mi <u>doporučili</u> , abych se nezabýval kreslením hroznýšů, ať už otevřených nebo zavřených , a zajímal se spíš o <i>zeměpis, dějepis, počty a gramatiku</i> .
Zmatlíková	Dospělí mi <u>poradili</u> , abych nechal kreslení otevřených i zavřených hroznýšů a raději se zajímal o <i>zeměpis, dějepis, počty a mluvnici</i> .
Žák	Dospělí mi <u>poradili</u> , abych přestal kreslit zavřené a otevřené hroznýše královské a abych se spíš zajímal o <i>zeměpis, dějepis, matematiku a gramatiku</i> .

Marková	Dospělí mi <u>poradili</u> , ať kreslení hroznýšů – zvenčí i zevnitř – nechám a věnuji se radši <i>zeměpisu, dějepisu, počtům a gramatice</i> .
Lapčík	Dospěláci mi <u>poradili</u> , ať radši nechám kreslení otevřených a zavřených hroznýšů a místo toho se učím <i>zeměpis, dějepis, počty a mluvnici</i> .
Emmerová	Dospělí mi <u>doporučili</u> , abych přestal kreslit hady, ať už zvenku nebo zevnitř , a raději se věnoval <i>zeměpisu, dějepisu, matematice a gramatice</i> .
Pelán	Dospělí mi <u>poradili</u> , abych nechal kreslení hadů hroznýšů, otevřených nebo zavřených , a abych se spíš zajímal o <i>zeměpis, dějepis, počty a mluvnici</i> .

Tabulka 7. Úryvky z originálu a překladů – kapitola I část 2.

Sloveso „conseiller“ zde z hlediska významu staví dospělé do jakési autoritativní role, ve které mají potřebné znalosti k tomu, aby dítěti „poradili“, kterým směrem se má v životě ubírat. Proto považujeme za důležité tento výraz adekvátně přeložit i do češtiny, jak to udělala většina překladatelů. Niklíček jako jediný zvolil neutrální výraz „řekli“, což daný smysl do jisté míry stírá. V této větě se také objevuje jedna ze slavných formulací, a to „serpents boas ouverts ou fermés“. Většina překladatelů volí doslovný a dle našeho názoru dnes již i ustálený překlad „otevření a zavření hroznýši“. Jen Niklíček, Marková a Emmerová se rozhodli pro změnu a použili výrazy „zvenku a zevnitř“. Těžko říct, proč se k tomuto postupu uchýlili a považujeme to za škodu, neboť volbu daného lexika v originále vnímáme jako autorův záměr a snahu o zachycení jazyka a smýšlení dětí. V závěru věty vypravěč představuje obory, o které by se měl podle dospělých zajímat. K největším odchylkám v překladu dochází u výrazů „grammaire“ a „calcul“. Překladatelé volí mezi ekvivalentem buď domácího nebo zahraničního původu („počty“ x „matematika“; „mluvnice x gramatika“). Jen v překladu Niklíčka je výraz „grammaire“ zobecněn na „jazyky“. Je možné, že překladatel chtěl výraz zjednodušit pro nejmenší čtenáře, aby mu za každou cenu porozuměli.

Jako poslední provedeme analýzu následující věty:

Originál	J'ai ainsi eu, au cours de ma vie, des tas de contacts avec des tas de gens sérieux . J'ai beaucoup vécu chez les grandes personnes. Je les ai vues de très près. Ça n'a pas trop amélioré mon opinion.
-----------------	--

Stavinochová	A tak jsem se v životě setkal se spoustou vážných lidí . Žil jsem hodně s dospělými, poznal jsem je velice z blízka. Ale mé mínění o nich se valně nezměnilo.
Podaný	Jak život šel, potkával jsem spoustu seriózních lidí . Něco jsem se nabydlel u nejrůznějších dospělých. Viděl jsem je hodně zblízka. Náзор jsem na ně ale nijak zvlášť nezměnil.
Niklíček	Za svůj život jsem se poznal se spoustou dospělých . Hodně jsem mezi nimi žil. Viděl jsem je zblízka, ale můj názor na ně se nezměnil.
Sixtová	A tak jsem měl během svého života spoustu příležitostí potkat spoustu seriózních lidí . Hodně jsem mezi dospělými pobýval. Poznání jsem je docela zblízka. Moje mínění o nich to ale příliš nevylepšílo.
Zmatlíková	Taky jsem měl během svého života možnost setkat se se spoustou vážných lidí . Žil jsem hodně s dospělými, a poznal jsem je tedy dost zblízka. Tím se ale můj názor na ně moc nezlepšil.
Žák	Tak jsem se během života stýkal s vážnými lidmi . Dlouho jsem žil s dospělými. Můj názor to příliš nezměnilo.
Marková	Také jsem se v životě setkal se spoustou seriózních lidí . S dospělými jsem toho hodně prožil. Pozorně jsem je sledoval. A můj názor na ně to moc nevylepšílo.
Lapčík	Také jsem mnohokrát potkal spoustu vážných lidí . Žil jsem s hodně dospěláky a poznal je zblízka. Ale názor jsem na ně moc nezměnil.
Emmerová	Za svůj život jsem měl spoustu příležitostí potkat se se spoustou vážných lidí . Dlouho jsem pobýval mezi dospělými a zblízka je pozoroval. Ale názor jsem si na ně nevylepšíl.
Pelán	Jako letec jsem v životě navázal hromadu známostí s vážnými lidmi . Žil jsem hodně mezi dospělými. Poznání jsem je opravdu zblízka. Můj názor na ně to příliš nevylepšílo.

Tabulka 8. Úryvky z originálu a překladů – kapitola I část 3.

Z této pasáže vyzařuje rozčarování. Vypravěč žil mezi dospělými, měl možnost je poznat zblízka, ale jeho názor na ně se nezměnil k lepšímu. Z hlediska lexika je zde důležité mírně pejorativní slovo „sérieux“, který Niklíček z nějakého důvodu vynechává. Toto není jediná omise, kterou jsme zaznamenali. Žákův překlad vypouští celou větu „Je les ai vues de très près“. Dále zde dochází k opakování neformální fráze „des tas de“, kterou většina překladatelů překládá jako „spousta“. Opakování přitom zachovává pouze Sixtová a Emmerová. Žák tento výraz vypouští úplně. Pelán zde vhodně volí hovorové substantivum „hromada“.

5.6. Analýza přímé řeči

Dílo tvoří primárně dialogy postav, které se pokusíme zanalyzovat na základě úryvků zvolených v kapitolách II a XXI. Obě jsou pro dílo stěžejní, neboť v jedné se vypravěč poprvé setkává s malým princem a kreslí mu všem známého beránka a ve druhé malý princ potkává lišku, která mu prozrazuje nejdůležitější tajemství mezilidských vztahů.

5.6.1. Kapitola II

V této kapitole dochází ke klíčovému momentu, kdy se praktický a racionální svět dospělých střetává s dětským světem plným nevinnosti a představitosti, jenž ztělesňuje malý princ. Tato interakce je uvedena prostou, leč neobvyklou žádostí:

Originál	– S'il vous plaît... dessine-moi un mouton!
Stavinohová	„Prosím pěkně... nakresli mi beránka...“
Podaný	„Prosím tě... nakresli mi beránka!“
Niklíček	„Prosím, nakresli mi beránka.“
Sixtová	„ Prosím vás... nakresli mi ovečku! “
Zmatlíková	„Prosím, prosím... nakresli mi beránka!“
Žák	„Prosím... nakresli mi beránka!“
Marková	„Prosím, nakresli mi beránka!“
Lapčík	„Prosím... nakresli mi beránka.“
Emmerová	„Prosím, nakresli mi ovečku! “
Pelán	„ Prosím vás... nakresli mi beránka!“

Tabulka 9. Úryvky z originálu a překladů – kapitola II část 1.

V této větě jsme se zaměřili na substantivum „mouton“ a jeho české ekvivalenty. V kontextu *Malého prince* lze považovat za ustálený výraz „beránka“, za což vděčíme dlouholeté tradici překladu Stavinohové. Čtenáři se s ním za ta léta nepochybně szili a mnozí žádné jiné synonymum nejspíš neočekávají. Proto se většina překladatelů rozhodla tento výraz zachovat, kromě dvou. Sixtová a Emmerová se rozhodly trochu inovovat a jako český ekvivalent zvolily „ovečku“.

Výrazným rysem této věty je okamžitý přechod z vykání na tykání. Většina překladatelů ho tam však nemá explicitně. Rozhodli se raději pro neutralizaci této pasáže a zvolili výraz „prosím“, který lze vztáhnout jak k osobám, kterým se tyká,

tak k osobám, kterým se vyká. Je možné, že tuto nekonzistenci překladatelé považovali za chybu, a proto se rozhodli pro nivelizaci. Podaný zachází ještě dál a tento rozdíl stírá kompletně tím, že v oslovení používá ihned tykání. Jedině v překladech Sixtové a Pelána je tento rys zachován stejně, jako v originále.

Je rovněž zajímavé pozorovat, jak překladatelé pracují s interpunkcí. Většina zachovává vykřičník, Niklíček a Lapčik volí tečku a Stavínohová jako jediná vkládá tři tečky, což v průběhu textu dělá poměrně často.

Nedlouho poté následuje vypravěčova reakce na nečekané setkání:

Originál	– Mais... qu'est-ce que tu fais là ?
Stavínohová	„Ale... co tu děláš?“
Podaný	„Ale... co tady děláš?“
Niklíček	„Ale... co tady děláš?“
Sixtová	„Ale... co tady děláš?“
Zmatlíková	„Co tady děláš?“
Žák	„Ale... co tady děláš?“
Marková	„Copak tu děláš?“
Lapčik	„Ale... Co ty tu děláš?“
Emmerová	„Ale... co tady děláš?“
Pelán	„Ale... co tu děláš?“

Tabulka 10. Úryvky z originálu a překladů – kapitola II část 2.

Tato krátká věta nemá mnoho možností překladu, ale zajímalo nás, jak překladatelé nakládají s prvky neformálnosti a bezprostřednosti v promluvách. Po spojce „mais“ následuje váhání. Vypravěč je překvapen a potřebuje chvíli, aby si srovnal myšlenky. Překvapilo nás, že ve dvou překladech je tento prvek zcela odstraněn, což považujeme za ochuzení textu, neboť je to jeden z charakteristických rysů díla.

Následující pasáž je reakcí malého prince na úplně první kresbu pilota, která se před lety setkala s nepochopením:

Originál	– <i>Non ! Non ! Je ne veux pas d'un éléphant dans un boa. Un boa c'est très dangereux, et un éléphant c'est très encombrant. Chez moi c'est tout petit. J'ai besoin d'un mouton. Dessine-moi un mouton.</i>
-----------------	--

Stavinohová	„ <i>Ale ne!</i> Já nechci slona v hroznýši. Hroznýš je moc nebezpečný a slon zabere hodně místa . U mne doma je všechno malinké. Potřebuji beránka. Nakresli mi beránka.“
Podaný	„ <i>Ne! Ne!</i> Já nechci slona v hroznýšovi. Hroznýš je moc nebezpečný a slon zase moc neskladný . Jenže u mě doma je málo místa. Potřebuji beránka. Nakresli mi beránka.“
Niklíček	„ <i>Ne! Ne!</i> Nechci slona uvnitř hroznýše. Hroznýš je příliš nebezpečný a slon je příliš velký . Tam, odkud jsem, je všechno malé. <u>Chci beránka</u> . Nakresli mi beránka.“
Sixtová	„ <i>Ne! Ne!</i> Nechci slona v hroznýšovi. Takový hroznýš je velice nebezpečný a slon je zase velice neskladný . U mě doma je to úplně malé. Potřebuji ovečku. Nakresli mi ovečku.“
Zmatlíková	„ <i>Ne! Ne!</i> Nechci slona v hroznýšovi. Hroznýš je moc nebezpečný a slon zabere moc místa . Tam u mě je všechno malinké. Potřebuji beránka. Nakresli mi beránka.“
Žák	„ <i>Ne! Ne!</i> Nechci slona v hroznýšovi. Hroznýš je velmi nebezpečný a slon moc veliký . U mě doma je všechno malé. Potřebuji beránka. Nakresli mi beránka.“
Marková	„ <i>Ne! Ne!</i> Já nechci slona v hroznýši. Hroznýš je moc nebezpečný a slon zabírá spoustu místa . U mě je všechno maličké. Potřebuju beránka. Nakresli mi beránka.“
Lapčík	„ <i>Ne!</i> Nechci slona v hroznýši. Hroznýš je moc nebezpečný a slon je zase tuze neohrabaný . A u mě je všechno malé. Já potřebuju beránka. Nakresli mi beránka.“
Emmerová	„ <i>Ne! Ne!</i> Já nechci slona v hroznýšovi. Hroznýš je dost nebezpečný a slon zabírá moc místa . U mě je to malinké. Potřebuju ovečku. Nakresli mi ovečku.“
Pelán	„ <i>Ne! Ne!</i> Nechci slona v hroznýšovi. Hroznýš je moc nebezpečný a slon je kolohnát . U mne je všechno malé. Potřebuju beránka. Nakresli mi beránka.“

Tabulka 11. Úryvky z originálu a překladů – kapitola II část 3.

Tento úryvek jsme zařadili, abychom porovnali překlady fráze „un éléphant c'est très encombrant“. Konkrétně nás zajímali variace překladu onoho adjektiva, kterých je poměrně hodně. Překladatelé nejčastěji volili slovníkové ekvivalenty jako „je moc neskladný“ a „zabere hodně místa“. Niklíček a Žák zvolili neutrální adjektivum „veliký“. Subjektivně se nám velice líbí překlad Pelána, který použil hovorový výraz „kolohnát“ a dodal tak přímé řeči rys mluvenosti a humoru. Lapčík se jako jediný významově odklonil a zvolil výraz „neohrabaný“. Tento povahový rys si u slona jistě dokážeme představit, avšak důraz se zde klade na velikost, nikoliv obratnost.

Dále jsme si všimli, že v překladu Niklíčka je „j'ai besoin d'un mouton“ přeloženo jako „chci beránka“. Jedná se o významový posun, neboť sloveso „avoir besoin“ zdůrazňuje praktickou potřebu, nejen pouhou touhu.

Následující replika je ukázkou dialogu:

Originál	Alors, faute de patience, comme j'avais hâte de commencer le démontage de mon moteur, je griffonnai ce dessin-ci. [obrázek] <u>Et je lançai :</u> – <u>Ça c'est la caisse. Le mouton que tu veux est dedans.</u> Mais je fus bien surpris de voir s'illuminer le visage de <i>mon jeune juge</i> : – C'est tout à fait comme ça que je le voulais !
Stavínohová	A tu, protože jsem ztratil trpělivost a protože jsem spěchal, abych se co nejdřív pustil do rozebírání motoru, načmáral jsem tuhle kresbu: [obrázek] <u>A prohlásil jsem:</u> <u>„To je bedýnka. Beránek, kterého chceš, je uvnitř.“</u> Ale byl jsem velice překvapen, když se obličej <i>mého malého soudce</i> rozzářil. „Právě tak jsem to chtěl.“
Podaný	Docházela mi už trpělivost, protože jsem potřeboval začít s rozebíráním motoru, a tak jsem načmáral tohle: [obrázek] <u>A vybafl jsem:</u> <u>„To je bedna. Beránek, kterého chceš, je vevnitř.“</u> Dost mě překvapilo, že se <i>můj mladý přítel</i> celý rozzářil. „Přesně takového jsem chtěl!“
Niklíček	Doházela mi trpělivost, a protože jsem chtěl začít s opravou motoru, nakreslil jsem toto: [obrázek] <u>A odsekl jsem:</u> <u>„Tohle je krabice. Beránek, kterého chceš, je uvnitř.“</u> Ale byl jsem překvapen, když jsem viděl, jak <i>mu</i> zazářily oči: „Přesně to jsem si přál.“
Sixtová	A tehdy, protože už mi docházela trpělivost – spěchal jsem totiž, abych konečně začal s rozebíráním motoru –, jsem načmáral tenhle obrázek: <u>A zavrčel jsem:</u> <u>„Tohle je bedna. Ovce, kterou chceš, je uvnitř.“</u> Jaké ale bylo mé překvapení, když jsem uviděl, jak se <i>tvář mého mladého soudce</i> rozzářila: „Právě takovou jsem chtěl!“ [obrázek]

Zmatlíková	<p>Protože jsem byl netrpělivý a spěchal jsem, abych se mohl co nejdřív pustit do rozebírání motoru, načmáral jsem tady ten obrázek:</p> <p>[obrázek]</p> <p><u>A prohodil jsem:</u> <u>„Tohle je bedýnka. Beránek, kterého chceš, je uvnitř.“</u> Ale překvapilo mě, jak se tvář <i>mého mladého soudce</i> rozzářila: „To je přesně to, co jsem chtěl!“</p>
Žák	<p>A tak, protože jsem neměl trpělivost a pospíchal jsem, abych mohl začít s opravou motoru, naškrábal jsem tuhle kresbu:</p> <p>[obrázek]</p> <p><u>A řekl jsem:</u> <u>„To je bedna. Beránek, kterého chceš, je uvnitř.“</u> Ale překvapilo mě, když jsem viděl, jak se tvář <i>mého mladého soudce</i> rozzářila. „Přesně takhle jsem ho chtěl.“</p>
Marková	<p>A mně došla trpělivost, protože jsem už už chtěl začít rozebírat motor. Takže jsem načmáral tohle:</p> <p>[obrázek]</p> <p><u>A obořil jsem se na něj:</u> <u>„Tohle je krabice. Toho svého beránka máš uvnitř.“</u> Velice mě překvapilo, že se ten <i>věčně nespokojený človíček</i> celý rozzářil: „Přesně takhle jsem to chtěl!“</p>
Lapčik	<p>Docházela mi trpělivost, potřeboval jsem už začít rozebírat motor, a tak jsem načrtl tuhle kresbu:</p> <p>[obrázek]</p> <p><u>A odsekl jsem „Tohle je krabice. Beránek je uvnitř.“</u> Nemálo mě překvapilo, když se <i>mému malému porotci</i> rozzářily oči: „Přesně takového jsem chtěl!“</p>
Emmerová	<p>Jelikož už mi docházela trpělivost a chtěl jsem se pustit do rozebírání motoru, načmáral jsem tohle:</p> <p>[obrázek]</p> <p><u>A k tomu jsem dodal: „Tohle je krabice. A ta tvoje ovečka je uvnitř.“</u> Dost mě překvapilo, když se <i>můj malý znalec</i> najednou rozzářil: „Přesně takovou jsem si přál!“</p>
Pelán	<p>Abych to měl s krku a mohl se konečně pustit do motoru, načmáral jsem ve spěchu tenhle obrázek.</p> <p>[obrázek]</p> <p><u>A prohlásil jsem:</u> <u>„Tohle je bedýnka. Ten tvůj beránek je uvnitř.“</u> Ale dočkal jsem se velké překvapení. Tvář <i>mého mladého soudce</i> se rozzářila. „Přesně takhle jsem ho chtěl!“</p>

Tabulka 12. Úryvky z originálu a překladů – kapitola II část 4.

Než se pustíme do analýzy dialogu, stručně okomentujeme, co mu předcházelo. Na žádost malého prince se vypravěč snažil nakreslit beránka, avšak žádný z nich nebyl podle jeho představ. Pilot začal být netrpělivý a podrážděný. Proto autor použil výraz „griffonner“, což naznačuje, že vypravěč kreslil rychle, nahrubo a moc se nesnažil. Většina překladatelů zvolila vhodně výraz „načmárat“. Niklíček to nivelizoval na prosté „nakreslil“. Žák zvolil výraz „naškrábat“, který se však používá spíše v kontextu psaní nežli kresby. Lapčík zvolil neutrální výraz „načrtnout“, který je v daném kontextu přijatelný, akorát se v něm ztrácí citové zabarvení. Zajímavé je řešení Pelána, který použitím intelektualizace explicitoval skutečnost, že pilot obrázek nakreslil ve spěchu.

Pomocí obrazného vyjádření „je lançai“ autor vyjádřil, že vypravěč mluvil rázně. Někteří pro tuto uvozovací větu rovněž zvolili expresivní výraz, jako například „vybafl jsem“, „odsekl jsem“, „zavrčel jsem“ nebo „obořil jsem se na něj“. Někteří tuto ráznost vyjádřili až v promluvě. Například Emmerová a Pelán toho docílili použitím zájmen „a ta tvoje ovečka“ / „ten tvůj beránek“, které replice dodávají ironický až otrávený nádech. Stejně to má i Marková, avšak ta ironii zahrnuje i v uvozovací větě. Aby stejného účinku v překladu docílila Sixtová, přestala používat zdobněliny a z „ovečky“ se stala „ovce“.

Rovněž jsme si všimli, že v překladu Lapčíka je opět vynechána část textu – „que tu veux“. U Niklíčka došlo k podobné situaci, kdy frázi „mon jeune juge“ nahradil prostým zájmenem. Jiní překladatelé nejčastěji zachovali „mého mladého soudce“ nebo výraz trochu ozvláštnili a upravili na „můj malý znalec“ nebo „můj malý porotce“. V Podaného překladu je tato část nivelizována a zobecněna na „mladého přítele“. Je to škoda, neboť se tam ztrácí význam opakované kritiky vypravěčovo kreseb. K největší odchylce od původního textu však došlo u překladu Markové, ve kterém je „věčně nespokojený človíček“. Ačkoliv je význam v podstatě zachován, otázkou zůstává, zda to bylo nutné. Je možné, že se Marková rozhodla odstranit výraz „soudce“ kvůli dětem?

5.6.2. Kapitola XXI

Než přejdeme ke shrnutí překladatelských strategií, zaměříme se ještě na pár úryvků vybraných z kapitoly XXI, ve které se malý princ setkává s liškou. Ihned na začátku se objevuje první překladatelský problém:

Originál	– Je suis là, <u>dit</u> la voix, sous le pommier... – Qui es-tu ? <u>dit</u> le petit prince. Tu es bien joli... – Je suis un renard, <u>dit</u> le renard .
Stavinohová	„Jsem tady, pod jabloní...“ <u>řekl</u> ten hlas. „Kdo jsi?“ <u>zeptal</u> se malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Podaný	„Tady jsem, pod jabloní...“ <u>ozval</u> se hlas. „Kdo jsi?“ <u>chtěl vědět</u> malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Jsem liška,“ <u>představila se</u> liška .
Niklíček	„Jsem tady,“ <u>řekl</u> hlas, „pod jabloní.“ „Kdo jsi?“ <u>ptal se</u> malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Já jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Sixtová	„Tady jsem,“ <u>řekl</u> hlas, „pod jabloní...“ „Kdo jsi?“ <u>zeptal se</u> malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Zmatlíková	„Já jsem tady, pod jabloní...“ <u>řekl</u> hlas. „Kdo jsi?“ <u>zeptal se</u> malý princ. „Ty jsi krásná...“ „Jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Žák	„Jsem tady,“ <u>řekl</u> hlas. „Pod jabloní...“ „Kdo jsi?“ <u>zeptal se</u> malý princ. „Jsi krásný...“ „Jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Marková	„Tady jsem,“ <u>řekl</u> ten hlas, „pod jabloní.“ „Kdo jsi?“ <u>řekl</u> malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Já jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Lapčík	„Jsem tady, pod jabloní...“ <u>řekl</u> ten hlas. „Kdo jsi?“ <u>zeptal se</u> malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Jsem liška,“ <u>řekla</u> liška .
Emmerová	„Jsem tady,“ <u>ozval se</u> hlas, „pod jabloní.“ „Co jsi zač?“ <u>zeptal se</u> malý princ. „Líbíš se mi.“ „Jsem liška,“ <u>odpověděla</u> liška .
Pelán	„Tady jsem,“ <u>řekl</u> hlas, „tady pod jabloní.“ „Kdo jsi?“ <u>řekl</u> malý princ. „Jsi moc hezký...“ „Jsem lišák,“ <u>řekl</u> lišák .

Tabulka 13. Úryvky z originálu a překladů – kapitola XXI část 1.

Překladatel se musí rozhodnout, jakého rodu tato zvířecí postava bude. Statistika mluví jednoznačně: 9 z 10 překladatelů se rozhodlo pro „lišku“. Důvodů pro to

může být víc. Zatímco ve francouzské kultuře se toto zvíře objevuje (zejména v různých pohádkách) v mužském rodě, tedy lišák, v české kultuře se častěji setkáváme s jeho ženským protějškem, tedy liškou. To mohlo ovlivnit volbu překladatelů, přinejmenším Stavinohové. Druhým důvodem může být vliv jejího překladu. Podobně jako u „beránka“ jsou čtenáři již zvyklí na určité výrazy, které jsou v souvislosti s tímto dílem do jisté míry ustálené. Aby byl tento obraz zachován, přirozenou volbou bylo překládat „le renard“ jako „lišku“. To se změnilo až u překladu Pelána, který se jako první rozhodl představit malému princovi „lišáka“. V kontextu tohoto problému jsme narazili na jednu gramatickou chybu v překladu Žáka, kdy se neshoduje zakončení adjektiva se substantivem. K tomu nejspíš došlo kvůli napětí mezi výše zmíněným rodem zvířete v obou kulturách a vlivem mužského zakončení ve výrazu „joli“.

Dalším prvkem textu, který bychom chtěli zmínit a který představíme na této krátké ukázce, je uvozování slovesem „dit“, jež se opakuje téměř za každou přímou řečí. Ve francouzském jazyce se nemění i po několik replik, nicméně tam to nepůsobí tak příznakově jako v českém jazyce. Z ukázek je patrné, že každý překladatel k tomu přistupoval různě. Překlad Pelána a Markové se v tomto případě drží originálu. Pelán poctivě zachovává stejné výrazy v celém textu i v češtině. Marková z větší části také, jen u ní občas dochází k záměně s jiným uvozovacím slovesem. Zbylí překladatelé se rozhodli v různé míře uvozovací výrazy obměňovat.

Jak jsme již zmínili, dílo je postavené na dialozích, které působí velmi přirozeně. V průběhu textu se objevují citoslovce, které promluvám dodávají konverzační a spontánní charakter:

Originál	– Je ne puis pas jouer avec toi, dit le renard. Je ne suis pas apprivoisé. – Ah ! pardon , fit le petit prince. Mais, après réflexion, il ajouta : – Qu'est-ce que signifie « apprivoiser » ?
Stavinohová	„Nemohu si s tebou hrát,“ namítla liška. „Nejsem ochočena.“ „ Ó, promiň ,“ řekl malý princ. Chvilí přemýšlel a pak dodal: „Co to znamená ochočit?“
Podaný	„Nemůžu si s tebou hrát,“ namítla liška. „Nejsem ochočena.“ „ Aha, tak promiň ,“ řekl malý princ. Potom si to ale promyslel a dodal:

	„Co znamená ‚ochočit‘?“
Niklíček	„Nemůžu si s tebou hrát,“ řekla liška. „Nejsem ochočená.“ „ Aha. Promiň, “ řekl malý princ. Ale zamyslel se a dodal: „A co to znamená ochočená?“
Sixtová	„Nemůžu si s tebou hrát,“ odvětila liška. „Nejsem ochočená.“ „ Ach tak, omlouvám se, “ řekl malý princ. Pak se ale zamyslel a dodal: „Co znamená ochočit?“
Zmatlíková	„Nemůžu si s tebou hrát,“ řekla liška. „Nejsem ochočená.“ „ Aha! Omlouvám se, “ řekl malý princ. Ale po chvílce přemýšlení dodal: „Co to znamená ‚ochočit‘?“
Žák	„Nemůžu si s tebou hrát,“ řekla liška. „Nejsem ochočená.“ „ Ach, promiň, “ řekl malý princ. Ale po chvilkovém přemýšlení dodal: „Co znamená ochočit?“
Marková	„Nemůžu si s tebou hrát,“ namítla liška. „Nejsem ochočená.“ „ Aha! Promiň, “ řekl princ. „Co znamená – ‚ochočit‘?“ dodal po chvílce přemýšlení.
Lapčík	„Nemůžu si s tebou hrát,“ řekla liška. „Nejsem ochočená.“ „ Promiň, “ špitl malý princ. Na chvilku se zamyslel. „Co znamená ‚ochočená‘?“
Emmerová	„Nemůžu si s tebou hrát,“ řekla liška. „Nejsem ochočená.“ „ Aha! Promiň, “ omluvil se malý princ. Zamyslel se a pak dodal: „A co znamená ‚ochočená‘?“
Pelán	„Nemůžu si s tebou hrát,“ řekl lišák. „Nejsem ochočený.“ „ Ach, omlouvám se! “ vyhrkl malý princ. Ale po malé úvaze dodal: „Co znamená ‚ochočit‘?“

Tabulka 14. Úryvky z originálu a překladů – kapitola XXI část 2.

Překladaelé se snaží volit taková citoslovce, která by v daném kontextu zněla přirozeně. Jejich volba přitom záleží na tom, jak citoslovce ve francouzštině interpretují. Polovina překladatelů volí za výraz „ah“ české „aha“, což jednoznačně vyjadřuje pochopení. To platí i pro „ach tak“ v překladu Sixtové. Ve dvou případech překladaelé uvedli větu citoslovcem „ach“, což lze interpretovat jako povzdech vyjadřující spíše lítost. Tuto emoci může vyjadřovat i citoslovce „ó“, které nalezneme u Stavinochové. Jejich hodnocení je z objektivního hlediska poměrně obtížné, jelikož záleží i na tom, jak je čtenář přečte.

S dalším citoslovce se setkáváme o pár promluv dál:

Originál	– Il y a une fleur... je crois qu'elle m'a apprivoisé... – C'est possible, dit le renard. On voit sur la Terre toutes sortes de choses... – Oh ! ce n'est pas sur la Terre, dit le petit prince. Le renard parut très intrigué :
Stavinohová	„Znám jednu květinu... myslím, že si mě ochočila...“ „To je možné,“ dodala liška. „Na Zemi je vidět všelicos...“ „Ó, to není na Zemi,“ řekl malý princ. Zdálo se, že to probudilo v lišce velkou zvědavost:
Podaný	„Znám jednu květinu... myslím, že si mě ochočila...“ „To je možné,“ připustila liška. „Na Zemi se dějí ledajaké věci...“ „ Ale ne , tohle nebylo na Zemi,“ namítl malý princ. Liška se zatvářila velice zmateně.
Niklíček	„Mám jednu květinu... Řekl bych, že si mě ochočila...“ „To je klidně možné,“ odvětila liška. „Tady na Zemi se dějí různé věci...“ „Ó, to není na Zemi,“ řekl malý princ. Zdálo se, že ji to zaujalo:
Sixtová	„Je jedna květina... myslím, že si mě ochočila...“ „To je možné,“ pravila liška. „Na Zemi se dějí všelijaké věci...“ „ Ale to není na Zemi,“ řekl malý princ. To lišku zjevně velmi zaujalo:
Zmatlíková	„Myslím, že jedna květina... si mě ochočila...“ „To je možné,“ řekla liška. „Na Zemi můžeme vidět různé věci...“ „ Ale to není na Zemi!“ řekl malý princ. Zdálo se, že to v lišce probudilo zvědavost:
Žák	„Existuje jedna květina... Vypadá to, že si mě ochočila.“ „To je možné,“ řekla liška. „Na Zemi vidíme spoustu takových věcí...“ „ Ach , to není na Zemi,“ řekl malý princ. Liška vypadala zneklidněně.
Marková	„Znám jednu květinu... a myslím, že si mě ochočila...“ „To je možné,“ prohlásila liška. „Na Zemi se vidí různé věci.“ „ Ale ne tady na Zemi,“ vysvětloval malý princ. To lišku zjevně velice zaujalo:
Lapčík	„Jedna květina... myslím, že si mne ochočila...“ „Co by ne,“ řekla liška. „Na Zemi se může stát leccos.“ „ To ale není na Zemi,“ řekl malý princ. Liška se podívala velice zaujatě:
Emmerová	„Znám jednu květinu. Myslím, že si mě ochočila.“

„To je možné,“ prohlásila liška. „Na Zemi jsou k vidění různé věci.“

„**Kdepak**, ona není na Zemi,“ opravil ji malý princ.
To lišku velmi zaujalo:

Pelán „Znám jednu květinu... a myslím, že ta si mě ochočila...“
„To je možné,“ řekl lišák. „Na Zemi se dá vidět spousta věcí...“
„**Ale tohle** není na Zemi,“ řekl malý princ.
Zdálo se, že lišáka to náramně zaujalo:

Tabulka 15. Úryvky z originálu a překladů – kapitola XXI část 3.

V tomto případě citoslovce uvádí větu, ve které princ reaguje na chybnou domněnku lišky. Je to v podstatě způsob, jak na její omyl upozornit. Francouzština používá citoslovce mnohem více než čeština, pro kterou to není až tak přirozené. Proto se k jeho zachování uchýlili pouze tři překladatelé. Ostatní se rozhodli pro spojku „ale“ nebo částici „kdepak“ v odporovací funkci.

Kromě citoslovců jsme zde chtěli upozornit i na hojně používání tří teček, které značí odmlku a opět se snaží napodobit přirozenou mluvenou řeč. Postavě to dává možnost se zamyslet a poté pokračovat. Tento prvek zachovává každý překladatel dle svého uvážení, někdo více, někdo méně. Překlad Emmerové zde z nějakého důvodu tři tečky vypouští, ale v jiných případech je většinou zachovává. Zde by se však měly zachovat přinejmenším v promluvě malého prince, který zde došel k určitému porozumění a na chvíli se jako by odmlčel.

5.7. Shrnutí překladatelských metod

Z formálního hlediska se **Zdeňka Stavínková** drží originálu a místy se zdá více doslovná, ale současně zní v českém jazyce přirozeně. Zachovává potřebné významy jednotlivých frází i tón výchozího sdělení. Některé použité výrazy se dnešním čtenářům mohou zdát zastaralé, ale nijak to nebrání porozumění. Ve vybraných ukázkách se žádné neobjevily, ale z jiných kapitol můžeme uvést jako příklad „zjev“, „považte“, „mne“ atd. Podobné spisovné výrazy však umí prokládat i hovorovými (např. adverbium „hrozně“ jako formu umocnění), čímž správně zachovává mluvenost a ducha výchozího díla i v českém překladu. Z hlediska interpunkce je zajímavé, že přidává tři tečky i na místa, kde v originále nejsou. Z ukázek to bylo patrné jen na jednom místě, ale tento jev se opakuje v průběhu celého díla.

Richardu Podanému nemáme na základě naší analýzy co vytknout. Jeho překlad je stejně jako překlad Stavinohové věrný originálu. Používá jak spisovné, tak hovorové výrazy. V rámci analyzovaných kapitol jsme objevili jen jeden posun, kdy místo vykání používá okamžitě tykání. Nehledě na tuto chybu považujeme jeho překlad též za zdařilý.

U překladu **Ladislava Niklíčka** jsme zaznamenali větší tendenci nivelizovat. Překladatel na místě citově zabarvených výrazů často volí neutrální slova a konkrétní výrazy mnohdy nahrazuje obecnými, což je veliká škoda. Rovněž jsme si všimli, že některé výrazy vynechává, čímž překlad do jisté míry ochuzuje. Jednalo se například o hodnotící adjektiva nebo adverbia. Celkový překlad je tak méně barvitý, což má vliv na jeho uměleckou stránku.

Olga Sixtová se v překladu snažila o co nejvěrnější zachycení prvků výchozího textu. Místy se však až příliš držela syntaktické struktury a explicitně vyjadřovala to, co je v češtině zpravidla implicitní (např. osobní a přivlastňovací zájmena, která jsou v textu nadužívaná). Oproti předchozím překladům se snaží inovovat a jako první přichází s novým ekvivalentem pro substantivum „mouton“, které překládá jako „ovečku“ namísto zaužívaného „beránka“. Na druhou stranu výborně zachovává střídání spisovných a hovorových výrazů, tón díla, ironii a opakující se slova, která mnozí překladatelé spíše odstraňují.

U **Heleny Zmatlíkové** se také objevuje problém týkající se zbytečné explicitace zájmen v českém překladu. Místy upravuje syntax a spojuje jednoduché věty do souvětí. K tomuto postupu se však uchyluje jen ojediněle. V analyzované kapitole jsme našli také jeden významový posun, změnu slovesného času a gramatické kategorie čísla u substantiva. Vyjma těchto nuancí je překlad vcelku povedený.

Jiří Žák ve svém překladu do jisté míry také nivelizuje. Ironie je místy cítit méně než ve výchozím textu, ale snaží se ji nahradit jině. Některé výrazy jsou zobecněny a jiné zcela vynechány. Našli jsem jeden případ, kde chybí celá jedna věta, což mohlo vzniknout prostým přehlédnutím. Výjimečně také dochází k významovým posunům.

U překladu **Michaly Markové** je nejnápadnější rysem volnější práce s interpunkcí a syntaxí. Oproti originálu na některých místech přidává pomlčky nebo rozděluje

věty pomocí středníků. Některé výrazy občas vynechává. Celkově se jedná o velmi povedený překlad.

Překlad **Radima Lapčíka** je poměrně nesourodý. Místy generalizuje, místy intenzifikuje. Někde odstraní výraz, který v originále je, jinde přidá slovo, které tam není. Během analýzy jsme mimo jiné našli pár gramatických chyb a nevhodnou změnu slovesného času. Avšak abychom mu jen nekřivdili, přišel i s hezkými hovorovými řešeními, která vyprávění dodala pocit mluvenosti, a s frázemi typu „kde se vzala, tu se vzala“ navozujícími pohádkovou atmosféru.

Z překladu **Lucie Emmerové** jsme měli dojem, že tíhne více k intelektualizaci a zjednodušování. Např. výraz „hroznýš“ občas nahrazuje obecnějším výrazem „had“. Nebo zmíněnou karetní hru „bridž“ nahradila „pokerem“. Některé fráze více rozvádí a jiné dovysvětluje. Některé jednoduché věty občas spojí do souvětí. Stejně jako Sixtová se odklání od výrazu „beránek“ a místo něj používá „ovečku“. Na druhou stranu často přichází se zajímavými nápady a dokáže zachytit tón textu.

Jiří Pelán si při překladu dal velmi záležet na propojení spisovné a hovorové stránky jazyka. Volí velmi kreativní slova a tvoří věty, které věrohodně zachycují mluvenost díla. Na některých místech určité výrazy dovysvětluje. Zaujalo nás například slovní spojení „had hroznýš“, které se takto nevyskytuje ani v originále, ani v žádném z předchozích překladů. Jedná se také o první překlad, ve kterém se „renard“ objevuje jako „lišák“. Celkově vzato nemáme moc co vytknout a jeho překlad považujeme za velmi zdařilý.

Závěr

Tuto diplomovou práci tvoří několik částí. První kapitola je věnována osobnosti a tvorbě Antoina de Saint-Exupéryho. Na úvod jsme popsali jeho život, který je úzce provázaný s jeho díly. Následně jsme se věnovali blíže *Malému princ* a snažili se zanalyzovat témata v něm obsažená. Tato část má spíše informativní charakter a hlavní přínos této práce tvoří následující kapitoly. Ve druhé, stěžejní části jsme se zaměřili na českou a zahraniční recepci a snažili jsme se popsat, jak bylo dílo vnímáno v různých zemích. Zpravila vycházelo jen krátce po prvním americkém vydání, o které se zasloužilo newyorské nakladatelství Reynal & Hitchcock. Ačkoliv byla v některých tehdy komunistických zemích silná cenzura, *Malého prince* až na výjimky nijak nezasáhla. Po několik desítek let si tento okouzující příběh získával čtenáře z různých koutů světa. Díky této nesmírné popularitě se po uvolnění autorské licence počet vydání a překladů výrazně zvýšil. V rámci třetí kapitoly jsme na toto téma provedli výzkum v českých nakladatelstvích s cílem zmapovat vydávání tohoto slavného díla. Zjistili jsme, že do roku 2014, tedy do doby, kdy bylo dílo chráněno autorskými právy, vycházel *Malý princ* téměř výhradně v Albatrosu v překladu Zdeňky Stavinohové. Byla jedinou překladatelkou tohoto díla až do roku 2010, kdy po jejím boku začal vycházet i překlad Richarda Podaného. V roce 2014 však nastal zlom, neboť po 70 letech od smrti autora došlo k uvolnění autorské licence. V tu chvíli se začalo objevovat nejen mnoho nových překladů, ale také nejrůznější adaptace – divadelní, filmové, literární atd. *Malý princ* nabyl mnoho nových podob, což poukazuje na jeho marketingový potenciál. Pro mnoho nakladatelství i dalších společností vytvářejících předměty inspirované slavným příběhem je to zaručený zdroj finančního zisku. Zejména u mladších čtenářů to však může způsobit, že nebudou moct odlišit původní Saint-Exupéryho dílo od dalších adaptací.

Mluvíme primárně o dětech, ale *Malý princ* je považován i za čtení pro dospělé. Je pravda, že se většinou řadí mezi literaturu pro děti a mládež a na první pohled tak i působí, ale když se čtenář do díla více ponoří, odhalí komplexní a filozofický příběh, ve kterém najdou zalíbení nejen děti, ale i dospělí. To je nepochybně jeden z důvodů, proč je toto dílo tak oblíbené. Zdánlivě jednoduchý text je protkán symboly, metaforami a filozofickými úvahami. Jazykovou stránkou díla jsme se

zabývali v poslední části této diplomové práce. Na úvod jsme se snažili popsat charakteristické prvky díla, které považujeme za klíčové a které dodávají dílu na jedinečnosti. *Malý princ* je tvořen primárně dialogy, v nichž je silně přítomen aspekt mluvenosti a hovorovosti. Toho autor dosahuje jak lexikálními, tak syntaktickými prvky. Abychom tento jev prozkoumali i v českých překladech, extrahovali jsme z vybraných kapitol několik úryvků, na kterých jsme dané jazykové prvky okomentovaly a jejich překladatelská řešení porovnali s originálem. V závěru analýzy jsme se pokusili stanovit celkovou překladatelskou strategii. Předpokládali jsme, že se překladatelé budou do jisté míry snažit text zjednodušit, aby byl pro dnešní čtenáře přístupnější. Tato teorie se nám však nepotvrdila, neboť jsme u nikoho, až na pár výjimek, výraznou simplifikaci nezaznamenali.

Seznam použité literatury

Primární bibliografie:

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Le Petit prince*. Paderborn: Ferdinand Schöningh, 1981. ISBN 3-506-46807-3.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Ladislav Niklíček. Říčany: Sun, 2014. ISBN 978-80-7371-743-8.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Zdeňka Stavinochová. Praha: Albatros, 1984.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Michala Marková. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 2016. ISBN 978-80-7553-131-5.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Jiří Pelán. Praha: Euromedia Group, 2019. Pikola. ISBN 978-80-7617-598-3.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Richard Podaný. Praha: Albatros, 2010. ISBN 978-80-00-02738-8.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Olga Sixtová. Praha: Rybka, 2015. ISBN 978-80-87950-11-1.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Helena Zmatlíková. Praha: Fragment, 2015. ISBN 978-80-253-2367-0.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Jiří Žák. Praha: Fortuna Libri, 2015. ISBN 978-80-7321-931-4.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Radim Lapčík. Praha: Dobrovský, 2014. ISBN 978-80-7390-220-9.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Přel. Lucie Emmerová. Praha: Euromedia, 2014. ISBN 978-80-7549-803-8.

Sekundární bibliografie:

CASANOVA, Pascale a PELIKÁN, Čestmír. *Světová republika literatury*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2036-7.

CHESTRARIU, Anca-Andreea. *Diverses facettes de la traduction et de l'adaptation du Petit Prince pour les jeunes lecteurs roumains* [online]. Éditions québécoises de l'œuvre, 2014. [cit. 2024-07-20] Dostupné z: <https://yorkspace.library.yorku.ca/server/api/core/bitstreams/27edf78e-e6da-462b-88a9-ce60e6e98476/content>

ČERNÁ, Klára. *Malý princ a možnosti jeho využití v sekundárním vzdělávání* [online]. Hradec Králové, 2023 [cit. 2024-07-25]. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Mgr. Mikolášiková Michala. Dostupné z: <https://theses.cz/id/538aex/STAG99504.pdf>

DESCHODT, Éric, Anna HÁNOVÁ a Viktor KARLÍK. *Saint-Exupéry*. Praha: Kalich, 2002. ISBN 80-7017-685-7.

- DOĞAN, İrem Ceren; PEKER, Şeyda Nur Koca. The Role of Translation in Commercialisation of Popular Culture: *The Little Prince*. *Uluslararası Dil Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2024.
- DREWERMANN, Eugen a Jan SPOUSTA. *Co je důležité, je očím neviditelné: hlubinně psychologický výklad Malého prince*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. ISBN 80-85959-14-3.
- DYBIEC-GAJER, Joanna. The challenge of simplicity: Le Petit Prince in Polish and English translation from the perspective of critical point analysis. *Le Petit Prince et les amis au pays des traductions. Études dédiées à Urszula Dąmbska-Prokop*, 2012, 112–127 [cit. 2024-07-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/4187648/The_Challenge_of_Simplicity_Le_Petit_Prince_in_Polish_and_English_Translation_from_the_Perspective_of_Critical_Point_Analysis
- LEFEVERE, André. *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame*. London: Routledge, 1992.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Čtvrté, upravené vydání. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.
- MOHAMMED, Sidad ANWAR; DURaid, Muna CHWAYYED. La réception du Petit Prince de Saint-Exupéry dans le monde arabe. *Journal of the College of Languages*, 2014, 346–376 [cit. 2024-07-19]. Dostupné z: <https://www.iasj.net/iasj/download/bce72f94a49d466f>
- MONTONERI, Bernard. Chinese Translations of The Little Prince in Taiwan: Problems, Errors and Misunderstandings. *靜宜語文論叢= Providence Forum: Language and Humanities*, 2010, 23–47 [cit. 2024-07-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/357408138_Chinese_Translations_of_The_Little_Prince_in_Taiwan_Problems_Errors_and_Misunderstandings
- PECHAR, Jiří a Miroslav ČERVENKA. *Interpretace a analýza literárního díla*. Praha: Filosofia, 2002. ISBN 80-7007-163-X.
- RISTERUCCI-ROUDNICKY, Danielle. *Introduction à l'analyse des oeuvres traduites*. Paris: Armand Colin, 2008.
- ROLAND-GOSSELIN, François-Xavier. *La réception japonaise du Petit Prince d'Antoine de Saint Exupéry*. Université d'Angers, 2021 [cit. 2024-07-21]. PhD Thesis. Dostupné z: <https://theses.hal.science/tel-04633253v1/file/ROLANDGOSSELIN.pdf>
- ŠMRHA, Jan. *André Lefevere a jeho manipulační škola* [online]. Praha, 2013 [cit. 2024-07-21]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce PhDr. Zuzana Jettmarová, M.Sc., Ph.D. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/61304/DPTX_2010_2_11210_0_130523_0_105202.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- XINYU, Xu, et al. A Comparative Study of Chinese Versions of the Little Prince from the Perspective of Paratext Theory. *Lecture Notes on Language and Literature*, 2023, 18–24 [cit. 2024-07-19]. Dostupné z: <https://www.clausiuspress.com/article/10113.html>

Internetové zdroje:

Argo [online]. [cit. 2024-07-27]. Dostupné z: <https://argo.cz>

Databáze knih [online] © 2008–2024. [cit. 2024-07-29]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/>

HOUGH, Chris. The Little Prince Museum in Hakone is closing at the end of March. *TimeOut* [online]. 2023-01-13. [cit. 2024-07-20]. Dostupné z: <https://www.timeout.com/tokyo/news/the-little-prince-museum-in-hakone-is-closing-at-the-end-of-march-011323>

Internetová jazyková příručka [online] © 2008–2024. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>

Knihy Dobrovský [online] © 2001–2024. [cit. 2024-07-22] Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/>

Malý princ. *Zlatá stuha* [online]. 2020 [cit. 2024-07-29]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/maly-princ-1>

petit-prince-collection.com [online]. [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: <https://www.petit-prince-collection.com/>

PODANÝ, Richard. Malý princ dvakrát jinak, a přec stejně. *iLiteratura.cz* [online]. 2005 [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/17357-saint-exupery-antoine-de-maly-princ>

Souborný katalog České republiky [online]. [cit. 2024-06-14]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=skc

Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2024 [cit. 2024-07-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>

Seznam příloh

Příloha 1: Tabulky vydávání *Malého prince* v nakladatelstvích.....I

Příloha 2: Tabulky úryvků z originálu a překladů *Malého prince* V